

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

7
LETNIK LXX
1980

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

IZHAJA OD LETA 1895

Andrej Brvar	Planinska mladina in današnji čas	325
Dušan Polajnar		
Izidor Kofler	Triglav se poslavlja	327
Nelly Schuster	Da svetu gorá ...	328
Janez Marinčič	Življenje pod daljnovidom	329
Janko Ferlinc	Po Slovenskih goricah, od Gradišča do Benedikta	337
Milan Rebula	Misti (5800 m) — Chachani (6100 m) — Ubinas (5800 m) — Coropuna (6400 m)	342
	Najvažnejše o najvažnejšem planinskem delu opreme	347
Ing. Pavle Šegula	Sodobni nahrbtnik	348
Iztok Tomazin	Kaj je in kam sodi prosto plezanje v našem alpinizmu	350
	Izgorjela Gruda	353
Janez Kovač	Doživetje	355
Dani Fole	Moj izlet na Triglav	356
	Kamniška Bistrica je gostila planince ljubljanskih PD	358
	Društvene novice	361
	Iz planinske literature	365
	Varstvo narave	369
	Alpinistične novice	371
	Razgled po svetu	373
	Na kratko	374

Naslovna stran:

Kamniško sedlo z Branc — Foto Stane Skubic

Notranja priloga:

- 1 »U« — Foto Aleš Doberlet
- 2 Mangrt In Jalovec z bivaka »Corizia« (Bele vode) — Foto Aleš Doberlet

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, naslov: 61000 Ljubljana, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Blizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, prof. Evgen Lovšin, prof. Tina Oreš (tehnični urednik), Izток Osujnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogelc, dr. Tone Wrabec — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-078-47048, telefon 312 553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 350 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 550 din (20 \$). Reklamecije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasilu; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

LETO LXXX | ŠT. 7 | LJUBLJANA | JULIJ 1980

Glasiło

Planinske zveze Slovenije

»Planinski Vestnik«

je bilo z ukazom

predsednika republike

Josipa Broza-Tita

ob 80-letnici izhajanja

za poseben prispevek

k razvoju planinstva

v Sloveniji

odlikovano

z redom zaslug za narod

s srebrnimi žarki

S

KOMPASOM

NA

»AKTIVEN« IZLET

V PLANINE

ŠVICE IN

LIECHTENSTEINA

Odhod dne 9. avgusta 1980.

To je 7-dnevni izlet za armado slovenskih planincev, nadajte tiste, ki to še niso, pa imajo sedaj priložnost postati in sploh za vse, ki se jim zdi koristno in aktivno preživeti svoj prosti čas.

Foto F. Sluga

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
LETNIK LXXX

ŠT. 1980 — 7

PLANINSKA MLADINA IN DANAŠNJI ČAS

ANDREJ BRVAR

Družba, v kateri živimo, se vsak dan sooča z vprašanjem aktivne izrabe prostega časa. Po napornem in psihično napetem delu za strojem, v pisarni, v šolski klopi se mora človek odpočiti in okrepiti, da bi se pripravil na nove napore, ki jih terja od njega vse hitrejši tempo modernega življenja. Planinska organizacija ima na tem področju že precej izkušenj, saj je že od nekdaj planinarjenje predstavljalo, poleg ostalih motivov, ki so privabljali ljudi v gore, predvsem telesno in duševno sprostitiv. Pri mladih pa ima aktivna izraba prostega časa, poleg obnavljanja delovnih sposobnosti, tudi velik vzgojni pomen.

Z zadovoljstvom ugotavljamo, da je zanimanje za planinstvo med delovnimi ljudmi, zlasti pa med mladino, izredno veliko. To dokazujejo tudi neprestana rast števila članov planinske organizacije, vedno večji obisk planinskih postojank in vrhov in ustanavljanje novih planinskih društev širom po Sloveniji. Ob tem pa lahko utemeljeno trdimo, da je planinska organizacija mlada, saj je v njenih vrstah blizu 50 % mladih do 27. leta, kar že predstavlja skoraj 50 000 mladih.

Tako množična armada mladih planincev svojo organizacijo zavezuje, da jim nudi tisto, kar od nje pričakuje. Pri načrtovanju vsebin in oblik dela v planinski organizaciji ne moremo in ne smemo mimo interesov in pričakovanj mladih. Mlade pa danes vlečejo v gore predvsem lepote gorskega sveta, želje po pustolovščinah, razvedrilo, zabava, družabnost itd. To jim planinska organizacija s pestrimi oblikami dela tudi v veliki meri zagotavlja.

Osnovni načeli, ki ju moramo zasledovati na organizacijskem področju mladinske planinske dejavnosti, sta:

- planinske skupine morajo biti organizirane tam, kjer so mladi tj. v šolah, krajevnih skupnostih, tozdih.

- Številčno manjše planinske skupine so bolj operativne in organizacijsko učinkovitejše od velikih, zato je treba težišče dela z mladimi prenesti v manjše sredine, v manjše planinske skupine.

Upoštevanje teh dveh načel pri načrtovanju in ustanavljanju planinskih skupin predstavlja le osnovne organizacijske pogoje za delovanje skupine, ne zagotavlja pa že bogatega delovanja. Za to so potrebni aktivni kadri in vsebinsko zanimiv program za njene člane.

Vzgoji in izobraževanju mladih posvečamo v planinski organizaciji veliko pozornost.

Večino programa planinskih sredin predstavljajo vzgojno izobraževalne naloge. Razveseljivo je, da se iz leta v leto večja število mladih, ki so zajeti v eni izmed vzgojno izobraževalnih oblik. Z vzgojo začnemo že pri najmlajših planincih, kar predstavlja svojevrstno posebnost tudi v evropskem merilu. Na tem mestu bi omenil tri vzgojno izobraževalne akcije v planinski organizaciji, ki so naletele na najbolj množičen odziv: akciji Ciciban-planinec in Pionir-planinec ter planinsko šolo. Samo v teh treh vzgojno izobraževalnih akcijah je bilo v preteklem letu vključenih blizu 7500 mladih planincev iz vse Slovenije.

Veliko truda in naporov vlagamo v vzgojo in izobraževanje mladih planinskih delavcev, bodočih društvenih aktivistov. Delo v mladinskih odsekih planinskih društev opravlja trenutno 830 mladih aktivistov. Mladinski odseki planinskih društev bi morali biti kovačnica kadrov planinskega društva. Zato pa morajo mladi v planinskih sredinah delati in ustvarjati predvsem sami, mentorji naj bodo le usmerjevalci in vzpodbujevalci dejavnosti. Mnenje, da je vzgoja in izobraževanje kadrov zgolj udeležba na ustreznem tečaju ali seminarju, je zgrešeno. Mladi planinski delavci se oblikujejo in usposablajo z delom, ker ob lastnem delu in ustvarjanju dobe občutek in zavest, da je tudi od njihove prizadevnosti odvisen razvoj in napredek planinske sredine. Zato bo potrebno še več naporov vložiti v ustrezen izbor kadrov, jih načrtno vzgajati in jim kasneje tudi omogočiti, da bodo lahko svoje znanje in sposobnosti lahko uveljavili.

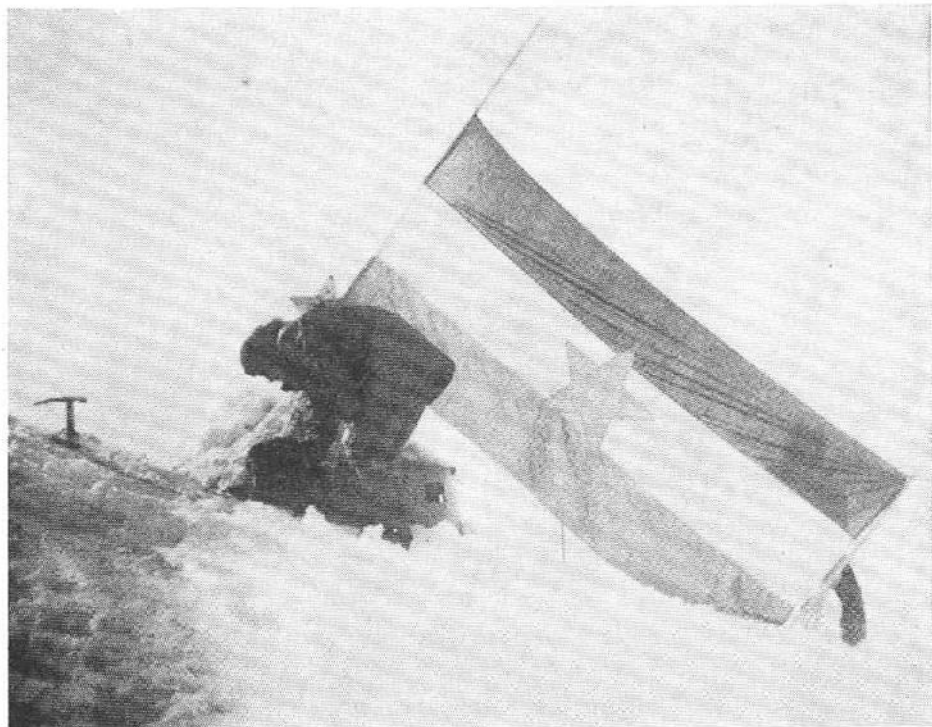
Temeljna naloga planinske sredine je vsekakor zadovoljevanje interesov in pričakovanj članov. To je področje, kjer je planinska organizacija dosegla največ. V programih dela planinskih sredin je zastopano največ izletov, predavanj, planinskih šol. Tudi letni planinski tabori in zimski tečaji kot oblika mladinskega turizma se vse bolj uveljavljajo. Pomembno področje delovanja mladih planincev je prostovoljno delo, ne le pri gradnji objektov, temveč tudi pri njihovem vzdrževanju ter nadelavi in vzdrževanju poti pa tudi pri organizaciji celotne planinske dejavnosti. Zato kaže še naprej razvijati in širiti prostovoljno delo v gorah, ne le pri postavljanju objektov, temveč tudi pri oskrbovanju domov, oživljanju zapuščenih planšarij in visokogorskih kmetij itd.

Na koncu tega razmišljanja o mladih v planinski organizaciji bi optimistično zaključil, da ni skrbi za nadaljnji razvoj mladinske planinske dejavnosti. Problemi in ovire se bodo še pojavljale, tako kot se pojavljajo pri vsakem delu. Volje za premagovanje ovir in težav je pri mladih na pretek, le izkoristiti jo je treba.

Na vrhu Triglava 7. maja 1980 Nejc Gartner in Izidor Kofler

Foto Izidor Kofler

Branko Klinar na vrhu Triglava 7. maja 1980 ob 15.50

Foto Izidor Kofler

TRIGLAV SE POSLAVLJA

DUŠAN POLAJNAR
IZIDOR KOFLER

Dovje, dne 7. maja 1980

Utrnile so se solze. To so bile solze za našim voditeljem. Ob smrti našega dragega Tita se je v planinskih krogih porodila misel, da bi na vrhu Triglava razobesili državno zastavo na pol droga. To naj bi bilo zadnje slovo in hkrati tudi izraz največjega spoštovanja.

Štirje smo. Zapuščamo Mojstrano in gremo proti Krmí. Vlečejo se megle, ki vse okrog nas zavijajo v svoj pajčolan, in je tako zgodnje pomladno jutro še bolj turobno. Sneg je moker, udara se. Pomagajo nam smuči. Ko smo pred dobrimi štirlinajstimi dnevi premagovali isto pot, smo bili veseli, saj smo hiteli po triglavsko štafeto. Namenjena je bila Titu, kot znamenje ljubezni in spoštovanja mladih planincev.

Danes pa molčimo in mislimo na Tita. Tako prazni smo. Kot da smo izgubili del sebe. Nekaj nam manjka. Kadar se nemo spogledamo, vidimo v očeh nas vseh žalost. Megla se počasi redči in obsijejo nas prvi jutranji žarki. Ko smo pod Ržjo, se v stenah Draških vrhov, Tosca in Vernarja trgajo plazovi. Nemo strmimo v tišino, ki jo moti le bučanje plazov. Plaz se trga, drči po steni, a stena kljubuje. Kolikokrat si ti, dragi Tito, kljuboval plazovom in vztrajal na svoji poti, kot vztrajajo ti vrhovi.

Mogočni in zasneženi Triglav se koplje v sončnih žarkih žalostnega majskega dne. Vse je tako čudovito obarvano. Ob devetih smo na Kredarici. Po nekaj grizljajih in krajšem počitku nadaljujemo vzpon proti vrhu. S seboj nosimo jugoslovansko zastavo. Po dolinah se vlečejo goste, puste megle. Hodimo nemo, drug za drugim. Vdira se nam do kolen. Vreme se kviri. Pod vrhom malega Triglava nas zaustavi snežna ploha. Čakamo, da se megle razkade. Po nekaj urah čakanja na boljše vreme se vrnemo nazaj na Kredarico. Po krajšem posvetu z Nejcem in Janezom o vremenu in s filmskim snemalcem v Ljubljani gremo na pot še enkrat.

Nekaj pred tretjo uro popoldno se vreme izboljša. Proti vrhu gremo. Trije smo, Nejc, Branko in Darči. Ostali trije skrbijo za zvezo z Brnikom. Premagujemo debelo snežno odejo. Ozek vršni greben s snežnimi opastmi počasi izginja za nami. Na vrhu smo. Zvezda na stolpu gleda iz bele opojnosti. Nemo privezujemo zastavo. Z mislijo smo daleč od prelepih Julijskih Alp — v žalostnem Beogradu. Iz megle v dolini Krme se izlušči helikopter. Filmski snemalec in pilot opravljata svoje delo. Planinski svet, alpinisti in gorski reševalci se poslavljamó . . .

Iz Mojstrane smo odšli Branko Klinar in Boris Pervanja iz AO Jesenice, Izidor Kofler in Dušan Polajnar iz AO Mojstrane. V pomoč sta nam bila še meteorologa Nejc in Janoz Gartner.

Da svetu gorá . . .

NELLY SCHUSTER

Na pol droga naša zastava
na samem vrhu Triglava;
pogumni so jo skozi burje
in sneg in meglo in neurje

prinesli! Zapisali: TITO!
da svetu gora bo očito
vseh naših src žalovanje
in naše ljubezni priznanje!

Dan žalosti, 8. maja 1980

ŽIVLJENJE POD DALJNOVODOM

(Chamonix 79)

JANEZ MARINČIČ

RIO

Marsikdo ga pozna, vidi samo mimogrede, s ceste ali pa tudi поблиže, ko sedi za mizo in preživlja ure, ki jih ta lokal nemalokrat spreminja v minute. Gostilna ima dva obraza, dvoje svetov ...

Kdor gre samo mimo velikih, zamazanih stekel bifeja, ki so obrnjena na osrednjo ljubljansko prometnico, največkrat pospeši korak, kajti v večernih urah se na visokih stoli, na veliko, zaokroženo mizo sklanjajo bitja, ki so kot neznane sence ... Popacane suknje, pošvedrani čevlji. Mastna, z alkoholom prepojena koža na pol obrlitih obrazov se svetli v rumeni svetlobi z dimom zabasanega prostora. Nadelana ženska in harmonikaš zaključujeta te temačne, po znoju zaudarjajoče sence ...

Toda to še ni tisti pravi Rio. Tu je še restavracija pa poleti vrt. Vhod z dvorišča. Nihče od nas, ki se tam shajamo, ne ve natančno, koliko večerov smo preživeli za temi mizami, v vrvežu in dimu, pod nizkim poševnim stropom, na katerem seveda že dolgo ni luči. Ko pa današnja generacija tako raste! Marsikdo ne pozablja trenutkov, ko so se tomsicevci po večerni pevski vaji, ko so si splakovali grla, raznežili in prav potihlo zapeli. Kitara ali harmonika, kdo ju ne bi rad slišal, zlasti takole ob večerih pred večjimi prazniki, ko so se na primer na pustni torek fantje ansambla Beg na grad pririnili med omizje in v tistem vzdušju, polnem razposajenih mask, zaigrali svoj nepozabni »Kranjska gora blues nazaj«. Občinstvo smo jim plezalci ljubljanskih odsekov pa jamarji, športni plesalci in folkloristi iz sosednje Kazine in še kup ljubljanske študentarije, ki si je tu poiskala svoj večerni družabni kot. Rio pomeni zaboječke piva ob praznovanju rojstnih dnevo. Pomeni pa tudi najboljšo, najbolj prijazno točajko, kar jih je. Milena ji je ime pa smo si v teh letih postali že dobri znanci. Dogajanje v Rio pa teče naprej in vedno znova tu srečaš druge, pretežno mlade obraze. Namesto dobrih, starih fantov ansambla Beg na grad prihajajo ljubljanski Pankrti, resda brez instrumentov. Med vso to družčino se je pomešal tudi dobrodušni priletni karikaturist, ki riše, kadar »je v formi«, kar po tekočem traku. In to res dobro, pa zastonj, za hvalo in za prijazen nasmeh.

Jasno je, da poteka neuradni del četrtkovca sestanka alpinističnega odseka prav tu. Sicer so nekateri mnenja, da to ni najbolj prav, toda prejšnje desetletje odsekove zgodovine govori drugače, saj so se najboljši vzponi generacije, ki je plezala pred nami, rojevali prav pri Mraku! (Spet znana ljubljanska gostilna!) Sicer je pa res, da sta lahko tudi prvi dve uri v društvenih prostorih zelo stvarni in zanimivi, če so ljudje zato. Tako smo se tudi Lidija, Skopec in jaz nekega poletnega večera našli med toplim vrvežem, ki se je sprehajal med mizami. Sedeli smo pod velikimi krošnjami peskastega vrta; ob cocacoli, soku in pivu pa smo se domenili, da drugi dan proti polnoči odpotujemo v Francijo. Kdo od nas treh je imel pijačo v vrečko, pa naj ostane skrivnost.

Noč pred straniščem

Deset minut pred odhodom vlaka naju Skopec že čaka pri izhodu na peron. Ročno pograbljivi najin šotor in že hitimo prek tirov. Kmalu se mimo čakajočih privali velika lokomotiva. Začenja se mrzlično iskanje mest v prepolnem vlaku. Iščemo vagonce z napisom Torino, drugi razred. Ugotovimo, da je tak le eden. Svojih šest velikanskih kosov prtljage znosimo pred odprta vrata in jih začnemo trpati v notranjost. Z nehvaležno obilico svojih stvari vred se znajdemo v predverju vagona, ki potnikom omogoča prehod v stranišče, pa tudi izhod na peron. Toda tu nismo sami. Mlad, zaraščeni Nemeček se na svoji preprogi, ki jo je razgrnil po prostoru ob nasprotnih vratih, mirno prevali na bok, povezne usnjen klobuk na oči in obmiruje. Francoz pa prijazno pove, da je tu sicer še prostor, toda stiskali da se vseeno ne bi. Mirno naroča Skokcu, naj ga, ko bo le on notri, tudi od zunaj z nožičem zapre v stranišče. Skopec si ne da dvakrat reči pa Francoza zares zapre v njegov »coupé«. Nato se usede na nahrbtnik, ki ga je bil položil pred vrata notranjih tegob odrešujočega prostora. Vlak se premakne — nasvidenje ljubljana. Kaj hitro se tudi z Lidijo prilagodiva temu načinu potovanja. To pomeni, da se dobre volje nasmehnem ležečemu Nemcu, srknem požirek ponujene pijače, pogrnem spalno vrečo predse in se propustim enakomernemu drdranju, ki pod menoj požira kilometre ...

Ura gre proti drugi zjutraj, neprespani potniki pa kar naprej stopajo prek nas »na stran«. Francoz, omamljen od vsega lepo dišečega, seveda spi, vrata pa ostajajo slej ko prej neomajano zaklenjena. Bližamo se meji, naval žensk že preseže vsa pričakovanja. Le kaj vse skušajo skriti pred preradovednimi cariniki? Toda mi smo solidarni s Francozom: »Ni mogoče, zaklenjeno!« slišim med drežem Skokčev glas. Nekoga pa menda resnično tišči. V rokah se mu zablešči velik žepni nož. Povsem se prebudim, saj postaja stvar resna. Vsi trije zarotniki tiho navijamo za Francoza. Prevelik nož ne gre v odprtino za odklepanje in prijateljev nočni mir na školjki je rešen! No, pred mejo ga seveda odklenemo in pravočasno obudimo. V Trstu se vlak izprazni. Nakupovalni dan se tu začne že navsezgodaj.

Komaj se poslovimo od tujih mladeničev in se zleknejo po praznem kupeju, že moramo drugam. Vseh šest kosov prtljage leti na peron kar skozi okno; Skokec postavlja hitrostne rekorde v prenašanju težkih bremen. Presedemo na drug vlak in končno najdemo čas tudi za zajtrk. Ure, ki sledijo, pa se vlečejo ravno tako, kot se vleče kompozicija vlaka po neskončni Padski nižini. Chivasso. Mestece na sredi neobsežne ravnine nas trpi le malo časa, kajti motorni vlak za Aosto je točen. Železnici damo slovo končno v kraju Pré st. Didier. Prvi Francoz, ki ga srečamo v območju Mt. Blanca še na italijanski strani, je nadvse ustrežljiv. V majhen tovarnjak zložimo svojo ropotijo in z njo vred zapremo tudi Skokca. V kabini se ima Lidija že priložnost prázkušati s svojo francoščino, jaz pa skozi velika stekla iščem Peutereyski greben. Pa vidim samo težke, sive oblike, kako se v večeru preganjajo nad Aiguille Noire.

Skokec zadaj komaj slutí, da smo že mimo carine. Skoraj četrť ure se vozimo skozi predor, potem pa nas na francoski strani pozdravita mrak in močan naliv. Priljazni sofer obrne svoj avto proti Grenoblu, mi pa gremo otovorjeni z dežniki v rokah skozi zavese dežja proti lučim Chamonixa.

Šotori med mestecem in gorami

Nahrbtnika padeta z razbolelih ramen, zvok šotorske zadrge stresa napeto platneno streho. Roka najprej seže na levo, v predverje, odkoder prinese litrsko steklenico piva. Pri sosednjem šotoru ponuja Beba Lidiji vroč čaj, jaz pa se utopim v velikih požirkih kronenberga. Zadnja svetloba se je pravkar ujela v granitne igle nad nami, še malo prej škrlatni sneg medli v vjloličasti slivini, razpotegnjeni po pobočjih najvišjega vrha Evrope.

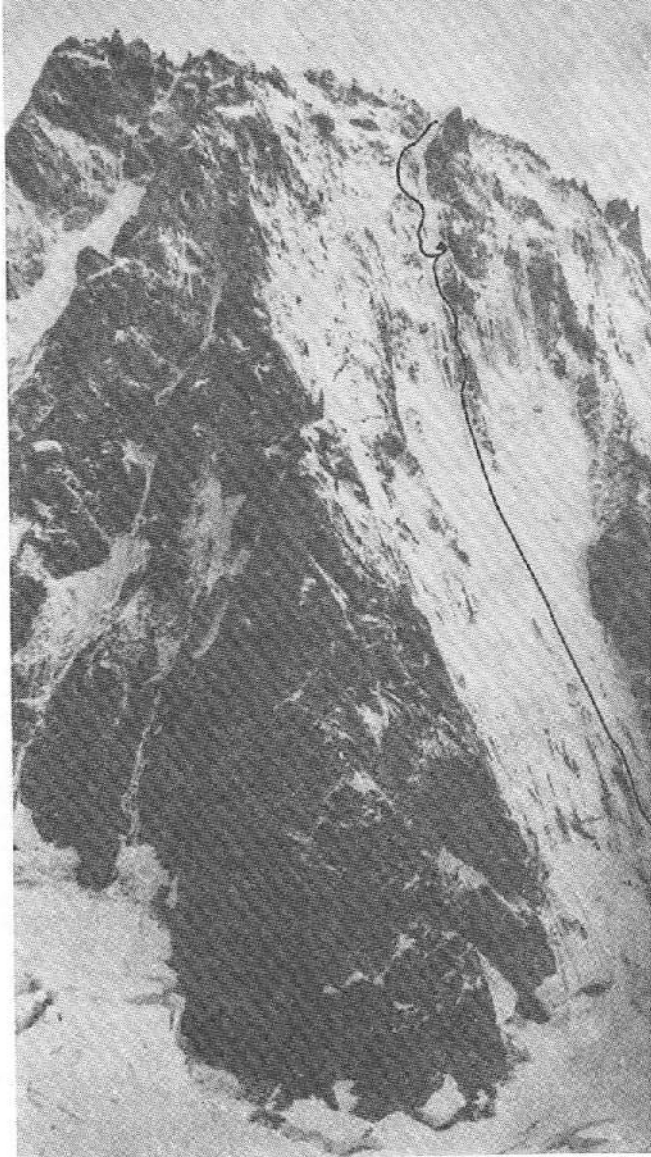
Ravnokar sva se od tam tudi vrnila. Po dvanajst ur trajajočem prečenju končno sediva pred domačim šotorom. Tu pa so seveda še prijatelji, ki imajo za seboj tudi nekaj višinskih razlik in doživetij s tega obširnega pogorja. Pogovor steče.

»Kako pa sta včeraj prenočila?« zanima Janeza, ki mu v poplavi Janezov chamoniškega tabora vsakdo preprosto pravi kar Karlo. Sicer pa je že večkrat okusil kočjo na Goúteru. »Ne vprašuj,« mu pojasnujem: »Naroda, kot bi nas kdo naklel, budijo pa že ob dveh zjutraj! Sem mislil, da se mi bo strgalo!«

»Ti, kako pa je v onem ozebniku pod bajto?« še naprej polzveduje Karlo: »Tam je pa res vsako leto kakšna nesreča!«

»Najprej je čezenj tekla Lidija, jaz pa sem gledal navzgor,« mu pojasnim. »Ko pa sem zakopal za njo, se še vedno ni nič zgodilo. Jeklenica, na katero bi se morala s karabinco pripeti, je bila visoko nad ozebnikom. V njem je sneg pač preveč skopnel. Za nama je šel tudi neki Nемеc. Na skalah na drugi strani ozebnika je bilo za naju že varno, pa sem vseeno pogledal še malce navzgor. In res se je utrgalo. Cel plaz drobirja, pred katerim so v velikih skokih padale pravkar odmrznjene granitne klade. Seveda sva kričala na vso moč, da se je oni spodaj še pravi čas umaknil. Ne veš, kako je tekla nazaj!« »Kakšna je pa kaj pot in teren proti vrhu?« sprašuje Tina, ki kot odlična smučarka goji željo po spustu s samega Mt. Blanca. »Nič hudega ni,« se obrne Lidija: »Gaz je shojena, kot bi šel pozimi na Šmarno Goro. Le višina te lahko daje!« vneto govori prijateljici z odseka. »Vstala sva lepo ob štirih zjutraj in s prvim svitlom v navezi odšla navzgor. Ne veš, kako me je bilo strah, ko sva pri bivaku Vallot videvala plečate tipe, proti katerim je moja pojava kot nič. Vsi zeleni in izmozgani so se mimo naju spotikali nazaj proti koči. Janezu se je čudno zdelo, saj so se vračali nekam zgodaj. Pa nama je kapnilo kasneje: Višinska! Nobeden teh hiperpremljenih planincev ni prišel čez štiri tisoč in pol. Ne moreš si misliti, kako sem se ob tem počutila šele jaz!« »Pa me je na vrh skoraj privlekla,« se oglasim. »Le redko sem z derezami stopil na vrh, tako hitro jo je brisala navzgor. Pa prvič tako visoko!«

Sonaveznica me pogleda postrani, češ naj že neham lagati. Skrijem se za dolg požirek, podam ga v asistenco še Milanu in Luki. Sploh pa je tu navada, da si dobrote delimo in jih ne stiskamo. »Sem se pa dobro ustrašil,« nadaljujem z vtisi, »ko sva med

samim prečanjem pri sestopu mimo Mt. Maudit namesto na pritrjeno vrv naletela na strmo vesino, prelomljeno s kar lepim snežnim odlomom. Splezam navzdol in naredim varovališče na dveh cepinih. Ko pa je Lidija, zavarovana je bila le od spodaj, plezala navzdol po pet in petdeset stopinski snežni naklonini, sem res plitko dihal. Pa ji je šlo v redu. Čez odlom sem jo spustil kar po vrvi. Oba nahrbtnika in cepina sem zmetal kar v razpoko pod njim. saj res ni bila globoka. Potem sem skočil še sam. Kake štiri, pet metrov, z derezami, na nogah. Upam, da bo posnetek uspel!

»Torej razmere, predvsem na ledenikih, res niso najboljše,« me dopolnjuje Karlo. »Tako velikanskih prelomov in razpok že dolgo ni bilo videti.« Čez plato pod Midi-jem sva pa res garala, bi rekel, kar klasično,« zaključujem pripoved. »Sonce v tilnik, jezik do kolen, čevlji in gamaše pa s koleni vred v popoldansko snežno brozgo. Tisti kratki vzpon do zgornje postaje žičnice pa izmozga. In ko sva kupovala karte, seveda tik pred odhodom zadnje gondole v dolino, izveva, da je tu gori polno turistov. Na spust bo treba čakati še najmanj dve uri! Od dirkanja na zadnjo gondolo sva bila žecejna... Restavracijo so pa, res ne vem zakaj, kar zaprli.«

Nagnem. Skoz oblikovano, okroglo odprtino stekleničnega vratu se v grlo od sonca in vetra izsušeno, vlije curek toliko zaželenega okusa. Z nama so vrh, prečanje in prilagoditev višini. Sedaj pa malo počivanja, dnevi tam gori so resda naporni, pa tako lepi!

Vstajamo okoli pol desete zjutraj. Takrat prvi sončni žarki ogrejejo platnene strehe na jasi med gozdom in glavno cesto, ki pelje od predora v mesto. Tudi danes je tako, saj postane pod tkanino kar naenkrat prevroče. Razpnem zadrgo in stopim na plano. Jutro je sveže kot rosa, ki leži na visoki, ponekod shojeni travi. Pod prozorno plastično ponjavo sosednjega šotora drsi vlaga v velikih kapljah na tla. Temno zeleni gozd pa se zgane v jutranji sapi, po cesti rohni tovornjak; promet, katerega pritajeni hrup zvečer prekinejo sanje, postaja zopet podzavestno slušni del novega dne. Aiguilles Rouges nasproti so v svetlobi, tudi snežišča Aig. du Goûter se prodorno svetijo nad dolino. Med cesto in taborom pa gospoduje jeklena konstrukcija stebra električnega daljnovoda. Do njega so žice speljane skoraj prek naših glav, potem pa se v blagem loku prevesijo čez cesto, ki pelje v mesto. Pravzaprav bi kot pravi hrlbovci morali taboriti, recimo na Montenversu, v objemu gora in hladne klime ledenika pod njimi. Ob pogledih, ki bi nas dobesedno podžigali in izzvali k vzponom v granitno ledenih vertikalah! No, vsaj jaz jemljem hribe po vseh teh letih življenja s stenami pač malce drugače, kakor sem jih, ves zagnan, v prvih, uspešnih, in zaradi tega nepozabnih letnih in zimskih sezonah. Številno smeri mi postaja manj pomembno, zato pa si lahko zavoljo izkušnji izbram stene, ki mi, čeprav med najtežjimi, lahko pustijo le izjemen, nepozaben vtis. Ta pa s prestižem in z današnjim športnim alpinizmom nima kdo ve kaj skupnega. Zato me tudi čudno sožitje alpinističnega tabora, gora, pokopališča (tam, takoj za gozdom) avtoceste in daljnovoda ne moti prehudo. Je pa res lepo, če imaš do krasnega mestnega kopališča le deset minut, da o kozarcu limonade ali piva kmalu za cesto sploh ne govorim!

Vendar se mi to jutro posebno stebel zdi prav čuden. Despotira pred taborom, razpreda svoje žice nad nami; res se bom moral potruditi in ga z domišljijo spraviti v kakšno zvezo z našim bivanjem v teh res lepih koncih.

Ne bom si več belil glave s tem. Danes bo lep dan, družno bomo odšli na prhanje pod vroče prhe. Potem pa ohladitev v bazenu, katerega zrcalna voda se venomer spogleduje z osonečnimi iglastimi kolosi nad mestom! Nato sledijo nakupi, kjer mi bo v Supermarche Payot-Pertini, poleg nerazumljivih reklam v presledkih med eno in drugo v glavi odmeval še značilni din, din, dong. Spomin na ta zvok mi v Ljubljani venomer vzbudi težko utolažljivo nostalgijo po francoskih sirih. »Doma« bo nato sledilo kuhanje sataraša in ko se bova z Lidijo usedla poleg okroglega znaka »obvezna smer«, katerega tablo som našel v gozdu in jo uporabil za mizo, bodo zopet prišli mimo Domžalčani in dejali: »Že zopet jesta, pujska, kdo bo pa plezal, a?«

Takoj se spomnim na zajtrk in pristavim mleko. Chamonix je brez dvoma že oživel, ulice so polne bradatih in zagorelih hrlbovcev. Eni odhajajo na ture, drugi si ogledujejo pestrost športnih trgovin. Ljudje z vseh strani sveta se gnetejo pred žičnico na Midi. Tudi od blizu si hočejo ogledati bleščavo vršne kupole najvišjega v Evropi, pa razbite planjave neskončnih ledenikov pod njim. Restavracije in mali lokali so polni, vrvež po promenadah je nepregleden. Majhno, lepo urejeno mestece izložb, cvetja in množic se je zopet zavrtelo v svojem turističnem utripu in tudi danes ostaja Meka svetovnega alpinizma.

Saj res, treba bo še do vodniškega urada. Zavoljo vremena pa tudi obiska v Brasserie National, ki je znano shajališče vseh mogočih, neobritih, pošitih in znova strganih hrlbovcev, ne bo mogoče opustiti. Torej naj se dan, bolje rečeno, živ, žav le začne!

Večeri se. Zeko (pravzaprav Milivoj) je bil nekoč brez dvoma dober tabornik, kajti piramida drv, iz katere je pravkar šinil velik plamen, je zložena mojstrsko. Topla, včasih iskreča se svetloba lovi obraze, ki jih opazujem ob ognju. Veliko nas je, iz vse Slovenije, pa tudi nekaj planincev iz južnih republik. Proslavljamo tri rojstne dneve; slavé Tina, Andreja in Lidija. Včeraj je bil postavljen tudi novi višinski rekord v letenju z zmajem. V jugoslovanskem merilu, seveda. Skopec in Janko sta preplezala Les Courtes, edini tukajšnji Korošec Milan pa je z Davorinom tudi uspel v Trioletu. Dva iz tega tabora pravkar plezata Dru — kot prva od naših navez. To so sami mladi plezalci, tu ni nobenih »velikih« imen. Pa se vseeno pleza, da komaj dojmam.

Ker imamo kaj praznovati, pač vzdušje zavlečemo pozno v noč, kajti žar ognja kar vneto splakujemo s francoskim vinom. Ob polnoči pa nas naliv prežene v bližnji šotor. Dani in Janko ter midva z Lidijo vztrajamo do treh zjutraj. Pogovorov in razprav o plezanju, hribih in soplezalcih noče zmanjkati. Zmanjka pa vseh dobrot šotorske shrambe, pa kaj potem.

Težke kaplje šer vedno bobnajo na povoščeno platno. Lahko bomo poležali, ugotavljamo, vremena še ne bo. Razidemo se, le oddaljeni bliski sem in tja osvetlijo jekleni, mokri stebel pred šotori.

Koča Argentière. Polnoč. Pritajeno, leseno cviljenje stresajočih se pogradov napolni prostor. Prameni baterijskih svetilk se pode po stropu, tleh in odejeh. Slepeča luč mi nehote zaide v oči, zbudim se skoraj nezavesten. Od žolodca sem čutim zaspane, prazne, nelagodnosti polne krče. Po komaj dveh urah mirovanja sem brezvoljno mrtev. Topotanje nog se izgublja proti jedilnici, nerazumljivi šepet pred vrati utone v polzavest. Skozi gornje nadstropje mojega trupla pa se začne vseeno pretakati medlo zaznavna misel: »Vstajanje sredi noči je eno veliko, veliko...« Toda svoje stanje se vseeno bojim zamenjati s pravim spancem. Potrudim se: »Pravzaprav smo prišli sem plezat. Pa denar, ki nam ga je pobrala žičnica!« Trudoma se vzdignem, pred očmi mi zapleše stražarnica nekje v Črni gori. Na pol miže odtavam za razvodnikom na »dvojko«, najbolj osovraženo stražarsko mesto. Odprem vrata. Topel veter me iz sivo-zelene more prestavi pred kočo nad ledenikom. Na dlani začutim težke kaplje, ki se trosijo skozi votlo temo. Že zapiram vrata. Po temi se vrnem med tople koče.

Oskrbnica nas je že davno vrgla iz postelj, ura gre že proti poldnevu. Lidija in Igor sta se odpravila na bližnjo iglo, z Ilešičevim Janezom pa leživa v pesku nad bajto. Predajava se občasnemu soncu in vsak svojim mislim. Včeraj sva se sprva dogovarjala za Triolet, nato za Les Courtes. Toda mene v te vesine ne vleče zares. Pa kaj, ko Janeza za zdaj kaj težjega ne mika. Polnočni dež pa mi je prinesel rešitev in olajšanje. Vse dileme mi že nekaj časa rešuje pogled, ki raziskuje značilnosti in prehode v orjaški steni. Ta se na drugi strani doline pne z ledenikoma naravnost v podeče se megle. Njenih prvih šesto metrov tvori eno samo velikansko, rahlo izbočeno in nadvse strmo snežišče, ki od tu ponuja podobo skoraj neprehodne bele navpičnosti. Nad njim je pa vsaj deset raztežajev sveta, katerega videz mi že celo dopoldne zaposluje možgane. Tam prek se ponuja fantastičen izziv za vsakogar, kdor je že kdajkoli poprej z derezami na nogah tvegagal nemogoče in to tveganje z znanjem in pogumom tudi spremenil v uspeh. In jaz že od daleč vidčvam možnosti preboja čez prve in tudi druge navpične granitno ledene prograde! Res ne pomnim, da bi me že kdaj poprej kaka stena bolj prevzela in mi vzbudila tako veliko, nepotešeno strast, kot mi jo je tisočmeterska, z meglenim, divje nazobčanim vrhom okronana severna stena Les Droites.

Poltretji kasneje. Ura se je bližala deseti zvečer. Na ledeniku je še vedno toliko svetlo, da lahko v daljavi opazujem Janka in Danija, kako preskakujeta ledeniške potoke in se ogibata razpokam. Odpravila sta se pod Aiguille du Triolet, kjer bosta v ledu plezala v njeni znani, zahtevni severni steni. Tudi midva s Skokcem sva si zastavila svoj veliki cilj. Počasi se najini koraki usmerjajo na breg ledenika pod vzhodnje belega kolosa, ki se pne na desni pred nama. Nad sivo, razpokano ledeniško planjavo se spušča nizka megla, skozi katero na trenutke vidiva zvezde in tik pod njimi črno svetlečo se silhueto najine stene. To je pravi čas za skrite misli, ki me obhajajo kot vročinski valovi, polni želje in nemira.

Skokca občudujem. Že na vlaku, ko smo potovali semkaj, me je presenetilo njegovo poznavanje tega predela Alp, sten, smeri in naših ter tujih plezalcev, ki so kdaj koli uspeli v njih. Fant se je na svoje prve centralnoalpske vzpone teoretično odlično pripravil. Tak pristop, brez improviziranja, kar bo pa bo, mi je resnično všeč. Še pred letom in pol se je ukvarjal le z jamarstvom, potem pa se je v alpinizmu hitro znašel in na domačem odseku tudi lepo uveljavil. Dereze je imel prvič na nogah pred dobrim tednom. »V Gervasuttiju je pa res malce prevclika gneča.« je povedal. Nato je sledil vzpon z Jankom po Švicarski smeri severne stene Les Courtes. V najtežjem raztežaju sta fanta praskala po precej več kot šestdesetstopinskem ledu. Ko sem mu lahko čestital za ta uspeh, sem že vedel, da se moja predvidevanja uresničujejo. Sicer je še pripravnik, toda zagnanost, izjemna kondicija in v praksi potrjen talent sta Skokca, začetnika v ledu, prikazala v pravi luči njegovih zmognosti. Tako se mi z njim ni bilo težko domeniti za smer, čprav eno najbolj proslulih v Alpah.

Sam sem že davno razčistil nagibe, zaradi katerih se zdajle vzpenjam mimo zevajočih razpok proti krajni poči med steno in ledenikom. Preveva me divje veselje, da greva, da bova plezala. Plezala z derezami, ki se zdajle še mehko zasajajo v trdi sneg pod nogami. Vsak zamah cepina, po katerem se bo oklo lednega kladiva vnovič zarilo v trdi led, bo telo spet pridobilo nekaj decimetrov v tisoč metriki rezini. Toda največ pričakujem od obeh granitnih ledenih pregrad, kjer mora alpinist resnično pokazati, kaj velja. Od zimskih vzponov v domačih stenah poznam pretehtana tveganja, ki obvezno spremljajo plezanje v zasneženi vertikali. Znova si jih želim, želim si iskanja prehodov, igre prilagajanja telesa poledenelim počem, uporabljanja najmanjših opor v zasneženih plateh, bliskovitega delovanja možganov v položajih, katerih dramatičnost komajda lahko sledimo le še v stripih. Nočem obremenjevati samo bicepsov in tricepsov, hočem zaslediti tudi svoje gornje nadstropje, v to igro naj gre tudi zavest, pogum, da si nekaj upam in to tudi zmorem. In ko se bodo vsi ti elementi združili nekje v gori, kjer ima

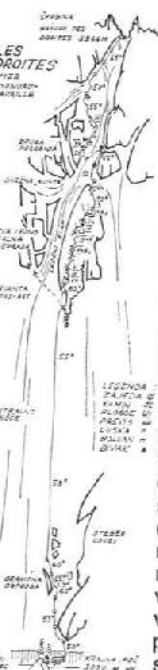
človek pod zadnjico nekaj sto metrov zraka, na isti vrvi pa prijatelja, ki mu zaupa, živi tisti pravi, čisti, nezagani, pred dejstvo postavljeni alpinizem, ki ga hribovci in prijatelji cenijo ter spoštujejo brez zavisti. Takega alpinizma pač ne morejo ovrednotiti nobena kategorizacija, razne odpravarske selekcije pa ga ne morejo in velikokrat zaradi interesov ob zeleni mizi sploh nočejo priznati.

Znoči se. Po zbitem plaznem stožcu se vzpenja kakih trideset metrov nekam pod vrh krajne poč. Dvoje svetlobnih krogov razlaskuje ledeno pregrado nad nama in vsepovsod naleti samo na odbijajoč prevlinski led. Ura je polnoč, egiptovsko temo pestrijo le blede zvezde in nazobčani horizont na drugi strani doline. Možnost prehoda iz krajne poči v ledeno vesino nad njo slutiva nekje na desni. Treba bi se bilo potruditi s prečko proti navpičnemu ledenemu robu. Kaj hitro sva si edina, da nama malce spanca na ledeni polici, kjer trenutno sva, ne bi škodovalo. Ob prvem svitu bova pač že kako našla prehod navzgor.

No, do petih zjutraj se sicer skoraj navpični led v prečnici ni nič položil, zelo pa je zrasla temperatura najnega razpoloženja. Noč pa se je iz mraka že sprevrgla v dan, ko sva se po začetnih, zelo zoprnih metrih znašla v prvih raztežajih vstopnega ledišča. Razmere imava dobre vse od granitne ostroge, za katero naju zelo strm žleb vodi v centralno ledišče. Za vsako navezo, ki pleza tukaj, pomeni ta prehod dokajšen problem, pravzaprav enega težjih v vsej steni. Dva dolga ledna vijaka me na varovališču še kar pomirjata. Vendar se mora tudi Skopec potruditi še z dvema vmesnima, kajti led je prhek, trd in še krušljiv ob enem. Pa tudi plitek, da se pod njim sem pa tja vidi celo granit, ob katerega dereze v izjemni naklonini neusmiljeno škrtajo. Naslednji raztežaj je malce bolj priljuden, čeprav solidno strm. Prehajava v obširno, viseče pobočje osrednjega ledišča. Izza vrha stene se prisveti tudi sonce, katerega blagodejna toplota se vse prekmalu sprevrže v neprijetno vročino. Proti drugi uri popoldne dosežem skalno ostrogo, ki se s prve pregrade spušča, pretežno le po sprednjih zobeh derez, se končno lahko usedem na majhni granitni pomol in se opustim krvnemu obtoku, da svobodneje obkroži tudi prste nog. Skopec kar mimo mene odpleza še zadnjo vravno dolžino do prve pregrade. Sploh pa se zaradi duškanja ustavlja v vsakem raztežaju le po enkrat, vse drugo pa prepleza kot dobro utečen stroj.

Razmere sva imela doslej kar dobre, saj sva vrtala po dva ledna vijaka le na stojščih, vse drugo je šlo prosto. Cepin in kladivo, privezana na plezalni pas, sta bila glavno varovanje za tistega, ki je napredoval. Eden od obeh pripomočkov je bil med potegom telesa vedno z oklom zapičen v led, da bi ob morebitni napaki ali celo zdrsni vodja v navezi obdržal.

Ko nadaljujem v pregrado, se način napredovanja spremeni. Tipično ledno plezanje se dopolni s premagovanjem strmih granitnih poč, zalitih z ledom. Do polne veljave pridejo načela varovanja, ki so v veljavi tudi v domačih hribih. Le derez ne dava z nog, saj naju sicer lepi prehodi po zajedah in kamnih vedno znova presenetijo z majhnimi količinami ledu, pa tudi snega. Oziram se v levo, kjer poteka Axtova varianta smeri. Tam je stena manj strma, toda dobesedno oblita z zasneženim ledom. V njej bi bilo škrtanje derez ob granit precej manj zopрно, čeprav je tamkajšnja naklonina vseeno odbijajoča. No, pa tudi težave na tej strani niso malenkostne, kajti Skopec spleza v čistem ledu tako strm raztežaj, da se ga ne bi sramovali še taki specialisti škotskih ledenih slapov. Ko se mimo njega vzpnem v zipahin kamlin s snegom, si le še obupno želim, da bi se le nekako prigoljufal na snežno ramo nad njim. Cviljenje derez načenja živce, pa kaj, ko v tej neusmiljeni steni čaram v komaj mogočem. Pa le izplezam in varujoč na starem, dobrem profilnem klinu pokličem tovariša za seboj. Stena se iz granitne navpičnice sprevrača v velikanski snežno-ledeni slap, na robu katerega pravkar stojim. Skalovje druge pregrade se nad mano sveti v rumeni barvi pozno popoldanskega sonca. Priveva me upanje, da lahko že danes izplezava. Skopec se brez obotavljanja zapraši v slap; njegovo novo, nenavadno zakrivljeno ledno kladivo se z oklom zažira v led, da je veselje. Toda po dveh raztežajih uvidiva, da naju gora danes ne bo izpustila, perspektiva je v tej navpičnici varljiva. Iskanje prostora za bivač je mrzlično. Vse granitne tvorbe, pomoli in razi ob slapu so zaliti z neverjetno trdim ledom. Doslej skoraj nisem srečal stene, ki bi v svoji naklonini tako stiskala z vsaj malce položnejšim prostorčkom, kot stiska ta. Končno odkrijem v boku granitnega raza majhno lašto. Z nje zvalim primrznjen kamen, ki po dveh dolgih skokih ob strmo padajočem ledu izgine v mrak. Tu bo najin bivač. Skopec se sedeč na lašti z nogami še opira na zmrznjeno vesino ledenega slapa. Mene pa stena za hrbtom tako nagiba nad praznino, da moram noge obesiti v stremena. Puhasta spalna vreča ostane v nahrbtniku, kajti komaj se uspeva pokriti vsaj z vrečo za bivačiranje. Viseč na klinih in na pol sedeč na polički, si lahko z največjo previdnostjo skuha čaj. Vsake toliko časa malce zadremleja pa naju hud nočni mraz, ki kraljuje blizu štirih tisoč metrov nad morjem, neusmiljeno postavi v stvarnost. Ko prižgem gorilnik, je takoj bolje. In ko se pod rdečo ponjavo naseli vsaj malce toplote, seveda kolen zajame mrzli zrak, ugasnem uničevalno pripravo. Pa se igra ponovi, kajti brez gorilnika bi v tej noči tenko piskala. Pogledujem tudi ven, v praznino. Iz kočje Argentière

se že pomikajo lučke tistih, ki so jih neusmiljeno zbudili za »nord faces«. Ko se ob dveh zjutraj prikažejo še lučke ostalih smrtnikov, ki so si za poti na okoliške igle izbrali le normalne dostope, najina otopela agonija ni nič manjša. Šele čez pet ur, ko prvo sonce obsije negibni, rdeči sveženj, pripet med led in globino, se tudi v gornjem delu stene spet začne nekaj dogajati. Okorno se povračava v gibanje, v življenje. Skoraj nič ne zajtrkujeva, saj želiva le naprej, čim hitreje von!

Skrajno težak raztežaj, ki me vodi ob nasprotnem, levem bregu slapa, splezam s tveganjem, kakršnega se človek spominja vse življenje. Vendar ta del vertikale, kakor tudi sebe, dobro prečenim. Ne dogaja se prvič, da plezam zase in za prijatelja, za dvoje življenj. Kajti Skokčevo varovališče, ki si ga je skopal v osončen in prhek led, padca ne bi zdržalo. Soplezalec mi hitro sledi, saj mu moje, precej varnejše stojišče dopušča bolj sproščeno plezanje. Nato najde nad menoj čudovito možnost preboja po strmi rami v levo. Veselo mi zatuli, da je nad njim stena položnejša.

Pod sabo opazim premikanje dveh svetlečih se čelad, katerih lastnika se, že precej utrujena, trudita po slapu za nama. Fanta sta vstopila v steno verjetno opolnoči; najine vklesane stopinje so ju tudi v temi pripeljale po res kočljivem prehodu v odlomu krajne poči. Seveda sta si tako z nočnim plezanjem prihranila bivak. Pravzaprav pa se v teh hribljih tako tudi dela.

Skokec me že kliče za seboj. Dobro razpoložena visiva v precej zložnejši naklonini še poslednje raztežaje v žlebu, ki pa ostaja že daleč pod nama. Zadnji metri so moji. Čez snežno rezo se prekobalim na toplo, ravno, od sonca obsijano granitno ploščo, ki mi na drugi strani škrbine ponudi že skoraj pozabljeno razkošje — sedenje. Tudi Skokčeva čelada se kmalu prisveti za menoj. Veselje, preprosto v svojih gibih in bosedah, je veliko. Počasi doumevava, da nama je uspelo. »Uh, prima, ena a, pa še ujela sva se, ni kaj!« se smejiva drug drugemu.

Pred nama se v lesketajočem se siju bohotijo razsekani ledeniki, sanjsko lope igle so kot igrače. Da, to so trenutki izpolnjenih želja, sreče zaobljubljenega, uresničenega dejanja.

Najlonske zanke, ki visijo okoli granitnih rogljev v strmem žlebu pod nama, pa že kažejo pot navzdol, med naše.

Odšla sta

Lidija, Janez, Iztok in Vlado so se plezalsko pobljže seznanili pred dnevi v osemstometerskem Gervasuttijevem ozebniku. Ker pravim hribovskim dušam gneča v sicer kar zahtevni steni ni ustrezala, so si za drugi vzpon izbrali nekaj bolj doživetega, pa tudi težjega. V izjemno lepem vremenu so preplezali devetsto metrski ozebnik Cordier ter z Verte takoj sestopili po običajnem Whymperjevem žlebu v dolino. Seveda so se po Mer de Glace motovili toliko časa, da so zamudili zadnji večerni vlak v dolino. Pa kaj zato. Tudi s Skokcem sva s plezarije grede eno noč prav zaradi tega prespala na postajnih klopih zgornje postaje zobate železnice. Je bil pa jutranji povratek v tabor toliko lepši. Prijatelji še spijo, sonce se s trudom prebija skozi gosto smrekovino. Platnene hišice so še vse rosne. Stopiš do svojega šotor, zadegaš omaro v travo in zavriskaš, da zbudiš zaspance: »Punce, fantje, spet smo tukaj; uh, bilo je ostro, dolgo, pa tako lepo.« Krmežljivo nasmejani obrazi, stiski rok.

Tako se je zgodaj dopoldne tudi Lidija z drugo družbo vrnila s ture. Opoldne pa že sediva za mizico pred »Brasserie Nationale«. Množica se na ulici preliva na levo in desno; za nikogar ne moreš točno reči, če ga tok ne nosi proti žičnici na Midi ali pa po športnih nakupih v Snell. Morda pa ga lakota žene po kruh v pekarijo nasproti vodniškega urada, kjer lahko pristno francosko štruco naročiš kar v domači kranjščini. »Oho, poglej!« me opozori Lidija. Ozrem se. Tisti svetloasec na drugi strani ceste je seveda Janez, dolga poletna tunika pa je lahko samo Tinina. Toda nekaj je na njiju novo, do danes neobičajno. Držita se za roke in še ju vidim, kako se zavzeto pogovarjata ter z dolgimi, podjetnimi koraki potoneta v vrvež sosednje ulice. »Tako, Lidija, sedaj vidiš, da gore res združujejo!« se obrnem k njej. Verjetno se ob tem tudi malce nasmehnem, pa kaj, ko je tukaj, v Chamu vse tako lepo. »Se spomniš, no, saj si bila zraven, ko sem šel k spodnjim šotorom po boljši cepin, kot je moj. Nihče ni bil razpoložen, da bi mi

Tina Jakofčič

posodil kakšen kramp; le Janez mi je, takoj ko je izvedel, da grem v Droites, nemudoma odstopil svojega. Pa ti povem, da sem se visoč v sedemdesetstopinjskem ledu na tako dobrem orodju, kot je njegov cepin, krepko spomnil dobre volje, s katero mi ga je posodil. Res sem si rekel, da mu moram to uslugo povrniti kakorkoli!»

»Ampak si ne bi mislil, da bo tudi Tina zmogla tako razsežnosti, kot je Gervasutti s prečenjem Mt. Blanca vred. Gotovo bosta šla prav kmalu še na kakšno plezariljo. Veš kaj mi je na njej všeč: da se ne sili in za vsak vzpon vprašuje bolj izkušene, če bi ga zmogla. Pa kako se ji gre za skupnost! Skupaj na kopanje, skupinsko na film v 'Alpino'. Tisti večer pa smo morali ob kresu še in še peti, tako se je zavzela, se spomniš?« se razgovori Lidija.

Janez Ilersič

ledena razpoka pod vznožjem gore kdaj vrnila. Vsi bomo seveda odšli. Tolažba ob spominu na prijatelja pa je le zavest, da sta nas zapustila v njenem, morda najlepšem, najsrečnejšem dnevu življenja.

Njuni vzponi:

Paklenica — Diagonala v Visoki glavici (II. pon.)

Dolgi hrbet — Trikot

Klek — Železničarska 20

Mt. Blanc — Gervasutti s prečenjem Mt. Blanca

Aig. Verte — ozebnik Cordier

Torej vzponi z obsegom težav od V pa tja do VI+ in A₃.

S spominom na iskrenost njunih prijateljskih potez pa bosta Tina in Janez ostala med nami. In to vsepovsod, koder nas bodo še vodile strme, nevarne, pa tako prelestne gorniške poti.

Opomba k vzponu v Les Droites

Prva jugoslovanska ponovitev smeri Cornuau-Davaille je uspela Borisu Krivicu in Stanetu Belaku. Plezala sta po Axtovi varianti, ki sta jo kot prva tudi ponavljala. To je bil šele peti vzpon čez steno. Zanj sta 22. in 23. 7. 1969 potrebovala 19 ur.

Drugo našo ponovitev je stena doživela 28. in 29. 7. 1975, ko sta jo 22 ur plezala Cene Kramar in Zvone Andrejčič.

Tretja sva bila v steni Janez Skok (AAO) in Janez Marinčič (AO Ljubljana-Matica) in sva verjetno vseskozi sledila originalno smer. Plezala sva 23. in 24. 7. 1979 in sicer 21 učinkovitih ur.

Stena je visoka 1000 m, njen povprečni naklon je 59°. V precej raztežajih se naklonina giblje med 60° in 70°, težave v kopni skali pa dosega V in V+, A₁.

5. avgusta 1979 pa je kamniški navezi uspel izjemno hitri vzpon brez bivaka s tem, da se od vrha krajne počni pa do prve pregrade alpinista nista varovala. Janez Benkovič in Janko Plevel sta bila v steni enajst ur in pol.

PO SLOVENSKIH GORICAH, OD GRADIŠČA DO BENEDIKTA

JANKO FERLING

Osrednje Slovenske gorice so za planince in turiste še skoraj neznane. Hribovlazci tu ne moremo dosegati visokogorskih rekordov v nadmorski višini, lahko se pa kljub temu dobro razgibamo s hojo po gričevnatih strminah in doživimo mnogo prijetnih presenečenj ob obiskovanju naravnih in kulturnih spomenikov ter krajinskih lepot. Hoja po markiranih poteh postaja zmerom bolj privlačna. Slovenjegoriška pokrajina je gosto naseljena in prijazni domačini nam radi pokažejo pravo pot, če zaidemo po kakšni bližnjici.

Od Lenarta se popeljemo v 5 km oddaljen trg Gradišča (trško pravice od 1872 l.); to je daleč vidno naselje na vrhu grebena z značilno veliko tristolpno cerkvijo in s samostanom. Na zahodu se blešči umetno jezero Gradišče, ki je namenjeno zbiranju nekoč poplavnih voda v regulacijskem sistemu Pesniške doline, ribolovu in čolnarjenju. Sredi Gradišča opazimo najprej stebričast spomenik NOB, izdelan po predlogu arhitekta Pločnika, umetnostni spomenik, župnijska in romarska cerkev sv. Trojice, vse je vredno ogleda zunaj in od znotraj, saj nam oltarji in druga oprema nazorno predstavljajo baročno stavbarstvo, rezbarstvo, kiparstvo in slikarstvo. Prvotno cerkev so dogradili 1640. leta, v današnji obliki pa so jo sezidali leta 1735, leta 1780, ko sta bila dokončana srednja stolpa, in konec 19. stoletja, ko je bil dozidan še zadnji stolp. Samostan so zgradili menihi avguštinci, od 1854. leta pa so tu frančiškani. Gradnjo so podpirali graščaki Stubenbergi iz Cmureka in Trautmansdorfi iz Negove (napisne in nagrobne plošče). Strop veličastnega cerkvenega prostora so poslikali furlanski mojstri Jakob Brolo in oba Biertija med leti 1883 in 1884. Veliki oltar so izdelali sredi 18. st., verjetno koroški kiparji, tudi tvorci drugih oltarjev s priznico so nam neznani, le kip Janca Nepomuka pripisujejo mariborskemu kiparju Straubu, sliko Križanega pa avstrijskemu slikarju Kremser-Schmidtu. Na dvorišču lepo dopolnjuje arhitekturo naravni spomenik — lipa, ki meri dobre 4 m v obsegu.

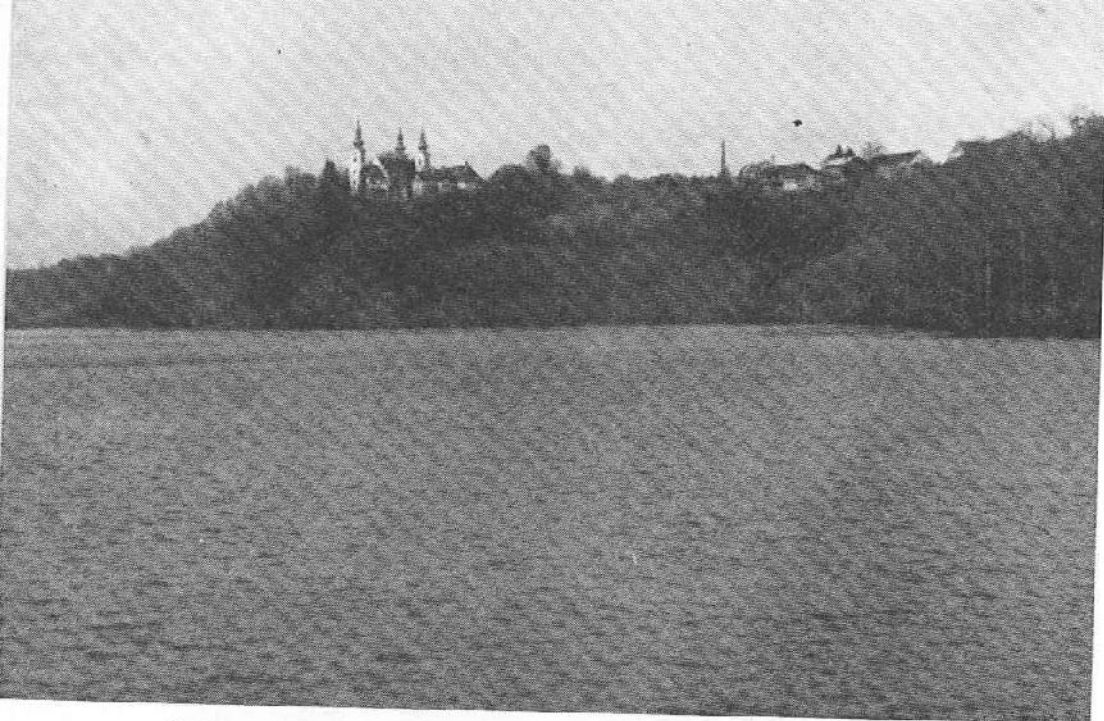
Ko odhajamo iz Gradišča, nam spominska plošča kaže hišo, kjer je živel pisatelj in zdravnik dr. Lojz Kraigher. Med drugim je napisal roman Kontrolor Škrobar, ki slika narodnostni boj in ljubezensko življenje v teh krajih pred prvo svetovno vojno. Pri njem je bil na obisku pred 70 leti, od nov. 1919 do maja 1921, Ivan Cankar z name-

Faksimile zapisa Frana Kocbeka v Čolnikovi spominski knjigi

Bog živi vse Slovence!
Bog živi gospoda Čolnika,
neutrudljivega
Samoljuba!

Sv. Benediktu 23. kimmerca 1882.
Frane Kocbek

217

Gradišče v Slovenskih gorcah

Foto J. Ferlinc

nom, da bi preučil politične razmere v narodnostno ogroženi provinci. Prej je Cankar bival na Rožniku, pri Nini in Karlu Bergmanu, ki jima je od Sv. Trojice (Gradišče) poslal več pisem s svojimi vtisi. Tedaj med drugim piše: »Doslej sem oblezel že mnogo slovenjegoriških vasi in trgov — same svetnike: sv. Lenart, sv. Ana, sv. Anton, sv. Benedikt, sv. Bolfenk, sv. Jurij itd. Kraji se mi zde zmirom bolj prijazni: vse je tako nekako 'miniaturno', 'fletkano'. Ampak blato, blato! Rekel sem, da bi Slovenske gorice silno obogatele, če bi bilo blato na prodaj. Ko smo se peljali k sv. Antonu (dve uri odtod), so se kolesa do osi udirala in vsak hip sem mislil, da se prekopicnemo vsi skupaj v jarek. Nič boljše se nam ni godilo, ko smo romali od Sv. Lenarta na Zavrh; gazili smo vodo, da je bilo joj; jaz sem imel dobro porcijo prežgane juhe v čevljih. Ko smo dospeli na hrib, smo se pa še znotraj namočili. Povabil nas je bil namreč notar od sv. Lenarta v svoj vinski hram.« Tako je popotoval Cankar po naših krajih; od tedaj do danes pa se je že marsikaj spremenilo. Ta spominska plošča sredi Gradišča še spominja na rojstvo literata Iva Brnčiča leta 1912, ki je padel v Bosni 1943. leta. V Gradišču, tudi danes kulturnem središču občine Lenart, prirejajo vsako leto februarja srečanje slovenskih pesnikov in pisateljev začetnikov, jeseni pa organizirajo literarno kolonijo. Turistično društvo pa vsak september pripravi kmečki praznik (razstavo živine, kmetijske mehanizacije, domačih jedi ter razna tekmovalna, veselico itd.). Bogato tradicijo ima Gasilsko društvo Gradišče, ki letos praznuje 105-letnico ustanovitve. Spomladi in jeseni sta v Gradišču vsakoletna sejma (kvaternica), kjer so na prodaj predmeti ljudske obrti za kmečke potrebe (lončarstvo, vrvarstvo, suha roba itd.).

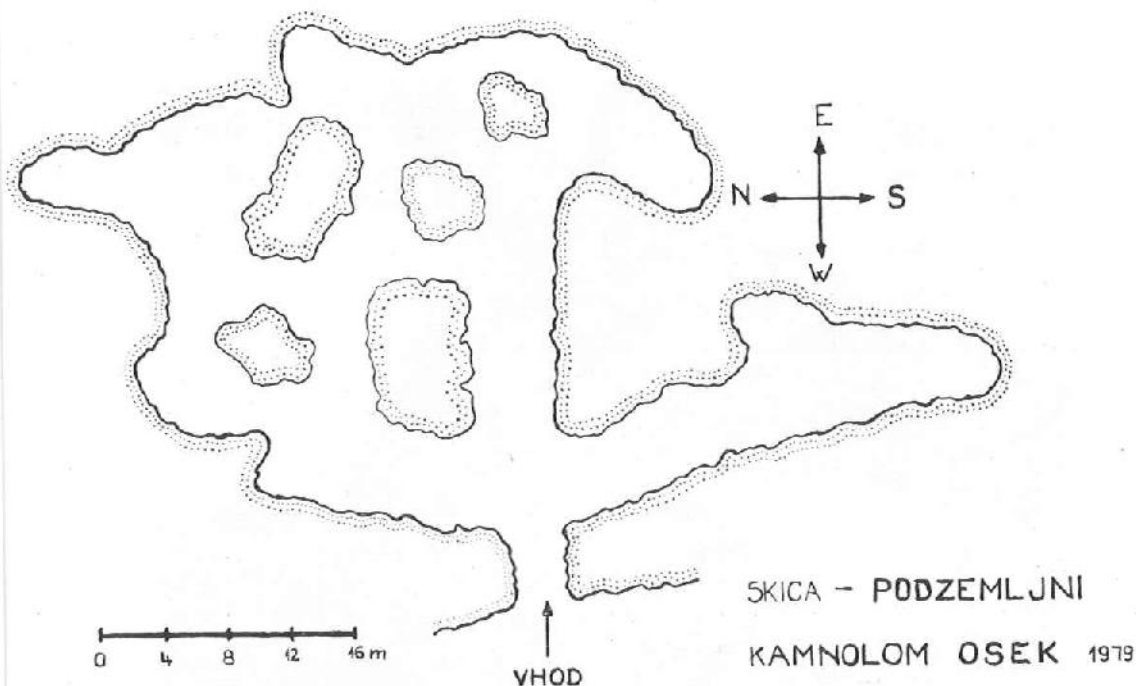
Po cesti gremo mimo kamnite plastike Janeza Krstnika iz leta 1849, na križišču zavijemo v dolino potoka Ročica; mimo nekdanje Kirbiševe usnjarne pridemo v Zgornje Verjane. Na hiši tik ob cesti nas plošča spominja na rojstvo jezikoslovca Oroslava Cafa. Tu blizu je bil rojen tudi slovenski pisatelj Vatroslav Holz (1844—1914); v svojem avtobiografskem spisu lepo opisuje življenje v Slovenskih goricah sredi 19. stoletja.

Iz Verjan gremo po cesti še kilometer do mostu čez potok Drvanja; tam zavijemo na desno in gremo po kolovozu skoraj do Poličeve domačije. Malo pred kmetijo se bomo obrnili na levo do gozda in že smo pri rimskih kamnolomih v Oseku. Ta, prvi 36 m dolgi rov, ki še ni zasut, so odkopali šele pred 25 leti, kamen pa so nehali kopati pred dobrimi 16 leti, kakor je povedal lastnik tov. Polič, ki je tudi sam pridobival oseški kamen, iz katerega je zgrajenih precej domačij, drugih stavb in cest v Slovenskih goricah. Nekoč je bilo do 30 podobnih rovov v dolžini okrog 1 km, od Poličeve rude (tako pravijo kamnolomu domačini) do kamnoloma pri kamnitem križu. Ostanke odkopov si sledijo v smeri jug—sever—vzhod celo v dveh ali treh terasah,

ki jih vidimo, ko gremo po gozdu proti severu. Zgodovinski zanimivosti, ki nam pričata o dolgoletnem lomljenju kamna, sta arheološki spomenik — 50 rimskih gomil (2. do 4. stol. našega štetja) v Oseku tik nad kamnolomom pri Poliču in kamniti križ ob zadnjem vidnem rovu z letnico 1558. Po ljudskem izročilu so križ postavili trem delavcem, ki jih je zasulo pri kopanju kamna za cerkev sv. Treh kraljev. Nad portalom cerkve je vklesana letnica 1558, križ pa ima podobno obliko kot tisti na cerkvenem slemenu. Tudi ta čez 30 m dolgi rov je še dostopen.

Leta 1978 sta bila tu dva rova, toda zdaj je eden že zasut. Zaradi nenehnega zasipavanja je obisk v kamnolomih zmerom bolj nevaren. Slovenjegoriški mladoterciarni peščeni apnenec v Oseku (prehod iz miocena v pliocen) je značilne okrase barve, vlažen, sveže izkopan se lepo oblikuje, ko pa se posuši, postane res trd in obstojen. Nastal je iz usedlin Panonskega morja, saj je lepo videti mehkejša in trše plasti usedanja, po katerih geologi določajo starost kamenine. H kraškim pojavom v rovih lahko štejem izločanje čistega apnenca po stenah v zadnjem delu in nastajanje sige v stoječih vodah. V Poličevem kamnolomu smo letos januarja odkrili svojevrstno zanimivost in redkost — ledene kapnike do 1 m visoke in 10 m debele. Nastali so zaradi velikega mraza, saj je vsaka kapljica, ki je padla s stropa, zmrznila in tako je nastal ledeni kapnik. Kamnolomi Osek so krajevna znamenitost in naravni spomenik.

Po ogledu kamnolomov gremo proti severu na Staro goro, od tu pa na Ločki vrh do rojstne hiše zaslužnega planinca Frana Kocbeka, kjer smo lenarški planinci ob 115-letnici njegovega rojstva 1978. leta vzdali skromno spominsko ploščo, saj je bil pionir slovenskega planinstva v teh krajih popolnoma pozabljen in neznan (glej PV št. 12, 1978). Blizu Ločkega vrha je še lepo ohranjeno rimsko gomilno grobišče v Trotkovi, ki predstavlja s 57 gomilami največji tovrstni arheološki spomenik v Sloveniji. Ko pridemo iz gozda, že vidimo na nasprotnem griču proti zahodu podružnično cerkev sv. Treh kraljev (zgrajena 1521—1588) in ob njej košato lipo z obsegom debla skoraj 6 m, ki sta najiminitnejša spomenika osrednjih Slovenskih gor in ju moramo vsekakor pobliže videti. Zunanost cerkve je gotska, po strelnih linah in velikanskem stolpu ugotovimo, da so jo gradili za obrambne potrebe pred turško nevarnostjo. Velikost troladijske notranjosti nam priča, da so jo namenili tudi romarjem. Romarska pot k Trem kraljem pa ni zaživela, ni bilo dohodkov in to je srečno naključje, da cerkev ni doživela v dobi baroka nobenih večjih sprememb in je ostala eden najbolj

Trije kralji v Slovenskih goricah

Foto J. Ferlinc

Rojstna hiša Frana Kocbeka na Ločkem vrhu

Foto J. Ferlinc

Izvirnih umetnostnih spomenkov iz časa med gotiko in renesanso, na Slovenskem. Če je lepo vreme, se je vredno povzpeti po polžasto zavitih kamnitih stopnicah (vseh je 116) na vrh stolpa, od koder je zanimiv razgled. Vidimo Pohorje, Zavrh, Boč, Rogaško goro, Gradišče, Cerkevjak, Negovo, Kapelo, Sv. Ano, Golico (Koralpe) in Kozjak in mnogo okoliških gričev.

Pri Treh kraljih se je pred 150 leti rodil danes že skoraj pozabljeni slovenski domoljub Dominik Čolnik (3. 8. 1830 — 28. 12. 1894). Bil je napreden kmetovalec, živinozdravnik in kulturni mecen, ki so ga med prvimi Slovenci leta 1867 izvolili za poslanca v štajerski deželni zbor. Osnovno kmetijsko znanje si je pridobil v ljubljanski kmetijski šoli. Z veseljem je uvajal novosti, ki jih je videl na svojih potovanjih na svetovne razstave v Pariz, na Dunaj in drugam. Ukvarjal se je teoretično in praktično z vsemi panogami kmetijstva, najraje pa s sadjarstvom in vinogradništvom. Vsako leto je iz svoje drevesnice prodal čez 2000 sadnih drevesc, mnogo vrst trte in raznih vrtnin, v poskusnem vinogradu pa je gojil čez 400 vrst domače in tuje trte ter iskal tiste, ki bi najbolje uspevale v Slovenskih goricah. Po svojem sistemu je Čolnik opisal več kot 1500 vrst trte za knjigo »Trsoznanstvo« (terminologija in nazivostvoje trsa), ki jo je pripravljaj nad 25 let in je ni mogel izdati, ker je obubožal in ga je prehitela smrt. Učiteljem, ki so pospeševali sadjarstvo, je dajal sadike in cepiče zastonj. Čolnik je gojil celo murve in sviloprejkje, ki so jih Lahji radi z zlatom plačevali, kot je zapisal v Slovenskem gospodarju. O svojih bogatih gospodarskih izkušnjah je poročal v časopisih Novice, Slovenski narod in Slovenski gospodar. Podpiral je izdajanje slovenskih knjig in šolanje dijakov ter širil narodno zavest v takrat zelo ogroženih Slovenskih goricah. Na Drvanjo je Dominik Čolnik vabil mnoge prijatelje, ki so se mu podpisovali v posebno spominsko knjigo iz leta 1857 (hranijo jo v Univerzitetni knjižnici v Mariboru). Na teh »spominskih listih« je med mnogimi posvetil, pesmicami in podpisi tudi zapis Frana Kocbeka iz l. 1882 in več pesmi

Vatroslava Holza: ta je napisal že na prvi strani pesem »Poziv« in jo zaključil z narodljubnim verzom:

»Kdor tega ne spoštuje
Kar nosi Slavino ime,
Naj vedno se
Hoditi sem sramuje!«

Zaradi velike gostoljubnosti, slabih letin, dolgov in požarov je Čolniku premoženje počasi skopnelo. Na Dominika Čolnika nas danes spominja razpadajoči dvorec na Drvanji, nekaj člankov v raznih časopisih in nekaj rokopisov v Univerzitetni knjižnici v Mariboru. Možu, ki se je nesebično trudil za narodnostni, kulturni in gospodarski razvoj Slovenskih goric, bo potrebno vzdati vsaj kakšno spominsko ploščo, da ne bo res utonil v pozabo.

Od Treh kraljev pridemo hitro k Benediktu, ki se počasi razvija v središče krajevne skupnosti. Ob Benedikta drži cesta približno tri km do nekdanjega Čolnikovega posestva na Drvanji.

Tu sem nanizal nekaj manj znanih zanimivosti iz osrednjih Slovenskih goric, ki jih lahko obiščemo na enodnevnem izletu. Na opisanem popotovanju se bomo prepričali, da so se Slovenske gorice, kljub večstoletni zapostavljenosti in gospodarski zaostalosti, kulturno visoko razvile. Pridite in pogledjte!

MISTI (5800 m) — CHACHANI (6100 m) — UBINAS (5800 m) — COROPUNA (6400 m)

MILAN REBULA

Misti (5800 m)

Arequipa ali mesto večne pomladi leži na nadmorski višini 2500 m, legenda pa pravi, da njeno ime izvira iz kečue. Inkovska vojska se je po neki uspešni bitki vračala preko Arequipe v Cuzco, kraj pa jim je bil tako všeč, da so zaprosili svojega poveljnika, naj jim dovoli, da bi se tu naselili. Poveljnik, vesel zavoljo zmage, je prošnji ugodil z besedami: »Da, tu ostanite,« kar naj bi se v quechui približno glasilo Arequipa. V Arequipo sem prišel prvič poleti, drugič pa je bilo šest mesecev pozneje, se pravi sredi njihove zime. Obakrat sem čez dan nosil le srajco z dolgimi rokavi, temperatura pa tudi proti večeru ni padla, tako da kaj toplejšega nikoli nisem potreboval. Termometer praktično ne pokaže 30 stopinj C, vedno se suče med 20 in 25 stopinjami, ni ne prevroče ne prehladno, oblakov tam skoraj ne poznajo, le januarja se včasih zgodi, da je kak dan oblačno in rahlo rosi, druge mesece v letu pa je ves čas sončno. Nad mestom se dvigujejo gore, ki sicer alpinistično niso privlačne, saj predstavlja vzpon nanje le gnanje v breg po peščenih pobočjih, je pa toliko bolj zanimiva njihova višina, saj imajo vse okoli 6000 metrov nadmorske višine. Namenil sem se, da se bom povzpел vsaj na enega od teh vulkanov, potem pa sem v dveh tednih opravil kar tri vzpone. Prvi je bil na vrsti Misti, 5800 metrov visok vulkan, simbol Arequipe. V višave se dviguje v bližini mesta in ko ga gledaš, imaš občutek, da ga lahko dosežeš z roko, vendar je to le krepka optična prevara. Nekaj ur vožnje z avtobusom in ves dan hoje je bilo potrebno, da sem prišel do tja, od koder je vulkanski stožec kipel proti nebu.

Vode sem imel le en liter, sonce pa je neusmiljeno žgalo, ko sem tisti prvi dan kolo-vratil po pesku. Čeprav tale Misti res ni bil vrhunska alpinistična zadeva, je kljub temu žeja povzročila, da je to po svoje vendarle postal, vsaj kar se trpljenja tiče. To je bil moj prvi vzpon v Peruju na tako višino pa me je prav zanimalo, kako ga bom zmogel. Prvi dan nisem imel težav, spal sem na višini 4800 metrov in sicer na prostoru, ki je bil ograjen s kamni, da sem bil ponoči vsaj nekoliko zaščiten pred vetrom. Noč je hitro minila, prav tako tisti del naslednjega dne, ki sem ga porabil za pot proti vrhu. Steza se je zvijala po strmih peščenih pobočjih. Zunaj nje pa bi bilo napredovanje izredno težko, saj se je vdajal pod koraki in je drsel navzdol. Na vrh sem prišel razmeroma hitro, ker nisem počival, nahrbtnik pa sem pustil tam, kjer sem bil prespal. Bilo je zgodnje popoldne, ko sem uzrl velikanski krater, iz katerega se je narahlo kadilo.

Čudil sem se železnemu štiri metre visokemu križu iz tračnic. Ker ni bilo več zanimivega zame, sem se zapodil navzdol. Verjetno tako hitrega in udobnega sestopa ne bom doživel nikoli več. Mehki pesek je dovoljeval velikanske skoke, saj se je vdralo do gležnjev vanj. Zdelo se mi je, da sem bil v nekaj minutah na višini 4000 metrov, potem pa me je čakala še dolga hoja po položnih peščenih bregovih do najbližje vasi.

Chachani (Čačani, 6100 m)

Priti na ta vrh je že nekako bolj zapleteno. Avtobus te odloži na višini 4000 metrov, daleč naokoli je le pusta pampa, porasla s šopi bodikave trave, ti pa moraš najti pravo smer, ki te bo popeljala do vznožja te gore. No, Imel sem srečo, naletel sem celo na cesto, ki je držala proti gori, odtisi vibrama, pa so jasno pričali, da so tu že hodili pred menoj. Vedel sem pa, da se je isti dan zgodaj zjutraj odpravila družba Avstrijcev in Nemcev proti vrhu, vodil pa jih je neki poznavalec okoliških gor iz Arequipe. Upal sem, da jih bom do večera ujel, kljub temu, da sem na pot šel šele popoldne. Rahlo je rosilo, pokrajino pa je pokrivala megla. Šele proti večeru se je zvedrilo in prišel sem do kraja, kjer je pampa prehajala v strma pobočja gore. Na srečo sem našel votlino pod previsom, da se mi ni bilo treba bati, če bi morda ponoči začelo deževati. Zemlja je bila ledeno mrzla. Če bi spal na njej, bi gotovo vso noč drgetal od mraza, zato sem si natrgal velik kup grmičevja, ki je raslo po pampi, ga nastlal po tleh in šele na ta nastilj položil spalno vrečo. Drugo jutro sem ugotovil, da so fantje, ki sem jih včeraj zaman iskal, spali le nekaj sto metrov stran od mojega prenočišča. Videl sem jih, kako so se šele kobacali iz šotorov. Zato sem jo mahnil naprej in se zagrizel v prve strmine.

Najprej je bilo treba priti do sedla, na višini približno 5200 metrov, se na drugi strani spustiti 200 metrov v globel, od tam spet navzgor prek tisoč metrov naravnost proti vrhu. Pot je bila do sedla uhojena. Ko sem sedlo dosegel, sem počakal na one iz šotorov, da bi šli proti vrhu skupaj. S seboj nisem imel drugega razen vestona, v žep pa sem si vtaknil le vrečo z nekaj limonami in pomarančami.

Zjutraj sem jedel le suho hrano, kar se mi je pri vzponu maščevalo. Imel sem prilžnost primerjati tiste vzpone, ko sem se hranil s toplo in tekočo hrano, s tistimi vzponi, ko sem se zadovoljil s suho hrano. Pri nas, v naših gorah, ta razlika ni opazna, na turo lahko vzameš le suho hrano. V velikih višinah pa pomeni pravilna prehrana res zelo veliko. Kadar sem šel na pot s toplo hrano v želodcu, sem hodil z lahkoto in razlike v višini takorekoč nisem opazil, le korak sem moral prilagoditi manjši količini kisika. In tako je bila Chachani »ena izmed slabših« tur. Vlekel sem se proti vrhu kot prestreljen konj, mučila me je žeja, ki pa mi je tistih nekaj ledeno mrzlih pomaranč nikakor ni moglo pregnati. Za nameček sem zašel še na strmo ledišče, ko sem iskal bližnjico proti vrhu. Tu sem izgubil celo uro, preden sem našel iz nevarnih gladkih strmih nazaj na pravo pot. Pot se zadnjih tisoč metrov vzpona povsem izgubi. Zato smo hodili vsak po svoje po sipkih pobočjih, tri korake navzgor, za enega pa si se podčral nazaj. Nič ni bilo uživanja, le tistih neumnih, obenem pa magičnih 6000 metrov nas je vleklo proti cilju. Ob njih popoldne smo se zbrali na vrhu. Nekateri so bili prav ubogi, ker jih je pestila višinska bolezen, pravo veselje je udarilo na dan šele v taboru, na višini 4800 metrov, ko smo posedli okoli ognja in si dajali duška pozno v noč. V Arequipi je čez dva dni izšel v časopisih članek, kjer naj bi »mešana avstrijsko-nemško-jugoslovanska odprava dosegla nov hitrostni rekord pri osvajanju Chachanija«. Res so zabavni ti časnikarji, ki vsako še tako nepomembno novico zagrabijo in jo napihnejo in tako, kot lep rumen balon — vržejo med bralce.

Ubinas (5800 m)

V Arequipi deluje tudi andinistično društvo. Z nekaterimi člani tega društva sem se spoznal in postali smo prijatelji. Povabili so me, naj se jim pridružim pri vzponu na Ubinas, vulkan, ki je od mesta oddaljen kakih sto kilometrov. Tala naša odpravica je bila podobna pohodni, ki smo jih bili pri nas vajeni takoj po vojni. »Alpinisti iz Arequipe nimamo opreme, imamo pa veliko volje in hrabro srce.« To je držalo, saj smo se, kljub temu, da so bili fantje za peruanske razmere iz premožnih družin, na pot odpravili v majhnem poltovornjaku, ki ga je ljubeznivo posodilo ministrstvo za poljedelstvo, kajti nihče od njih ni premogel svojega avta. Za bivak sem bil najbolje opremljen jaz, čeprav tudi moja spalna vreča ni bila vredna počenega groša. V Arequipi je vedno toplo, zato ne poznajo oblačil, ki bi jih varovala pred mrazom. Moji tovariši so se zavili v ponošene bunde in zlezli v spalne vreče, ki bi jih ščitile pred nočnim hladom na morskí obali, tu zgoraj, na pet tisoč metrih, pa so pomagale le toliko, da od mraza niso zmrznili, temveč

so le šklepetali z zobmi. V poltovornjaku smo se pripeljali na čedno višino — 4400 metrov, tako da nam je do vrha ostalo le še 1400 metrov. Pokrajina je bila pusto valovito peruansko višavje, le tu in tam so v višino štrleli vulkani. S kamionom smo nekaj deset kilometrov morali voziti po peščenih planjavah, kjer ni bilo ničesar, ne ceste ne rastlinja ne lam, ki so edine živali, ki preživijo na teh skopih tleh. Zvečer smo iz posebnih olesenelih mahov, ki rastejo na tej višini in imajo visoko kalorično vrednost, zakurili ogenj. Velik kos je tlel vso noč in oddajal toploto. Brez toplote res ne vem, kako bi moji prijatelji sploh lahko spali. Kljub tej prijetni toploti nismo veliko spali, nekateri zato ne, ker jih je bolela glava, drugi pa zavoljo veličastnega prizora, ki se je nam ponujal tedaj, ko je vzhajala luna. Puno, kakor tu imenujejo višavje, se je skrivnostno lesketalo v lunini svetlobi, od časa do časa se je zabliskalo in zagmelo. Zanimivi so bili bliski pod nami, saj smo jih opazovali iz drugačne perspektive, kot smo jih bili navajeni. Včasih so se pojavili celo na navidez jasnem nebu in razsvetli so okolico z blede, vijoličasto svetlobo. Naslednjega dne smo pohiteli, odšli smo na pot takoj po zajtrku, da bi ujeli ugodne pogoje za hojo. Tukaj sem videl, kako vpliva topla hrana na počutje. Spet sem hodil s tako lahkoto kot po domačih hribih. Ni bilo sledu o kakšni izčrpanosti kot pred nekaj dnevi na Chachani. Tla so čez noč zmrznila, pesek se nam ni udiral in lahko smo napredovali dokaj hitro; okoli desete ure smo že bili na robu kraterja. Mislim sem, da me čaka podoben pogled kot na Mistiju, kjer je na vrhu le velikansko žrelo, v njem pa nič posebnega, vendar pa tokrat ni bilo tako. Iz osrčja gore so se iz številnih odprtih valil velikanski oblaki pare, ki je uhajala naprej v obliki tankih curkov dima, nato pa so se ti curki nad kraterjem združili v eno samo velikansko zaveso. Ta proces je povzročal neznanski hrup. Zdelo se mi je, kot da bi na železniški postaji na tisoče parnih lokomotiv bobnelo, piskalo in spuščalo paro.

Corupuna (6400 m)

Nič določenega mi niso vedeli povedati arequipenški alpinisti o tej gori. Zanje je bila predaleč. Zato pa sem od njih dobil le podatek, kje približno ta gora je. Šel sem na pot, kar na slepo. Računal sem, da mi bodo Indijanci, ki živijo v bližini Corupune, vedeli kaj več povedati o samem pristopu na goro. Premenjal sem nekaj avtobusov in kamionov in spraševal na desetine ljudi, preden sem končno stal sredi puste pampe na višini 4500 metrov. Potniki so tiščali nosove v šipe avtobusa in se pomenkovali med seboj o mojem čudnem počutju, ko sem prosil šoferja, naj zaustavi avtobus v tej puščobi, ki se je raztezala na vse strani, ravna in enolična. V daljavi se je stegoval v višave bel orjak, ki me je vabil. Indijanec iz avtobusa: »Gotovo boš imel srečo. Vsi belci, ki so potovali tod okoli, so prej ali slej naleteli na zlato in so obogateli.« Znova je zahrmel motor avtobusa in čez nekaj časa sem videl le še oblak prahu, ki ga je veter podil po pampi, potem pa je še to izginilo za obzorjem. Ostal sem sam. Mrzlo je pihalo, tej ledeni sapi se nisem mogel skriti, le z gibanjem sem si ohranjal telesno toploto. Ni mi bilo prijetno pri srcu, zato sem prej tekel kot hodil po ravni pampi, ki se je počasi vzpenjala. Samota ni zame. Pravzaprav mi ni bilo nikoli jasno, kako uspejo podvigi takim samotarjem, kot je bil npr. Japonec Uemura, ki je šel za več mesecev sam s pasjo vprego na sam scverni tečaj. Vse popoldne sem hodil po ravnini, potem sem pa prišel do vnožja gore. Ledenik je bil blizu, čutil sem mrzlo sapo, ki je vela od njega. Pod velikim balvanom sem našel zavetišče. Tu veter ni imel take moči. Nanosil sem si mnogo olesenelega mahu za kurjavo, natrgal grmičevja in ga položil po tleh, da mi ne bi bilo treba ležati na mrzli zemlji. Poznala se je že višina, moj korak ni bil več tako gotov. Na majavih skalah mi je spodrsnilo, da sem zviška padel na obraz in bil nekaj časa v omedlevici. Zbudil sem se z okrvavljenim obrazom in zoprnim občutkom, da pravzaprav nihče ne ve zame in mi nihče ne bi mogel pomagati. Noč je bila vse bolj blizu. Z zadnjo svetlobo sem prinesel še zadnji šop mahu, zlezal pod balvan, zakuril ogenj in si pristavil večerjo — bila je to konzerva s hrenovkami, ki sem jo bil kupil v neki vasici, preden sem se vkrcal na avtobus. Napihnjena konzerva mi je dala slutiti, da z njo ni vse v redu, bil pa sem preveč lačen, da bi me to skrbelo. Kljub čudnemu vonju sem hrenovke pojedel. Takoj sem vedel, da sem storil napako. Najprej sem vse skupaj izbruhal, potem pa je prišla še vročina; kuhala me je vso noč. Ta vročina mi je vsilila razmišljanje o smiselnosti mojega početja. Nenadoma sem spoznal, da sem pomanjkljivo opremljen, nisem imel niti derez ne copina, namesto gamaš sem si okoli gležnjev ovil plastične vrečke. Tedaj, ko sem se dobro počutil, si zaradi tega nisem delal skrbi, zdaj pa sem postal nemiren. Zazelel sem si tople kraje, stran od mraza in vetra. Vcs slab sem šel naslednji dan še do ceste, pozno popoldne pa sem bil že v Andaquí, »dolni vulkanov«. V vasi so praznovali. Spet 'fiesta'. Ti Indijanci izkoristijo vsak dogodek za proslavo, vsaka vas ima svoje krajevne svetnike, ki jih je treba spoštovati in častiti. Preteklost se meša s sedanostjo, niso še pozabili starih

legend, ki jih vpletajo med uradne razlage nastanka sveta in življenja. Pijani indijanci se opotekajo po cestah in kričijo: »Otroci vulkanov smo, ti so nas vrgli na površino zemlje, zato jih je treba spoštovati.« Skušajo me nažicati za pijačo, pa niso naleteli na pravega. Brž sem šel iz vasi; za menoj pa odmeva tuljenje razbrzdane množice. Indijanka v prodajalni kruha: »Šest hlebčkov po pet solov, to je skupaj petintrideset solov.« Jaz: »Šestkrat pet je vendar trideset, ne plačam ti petintrideset solov.« Pregovarjanje ne pomaga, Indijanka ne popusti. Zato se lotim zadeve z druge plati. Drugega za drugim jemljem hlebčke s kupa in jih dajem na stran, ob vsakem pa položim na mizo pet solov. »Vidiš, da je šestkrat pet res trideset in ne petintrideset, kot trdiš ti.« Indijanka nejeverno pogleda hlebčke in denar ob njih ter zmaje z glavo: »Gringo, gringo, ogoljufal si me, saj dobro vem, da za šest hlebčkov vedno dobim petintrideset solov.«

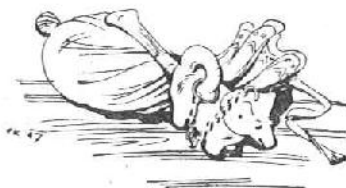
Naslednjega dne sem krepko zašel. Znašel sem se med Indijanci, od katerih ni nihče govoril špansko in le s težavo sem prišel do spoznanja, da pravzaprav že nekaj ur hodim v napačno smer. Kar poprek sem jo ubral, da bi prišel na pravo pot, pa sem šel po skrepeneli lavi in velikih majavih balvanih, ki so se podirali že ob najmanjšem dotiku in tako preizkušali moj čut za ravnotežje. Moj cilj tega dne je bil Chachas, o katerem nisem vedel nič drugega, kot to, da leži »za tremi grebeni«, da je do tja dan hoje po puščavski pokrajini pod žgočim soncem in da ne bom naletel na nobeno živo bitje razen morda po naključju na popotnike. V pomoč so mi bili le sledovi v pesku in to vse dotlej, dokler nisem spoznal, da sledim pobeglemu govedu, ki se je paslo med grmovjem. Tudi navade teh živali so bile že prav divjaške, tako da sem komaj ušel nekemu biku, ki je začel razjarjeno prhati in pred mano kopati z nogo v pesek. Tako mi je med zahajanjem s poti in iskanjem sledov v razbeljenem pesku, med vzponi na grebene in sestopi v doline mineval dan, dokler se v zgodnjem popoldnevu ni prikazala mojim očem idilična slika indijanske vasi. Z visokega grebena sem jo uzrl globoko pod seboj, stisnjeno med navpične tisočmeterske stene, obsijane od sonca v sredi med zelenimi terasastimi polji kot oster kontrast pusti pamp, ki se je širila na tej strani grebena na vse strani. Počasi sem sestopal; nikamor se mi ni mudilo. Pot skozi vasio je bila doživljeno zase. Hodil sem skozi »špalir« radovednih Indijancev; mlada Indijanka pa me je po vsej sili hotela zriniti v svojo hišo: »Chicha, chicha, poskusi jo, ne bo ti žal.« Nisem si upal zaustavljati, saj sem vedel, da bo naslednja etapa izredno naporna in dolga, le na obed sem zvil k vaškemu županu. »Ljudje zapuščajo polja in se selijo v mesta, potem pa v časopisih piše, da je problem nezaposlenosti in nedohranjenosti ljudi vedno večji. Dela v mestu sicer ne najdejo, vendar se nazaj v gore tudi ne vrnijo, kajti na polju je treba trdo delati od zore do mraka, zato se raje preživljajo s prosjačenjem po mestnih ulicah in s priložnostnim zaslužkom.« Razmišljal sem o njegovih besedah, ko sem zapuščal vasio in se pričel vzpenjati med neobdelanimi polji in propadajočimi kmetijami. Beg v mesta, večni problem dežel v razvoju...

Nisem si upal nadaljevati vzpona, saj bi me lahko ponoči zeblo v višavah. Zato sem se ulegel kar na sredo steze kakšno uro hoda nad vasio. Pot mi je bila neznanka, pred menoj sta baje hodila le dva Nemca pred nekaj leti, pa sta se izgubila in sta štiri dni tavalja po globokih dolinah, se vzpenjala čez pet tisočmeterskih prelazov in res peti dan prišla v Chachas, po treh dnevih brez hrane in izčrpana do kraja. »Poti ne moreš zgrešiti, saj se ves čas vzpenja po dolini navzgor, nobena stranska steza se ne odcepi od nje«. Tako govore Indijanci v Chachasu. Jaz pa sem naslednjega dne ugotavljal, da je še veliko stranskih dolin in v vsako drži posebna steza, ki se odcepi od glavne poti. Seveda sem vse storil, da bi spoznal, katera je prava pot, saj nisem hotel, da bi se mi zgodilo isto kot mojima predhodnikoma. Pogosto sem se prebijal med gostim trnjem in pekočimi rastlinami, da bi se lahko znova povrnil na stezo, za katero pa nisem več vedel, ali je prava ali pa je to le eden od odcepov. Začel sem že razmišljati o vrnitvi v Chachas, ko sem zagledal dim, ki se je vil iz ene od številnih opuščenih bajt. Pastir mi je pokazal pravo pot, ki pa se na srečo ni več cepila; in tako se je lahko začel vrtoglav vzpon. Čutili je bilo bližino morja, saj je bilo v dolini precej toplo in vlažno, vsepovsod je raslo skrivnčeno drevje in se na strmih stenah bojevalo za življenjski prostor. Z nadmorske višine približno 2500 metrov sem se moral povzpeli na sedlo na višini 5000 metrov in se nato spustiti do kraja Choco, ki leži na približno 2000 metrih nad morjem. Teh nekaj izletov v stranske doline se mi je maščevalo, saj si sploh nisem mogel privoščiti počitka. Spešil sem po strmi stoji, za seboj sem puščal zelenje in studence, ki so hiteli v dolino, razgled pa se je vedno bolj širil, dokler nisem končno prišel do sedla. Bilo je že pozno popoldne, ko sem se spustil v dir na drugo stran. Spet me je lovila noč. Ta dolina je bila še bolj globoka in še bolj ozka od tiste, ki sem jo ravnokar zapustil. Zelena polja so se dobesedno prilepila ob strma pobočja, ki so bila tako strma, da si moral paziti, sicer bi se zvrnil v globino. Noč je bila blizu, utrujenost pa prevelika, da bi še isti dan mogel priti v Choco. Ustavil sem se kar pri bajtah, kjer je starka s trenjem dveh kosov lesa skušala zanetiti ogenj. Ponudil sem ji vžigalce.

Kdo ve, če se tudi ona ne bo čez leto ali dve znašla na obrobju kakega velikega mesta, kjer bo prosila za miloščino, da bi prežvela. Morda se je prav ob tem mojem darilu začela spraševati, če ima sploh smisel vztrajati ob trdem delu v tej samoti, ko pa je v mestih življenje tako lahko. Od tam prihaja vendar gringo, ki ustvari ogenj, kar tako, brez vsakega truda.

Če bi se le malo potrudil, bi lahko vrgel kamen naravnost v Choco, čeprav je ležal kakih tisoč metrov pod nami. Nad mojo glavo so kipele lepe navplčne stene, malo nižje pod hišo pa je tekel potok, ki se je v slapovih prebijal v dolino. To je bila podoba, ki je ustrezala mojim predstavam iz mladih let o inkovskem kraljestvu. Starka me je povabila v hišo, kjer je s kamnom tolkla po koruznih zrnih, da bi jih spremenila v moko. Počutil sem se kot v kakem etnološkem muzeju. Le kdo bi vedel, čemu rabijo najrazličnejši predmeti, ki so tičali po vseh kotih. Tudi dobro prespana noč mi ni pregnala utrujenosti, ki sem jo čutil. Zdelo se mi je, kot da so me pretopli, ko sem zjutraj sestopal proti Chocu. Pozdravljati so me začela prva sadna drevesa, znanilci toplejše klime. Marelice, breskve, granatna jabolka pa granatna jabolka in zopet granatna jabolka. Prepričan sem, da ne bom poskusil nobenega granatnega jabolka več. Ko sem prišel v Choco, so mi jih kmetje vsiljevali na vsakem koraku, jaz pa sem jih iz vljudnosti sprejemal, jedel sem jih in spet sprejemal. Želel sem nadaljevati pot, pa se je talo uprló, sililo me je k počitku in tako se mi je pripetila nenavadna stvar: že zgodaj dopoldne sem zaspal in sicer kar v županovi hiši, kamor me je župan osebno povabil. Mož je seveda potomec meščancev, saj bi se kot Indijanec le težko povzdignil do takega položaja. Z vaščani ne govori v quechui, jeziku, ki je v rabi v tej vasi, pač pa v španščini, da bi poudaril pomembnost svojega položaja. Zato sem lahko, medtem ko sem se prebujal, sledil zanimivemu pogovoru, ki se je spletal skoraj vse popoldne. V hišo je prišel Indijanski kmet, ki se je odpravljaj na pot v Cobanacondo, regionalno upravno središče. Župana je prosil, da bi mu na dokumente, ki jih je nosil v ta kraj, pritisnil žig in bi tako dobili uradno veljavo. Ta je od njega zahteval 50 solov ali približno pet din v našem denarju. Indijanec mu je ostro ugovarjal, on dobro ve, da on tega denarja ne sme zaračunati. Z visokim in močnim glasom je govoril o korupciji; govoril je, da se bo pritožil na sodišču v Cobanacondi. To je župana zmedlo, pa je prišel na dan z novo »taktiko«. »Mostnina je mostnina. Na poti boš šel čez most, ki je že dotrajan, treba bo zgraditi novega in zato bomo potrebovali veliko denarja.« Indijanec, ki je videl, da z ostrim nastopom ne bo dosegel nič, je nenadoma postal ponižen. Govoril je o svojih šestih otrocih, doma so lačni in nimajo obleke, bajta pa pušča vodo na vseh koncih, ker ni denarja za obnovo. Peruanskega »kralja na Botajnovi« tudi to ni ganilo. »Denar mora krožiti, človek, brez tega ni napredka. Zaradi takih, ki sedijo doma na denarju in se nočejo ločiti od njega, Peru vedno bolj zaostaja. Tudi ti si cden od tistih, ki zavirajo razvoj.« Pozno popoldne sem šel na glavni trg, ki je bil tedaj — nogometno igrišče. Tekma se je v hipu končala, družno so me obkročili tako navijači kot igralci. Vprašanjem ni bilo ne konca ne kraja. Ko se je zmrabilo, so hoteli prinesiti celo svetilko, da bi se bolje videlo in da bi pogovor nadaljevali še ponoči. To pa je bilo že preveč, izmuznil sem se jim v županovo hišo, se ulegel na ovčje kože in v trenutku mrknil.

Zadnji dan hoje je bil spet daljši, kot pa sem pričakoval. Čudne so te razdalje v Peruju, kjer se ti zdi, da je cilj tik pred nosom, potem pa ugotavljaš, da moraš obresti še vrsto stranskih dolin, se vzpenjati in sestopati, preden končno ne prispeš do cilja. Ta je bil tudi tak dan, ko sem moral narediti veliko ovinkov, vzponov in sestopov, preden sem se pozno zvečer končno pojavil v Cobanacondi, mestecu, ki leži na višini približno 3300 metrov. Hoje je bilo konec, mimo mene so vozili kamioni, naloženi z rudo iz bližnjih rudnikov in me opominjali, da sem se znova povrnil v civilizacijo...

NAJVAŽNEJŠE O NAJVAŽNEJŠEM PLANINSKEM DELU OPREME

Zaviti obleke in nekam spraviti nekaj drobnjarij tako, da jih bomo čim laže nosili, to je bila že od nekdaj želja pa tudi potreba vsakogar, ki se je odpravil na daljšo ali krajšo pot. Malha potepuhov, culica popotnikov, romarska bisaga, vojaški telečnjak, vse to različne oblike načinov, kako prenašati tovor, opremo, popotnico in končno turistični nahrbtnik, so to željo popotnikov uresničevali.

Telečnjak nas še posebej zanima, saj je praded današnjega nahrbtnika. Pred dvema stoletjema je bil še izdelan iz jadrovine, na katero je bil preprosto pripet jermen z majhno zaponko. Vojaki so ga nosili obešenega prek desne rame. S pomočjo vrvice pa so ga lahko zavezali. Kar zadeva praktičnosti, mu očitajo okornost in pa to, da ga ni bilo mogoče kaj dosti napolniti. Seveda so ga uporabljali tudi za spalno vrečo, vendar pa ni bil nepremočljiv in utesnjeval je med hojo prsni koš. Shranjevanju hrane in potrebsčin pa je bila odmerjena majhna vreča iz telečjega kožuha, ki je bila spravljena v notranjosti tega preprostega »pranahrbtnika«.

Leta 1767 so telečjo kožo podložili z močno jadrovino in telečnjak je postal bolj prostoren, približno 30 cm globok in 50 cm širok. Predelek v sredini je bil zadosti velik za dve srajci, za spodnje hlače, kratke hlače, ovratnik, za obujke, dve čepici, za etui z glavnikom, dve ščetki in spalno vrečo. Tak telečnjak je bil kaj malo praktičen, predvsem pa je bil okoren. Zapiral se je s tremi jermeni, naramnice pa so bile iz bivoljega usnja. Leta 1792 so telečjo kožo zamenjali s povoščenim platnom. Ne zaradi večje udobnosti, marveč z avoljo velikega pomanjkanja. Še vedno pa je telečnjak ohranil obliko lovske torbe. 9 let kasneje so ga izboljšali tako, da so s kosom platna naredili predelek za rezervno obutev. Dodali so tudi predelek za kruh.

1801. leta so telečnjak »obdarili« s stranskim žepom. Podloga je iz surovega platna. 10 let kasneje so ga z zakonom povečali. Plašč so zvil in ga pritrdili na telečnjak. Postal je podoben nahrbtniku, ki so ga uporabljali po prvi svetovni vojni.

1815 so navadno platno zamenjali z nepremočljivim platnom, 1828 pa so ga izboljšali z jermeni za zapiranje, vшитimi na notranji strani poklopca. Zaponke so iz pocinkanega železa. Začeli so vgrajevati okvir zato, da je telečnjak obdržal obliko. Zelo pomembna malenkost pa je možnost menjave naramnic in sicer glede na to, koliko velik je bil tisti, ki je telečnjak nosil. V polovici stoletja se je pojavil »barda«, znan in slaven po svoji racionalnosti in nerodnosti. Prevladujoč element pa je še dolgo ostal vojaški plašč in zvljanje tega oblačila. Treba ga je bilo namreč pripeti na vrhu in sčasoma prav to postane prava umetnost, saj sta bila potrebna dva, da sta ga dovolj stisnila.

Že na začetku tega stoletja so ugotovili, da mora biti vreča čim bliže človekovi osi. Pojavijo se prva ogrodja, upognjena in pripeta s širokim pasom v višini ledvic. To ogrodje so sestavljali sprva iz navadnega železa. Vreča je bila iz nepremočljivega platna, jermen pa so bili strojeni. V notranjosti je bil žep, ravno dno pa ima rogljičasto obliko. Dva jermena sta bila namenjena pritrjevanju plašča. Sicer pa je vreča še vedno štirioglasta, vojaške oblike z veliko odprtino in s trdim okvirom. Naramnice so že podložene z mehkim usnjem.

Leta 1913 je nahrbtnik tehtal največ 6 kg. V gore so ga nosili nizko na ledvenem delu, na ravnem pa visoko na plečih. Nemci so izpopolnili sistem za odkim s pomočjo dveh trdih jermenov. Še vedno pa so pri vsakem modelu nujni jermen za plašč. Tudi po 1. svetovni vojni je nahrbtnik še vedno zelo težak, saj je bil narejen iz jadrovine, zgornji del je bil obšit z usnjem. Nahrbtnik oblažinijo z jopičem, naramnice pa so pripete z zaponkami z iglo.

Seveda se je teža nahrbtnika sčasoma zelo zmanjšala. Pred vojno lahko že beremo poročila, da tehta nahrbtnik z oporniki in 5 žepi le še 2 kg in 100 g. Zanimivo je, da se z razvojem množe — žepi.

Kmalu tudi za nahrbtnik začne »delati reklama«. Najprej reklamirajo cenejše nahrbtnike brez opornikov, potem tudi dražje z oporniki. Tik pred drugo svetovno vojno so na primer reklamirali nahrbtnik tipa Groenland-Pepin z velikimi žepi, »ki vam bo omogočil pohod, ne da bi morali počivati«, ker ima elastične opornike, ki jih lahko prilagodite v višino in širino.

In še opis takega »predvojnega« nahrbtnika:

Teža 2 kg, material — težko platno, debelo usnje, na vogalih ojačena armatura, hrbtna oprtnica širokega kita, ledvena opora se lahko prilagodi, žep in poklopec z žepom, zadržka. Navodilo za polnjenje:

Na levi strani navpično pulover, čutara z vodo, čutara z vinom, nogavice, med njiju — za amortizer — par copat, gorilnik, nad vse to šotor, odeja in ponjava za dež.

SODOBNI NAHRBTNIK

ING. PAVLE ŠEGULA

Na planinskih pohodih se nihče ne čudi, ko srečuje sebi enake planince, otovorjene z nahrbtniki vseh vrst. Planinci brez nahrbtnikov so izjeme, takisto tudi vsi drugi, ki prenašajo svoje stvari v raznovrstnih torbah, obešenih čez ramo kot dijaki na poti v šolo.

Že dolgo nam je znano, da je za planinca najbolje, če svojo opremo spravi v nahrbtnik, tega pa na ramena. Tam pač svoj tovor prenašamo najlaže in na najbolj udoben način. Če breme ni pretirano težko, si med hojo lahko privoščimo razgledovanje, roke so proste in gibljive.

Nepalci, nosači izpod Himalaje, zatrjujejo, da je najlaže, če se nosilna oprt upira na čelo in prek tega na vrat. Našim ljudem ta način ne leži, najbrž zato, ker se ga je treba privaditi zamlada, pa šc, ker se tako obremenjen nosač ne more ozirati za zanimivostmi. V literaturi je o nahrbtniku najti marsikaj, zato bomo nekaj tega posredovali tudi bralcem Planinskega Vestnika. Kdor želi več, naj si skrbno ogleda različne prospekte in priložnostne članke v tujem planinskem čtivu.

Dandanes uporabljamo za izdelavo nahrbtnikov največ tkanine iz umetnih vlaken. Platno in bombaž sta za nošnjo sicer prijetnejša, vendar sta neprimerno manj trdna in se mokra počasneje sušita. Posamezni planinci si pomagajo tako, da pod nahrbtnik iz plastične mase razgrnejo brisačo ali prtič. Tako tkanina iz umetnih vlaken ne nalega neposredno na hrbet. Nahrtnik mora dobro nalegati, mere naj bi bile priležne velikosti in meram lastnika. Prekratek ali predolg nahrtnik je prav tako neraben ali komaj raben kot preveliki ali premajhni čevlji, kot obleka, ki nam ne ustreza po velikosti in širini. Na to mislimo, ko izbiramo nahrtnik; upoštevati moramo, da ga bomo nosili različno oblečeni

in imeli zaradi tega tudi preglavice, če ga ne bo mogoče prilagoditi trenutnim potrebam. Osnovno, na kar še danes večina planincev pozablja, je vprašanje enakomerne obremenitve telesa in pravilne razporeditve teže nahrbtnika. Običajno nosimo z rameni, pozabljamo pa, da lahko velik del teže prevzame oprt, ki nalega na predel hrbta tik nad obema kolkoma.

Izkušnje kažejo, da je taka oprt nujna, če je nahrbtnik težji od 10 kg. Pri lažjih tovorih gre tudi brez nje, pomaga nam jermen, s katerim vežemo nahrbtnik okrog pasu. Sicer pa je ta trebušni jermen koristen predvsem za to, da nahrbtnik ne opleta na hrbtu, ko hodimo ali smučamo.

Oprt, o kateri smo govorili in jo včasih imenujemo »bočna« ali »kolčna«, mora biti dosti široka in dobro podložena; zapnemo jo na trebušni strani s sponko, ki mora omogočiti hitro zapenjanje in odpenjanje. To nam pride prav, če je treba v nevarnosti na hitro odvreči nahrbtnik. Sponka mora imeti razen tega še to lastnost, da nam omogoča zvezno, neprekinjeno nastavljanje širine oprti, da nas ta čez bokce ne tišči ali da ni preveč ohlapna. Potek oprti skoz sponko naj bo tak, da ne bo drsela in je ne bo treba vsak hip popravljati.

Uporabniki sodobnih nahrbtnikov, vetrovk in anorakov so gotovo že na lastni koži okusili, kako neprijetna je hoja, če naramnice nenčno drse prek ramen. Konstruktorji so tudi to že upoštevali in marsikateri nahrbtnik opremili s prsno oprtjo, ki ne dopušča, da bi naramnici lezli narazen in navzdol. Kdor te oprti nima, si lahko pomaga s primerno vrvico.

Posebno poglavje je ogrodje.

Prvi nahrbtnik z ogrodjem je kar stara, dobra krošnja. Te so že od nekdaj namenjene za prenašanje težjih in zajetnejših tovorov. Ogrodje daje stalno obliko in stabilnost, biti pa mora dobro in trdno. Spoji med posameznimi deli ogrodja morajo biti dobri; če so varjeni, morajo vari držati brez izjem, če pa uporabljamo nastavljive mehanizme z zagzdam, naj bodo slednje premakljive le po naši želji in potrebi, ne smejo pa popuščati, ko smo na poti.

Krošnja mora biti prilagojena nosaču; pokazalo se je, da so zelo neugodne krošnje ali tudi nahrbtniki z orodji, ki imajo na vrhu prečko tik za glavo. Taka izvedba otežkoča obračanje glav v levo in desno ter dviganje glave.

Največ je v rabi klasičnih nahrbtnikov stare izvedbe. To so nahrbtniki večine planincev pa tudi plezalcev. Tak nahrbtnik leže na hrbet, se mu povsem prilagodi, kar je za majhna bremena lahko sprejemljivo, sicer pa ne. Zato imajo že tudi te vrste nahrbtnikov bočne oprti, ki nalegajo na kolke. Seveda pa mehka izvedba nahrbtnika nikoli ne omogoča, da bi oprt prevzela večji del teže.

Spričo navedenega je razumljivo, da je mimo krošnje in mehkega nahrbtnika nastal še nahrbtnik z ogrodjem. To mu daje potrebno stabilnost in je dandanes največkrat iz ozkih, lahkih aluminijastih trakov, ki so uporabni celo kot opornice, če je treba imobilizirati zlomljeni ud. Spričo lastnosti aluminija trakove lahko posamič krivimo in prilagajamo trenutnim potrebam.

Uvedba ogrodja in oprti nam omogoča, da osvobodimo hrbet neposrednega naleganja nahrbtnika in tako omogočimo večje zračenje oziroma manjše znojenje. To so dobre strani, z vidika plezalca pa moramo povedati, da krošnja in nahrtnik z okvirom ne sodita v steno, ker se zatikata in nista prilagodljiva.

Vprašanje prilagodljivosti nahrtnika prostornini tovara je že staro. Gre za to, da isti nahrtnik lahko uporabljamo za prenašanje različno prostornih bremen. Doslej so stvar reševali z dodajanjem zunanjih žepov ali pa je bil nahrtnik podaljšan v višino z možnostjo, da vrhnji del zasučemo navznoter, kadar nam ustreza manjši nahrtnik.

Sedaj se pojavlja tretja možnost. Nahrtnik je po obsegu zasnovan na neko največjo velikost, ki jo po potrebi krčimo z zatezanjem obodnih jermenov. Slednje lahko uporabimo še za obešanje zunanjih žepov in pri nošnji smuči.

Pa še nekaj o zapirah.

Od nekdaj smo vajeni nahrtnika, zavezanega z vrvico in pentljico. Ta način je še danes na široko v rabi, pa vendar ne smemo mimo sodobnih hitrih zapir na vzmet ali na zadrgo. Nahrtnik je odprt ali zaprt v hipu, kaj pa to pomeni je jasno, če pomislimo na mraz in druge vremenske neviščnosti.

Ne bi bilo prav, če ne bi poudarili potrebe, da kupujemo le dobre izdelke. Zato se praviloma izplača še pred nabavo pogledati prospekte, se posvetovati z znanci in se poglobiti tudi v kak članek. Večja cena res ni vabljiva, če pa pomislimo, da bo tak nahrtnik bolje rabil svojemu namenu in nam ne bo povzročal težav, tedaj se raje odločimo zanj. Ne pozabimo, da nahrtnika ne kupujemo vsako leto!

Iz istega razloga si tudi pozorno oglejmo navodila za uporabo. Svojo opremo izkoristimo do zadnje možnosti!

KAJ JE IN KAM SODI PROSTO PLEZANJE V NAŠEM ALPINIZMU

IZTOK TOMAZIN

V vsaki plezalni tehniki, učbeniku alpinistične šole in podobni literaturi, piše, kaj je prosto plezanje. Ena prvih stvari, s katero seznanjamo začetnike v alpinizmu, je ravno pojem prostega plezanja. Zato težko razumemo, čemu takšne nejasnosti pri razumevanju definicije in vloge prostega plezanja ter tako imenovanega skrajno težavnega prostega plezanja v zadnjem času.

Kaj je prosto plezanje?

Naj na kratko ponovim že znana dejstva: prosto plezanje je tisto, pri katerem plezalec za napredovanje (vzpenjanje ali sestopanje) v skali oziroma steni uporablja le svojo moč, znanje in naravne razčlembе (stope, oprimke, zagozde, bonge, zatiče, kaveljčke itd.) pa uporablja samo za varovanje, nikakor pa ne za napredovanje. Tudi počivanje oziroma visenje v klinih, stopnje ali prijemanje za kline, vrvni potegi in podobno sodijo k tehničnemu, ne pa k prostemu plezanju. Izvzeto je seveda morebitno visenje varujočega plezalca na slabih stojščih, saj to ne rabi neposredno napredovanja.

Načelno se na primer prosto plezanje drugo stopnje prav nič ne razlikuje od šeste ali sedme stopnje. Pleza se prosto, razloček je le kakovostne narave — drugačna je telesna in duševna obremenitev, drugačna je nevarnost, strmina, izpostavljenost itd. Tega preprostega dejstva pa nekateri še niso dojeli. Po prvih prostih ponovitvah so nekateri naši znani alpinisti spraševali, ali je bistvo prostega plezanja oziroma prostih ponovitev v tem, da ne uporabljamo varovanja, da vrvi ne vpenjamo v kline ali da se za kline samo prijemamo, ne uporabljamo pa lestvic in podobno. Povsem nesmiselna vprašanja.

Načini, kakovost in količina varovanja ne odločajo, ali je plezanje prosto ali pa ne. Varovanje je pri prostem in tehničnem plezanju načeloma enako. »Klinofobija« in prosto plezanje nista neposredno povezana. Upam si celo trditi, da pri zahtevnih prostih ponovitvah uporabljamo boljše ali vsaj tako dobro varovanje, vpenjamo več klinov in delamo boljše stojšča kot pri večini drugih vzponov, čeprav tudi pri njih ne zanemarjamo varnosti. Samo tisti, ki je že plezal skrajno težka mesta v steni, na meji padca ali blizu njega, se zaveda, kako važno je dobro varovanje. Razumljivo pa je, da novejša gibanja prostega plezanja teži k temu, da bi v čim večji meri uporabljali take pripomočke za varovanje, ki ne poškodujejo skale. To so zlasti vse vrste zatičev, roglji in druge skalne oblike. Sredstva, ki zahtevajo uporabo kladiva (klini, zagozde itd.), naj se uporabljajo le tam, kjer brez njih ne gre.

Ocenjevanje pri prostih ponovitvah: Za zdaj so v evropskih stenah ocene od I do VII, lestvica pa je odprta navzgor. Te ocene uporabljajo samo za prosto preplezana mesta oziroma smeri. Za tehnično plezanje pa so ocene od A₁ do A₂. Na prvi pogled zelo preprosto, toda v našem alpinizmu so glede tega še mnoge nejasnosti, nedoslednosti in napačne razlage. Še vedno mnogi skušajo iskati kompromise ali pa se ne zavedajo ostre meje med prostim in tehničnim plezanjem. Znanih je mnogo primerov, kjer plezalci plezajo neko smer ali raztežaj prosto, na primer do stopnje V+, kar je težje, pa preplezajo tehnično, raztežaj pa potem ocenijo na primer s VI ali VI, A₁. Do tega nimajo pravice. Ocena mora biti resnični prikaz težavnosti, ki so bile premagane posebej v prostem in posebej v tehničnem plezanju. Potrebno je pač tudi nekaj poštenosti — ocenimo to, kar smo plezali prosto, ne pa tisto, kar mislimo, da je možno preplezati prosto. Zlasti to velja za prvenstvene vzpone, kjer je precej težje doseči na primer VI. stopnjo v prostem plezanju kot v neki drugi smeri, kjer so klini za varovanje že zabiti in so znane tudi približne težave in potek smeri.

Razumljivo je, da se pri prostih ponovitvah nekaj tehničnih ali deloma tehničnih smeri lahko ocena precej zviša. Primer: namesto stare ocene VI, A₂ je nova ocena na primer VI itd. To pa ni pravilo. V nekaj primerih iz naših sten se je že izkazalo, da je neka smer, ocenjena na primer s VI, A₁ in podobno, v prostem plezanju celo lažja, na primer VI—, kar samo dokazuje nestvarnost prvotne ocene. Ocene pri prostih ponovitvah niso razred zase, niso močno znižane, kot domnevajo nekateri. Res da so nekoliko poostrene, v nižjih smereh bolj, v višjih manj, vendar ne odstopajo od težavne lestvice UIAA. VI. stopnja pri prosti ponovitvi je približno enaka VI. stopnji v pravih klasičnih prostih

»šesticah«. Vsako realno ocenjevanje mora težiti k čim večji produktivnosti. Še posebej važna je primerjava težavnosti med različnimi smerni. Kot pri vsakem ocenjevanju pa so tudi pri prostih ponovitvah možne osebne razlike, pogojene zlasti z razpoloženjem in treniranostjo. Vsak izkušen in preudaren alpinist se lahko zaveda, da je osnovni namen pri ocenjevanju težavnosti smeri ali nekkih detajlov v čim bolj objektivnem prikazu težav, primerjalnost pa je osnovna metoda in značilnost. Žal so danes še pogosti primeri odklonov na tem področju, deloma v smislu pretiravanja z višino ocene, predvsem pa (za zdaj) neutemeljenega zniževanja ocen.

Pojem proste ponovitve: prosta ponovitev je vsak vzpon v katerikoli smeri, če je bil opravljen v prostem plezanju. Prosta ponovitev je absolutni pojem — neko smer lahko preplezamo samo prosto ali samo kombinirano (s prostim in tehničnim plezanjem). Tretje možnosti ni. Pri prostem plezanju ni kompromisov, ne moremo zamižati na eno oko in spregledati kakšen uporabljeni klin in podobno. Za boljše ponazoritev navajam oster, a značilen primer: če plezamo na primer 1000 metrov visoko smer in se med plezanjem na kakem težkem mestu enkrat primemo za klin in potegnemo navzgor (uporabimo ga za napredovanje), potem to ni več prosta ponovitev. Tak vzpon lahko označimo kot poskus proste ponovitve z uporabo tehnike na enem, dveh ali več mestih — kolikorkrat smo jo pač uporabili.

Prva prosta ponovitev: to je v stilu prostega plezanja opravljen prvi vzpon po neki smeri, ki je bila do tega vzpona plezana pretežno ali vsaj z delno uporabo tehnike, to je tehničnih pripomočkov za napredovanje. Pri naslednjih prostih vzponih gre potem za drugo, tretjo itd. prosto ponovitev.

Kljub navidez zelo strogim zahtevam pa pri prostem plezanju ne gre za uveljavljanje dogmatičnih pravil ali za nekakšno plezalsko puritanstvo (strogost ali prenapetost), pač pa le za dosledno razumevanje in izpolnjevanje natančno opredeljenega pomena in smisla za pojem »prosto plezanje«.

Prosto plezanje težkih smeri je tudi preizkus poštenosti in samodiscipline. V steni plezalca navadno nihče ne vidi, ali res pleza povsem prosto, zato mora biti pošten in iskren do sebe in do drugih. Ni sramota na težkem mestu uporabiti klin za napredovanje, če je mesto pretežno za trenutne sposobnosti plezalca. Lahko pride drugič, ko bo bolje razpoložen ali pa se zadovolji z dejstvom, da nečesa ni zmožgal. Sramotno pa je uporabiti tehniko, na primer prijemat se za kline in se potem zlagati, da smo smer zmogli v prostem plezanju. Omenjena poštenost, lahko jo imenujemo tudi plezalski »fair play«, je zelo važna sestavina prostega plezanja. Pravi alpinist mora imeti izoblikovane določene moralne nazore in norme, ki izhajajo iz morale alpinizma in zajemajo celotno alpinistično dejavnost, torej tudi prosto plezanje. Vsak alpinist se zaveda, kako velik je razloček med prostim in tehničnim plezanjem nekega mesta. Primer: če plezamo neki previs ali streho z lestvicami ali s potegovanjem (prijemanjem) za kline, gre ob dobrih klinih za razmeroma lagodno telovadbo, ki jo zmore tudi manj izkušen ali slabše pripravljen plezalec. Lahko pa je isti previs ali streha v prostem plezanju skrajno težaven, lahko zahteva od najboljšega ali odlično pripravljenega vrhunskega plezalca vse njegovo znanje in moči ali pa je mesto celo nepreplezljivo v prostem plezanju.

Kam sodi prosto plezanje v našem alpinizmu

Prosto plezanje, proste ponovitve nekaj tehničnih smeri in vsa druga dejavnost v zvezi z njimi (priprave in podobno) sodi in mora soditi v alpinizem. Za zdaj pri nas še ne moremo govoriti o razvitem gibanju prostega plezanja, kot ga že imajo v mnogih drugih državah, vendar zanimanje in tovrstna dejavnost naraščata. Že sedaj moramo paziti, da se ne bo naše prosto plezanje izrodilo v plezalistvo — specializirano obliko športne dejavnosti, ki je osamosvojena, izolirana od alpinizma in jo z njim povezuje le še ena osnovnih dejavnosti — plezanje. Dobro vemo, da se je po svetu to že dogajalo in se še dogaja. Značilni primeri so »skalolazenje« v Sovjetski zvezi, plezanje po balvanih (bouldering) v ZDA, plezanje v peščenjaku na Češkem in v Vzhodni Nemčiji itd. Položaj teh dejavnosti je danes jasen in uradno priznan: plezalci, ki se ukvarjajo na primer samo s »skalolazenjem« ali na primer samo s plezanjem po balvanih NISO alpinisti, njihova ozko usmerjena dejavnost ni alpinizem. To je zelo pomembno dejstvo in dobro se ga morajo zavedati tisti, ki se intenzivno ukvarjajo s prostim plezanjem, kot tudi tisti, ki bi radi to dejavnost kritizirali.

Povsem nekaj drugega pa je poglobljeno ukvarjanje s prostim plezanjem v okviru alpinizma oziroma alpinistična dejavnost, ki je kvalitetno in kvantitetno obogatena s prostim plezanjem. In ravno za to gre. Nekateri pa si naša prizadevanja napačno razlagajo in nam očitajo, da uhajamo v plezalistvo, da se odmikamo od alpinizma. Kaj je

slabega v tem, če se hočemo do skrajnosti preizkusiti v stenah, gorah tudi s prostim plezanjem, solo vzponi itd. To predstavlja le najbolj izpostavljeni del naše alpinistične dejavnosti. Ta dejavnost pa zajema prav vse: od turnih smukov, vzgojnega dela, opravljenja zimskih, lednih in kombiniranih vzponov pa do čisto »navadnih« užitkarskih potepanj po gorskem svetu. Plezanje po balvanih, zidovih in krajših pragovih predstavlja le skromen del v naši alpinistični dejavnosti. Ni nam samo sebi namen, pač pa predvsem priprava za zahtevnejše vzpone v gorah, ne glede na to ali gre za tehnično smer ali za prosto ponovitev.

Za boljše ponazoritev navajam primer: dve navezi preplezata dolgo, težko smer v Julijcih, na primer Čopov steber. Prva naveza ga prepleza v »normalnem stilu«, to je tako, da v najtežjih raztežajih uporablja lestvice ali se prijemlja za kline. Vsak se bo strinjal, da je vzpon te naveze res alpinistični dosežek, ki je lahko v čast vsakemu alpinistu. Druga naveza pa prepleza isto smer povsem prosto. In zdaj vprašanje: je njen vzpon tudi alpinistični dosežek ali pa je zaradi čistega prostega plezanja po tem vzponu sama smer (na primer že omenjeni Čopov steber) zdrknila na raven golega plezalskega problema, balvana oziroma »gužvo«, kot menda nekateri zaničljivo imenujejo balvano? Je vzpon, opravljen s prostim plezanjem alpinistično manjvreden? Vprašanje je otročje lahko in kdor vsaj malo pozna alpinizem, si bo odgovoril: preplezati neko smer prosto namesto tehnično, je vsekakor pomembnejši alpinistični in plezalski dosežek, kvalitetno je zahtevnejši, saj terja večje telesne in duševne napore, boljše pripravljenost itd.

To vprašanje nas postavi v območje vrednotenja alpinističnih dosežkov in obenem postavlja nova vprašanja. Med njimi je eno najvažnejših in najbolj perečih: »Ali je kakovost alpinistične dejavnosti, zlasti plezanja, lahko splošno merilo v alpinizmu? Ali lahko alpinista vrednotimo predvsem ali samo po tem, kako težke smrci pleza? Ali je alpinist, ki lahko pleza VI. in VII. stopnjo zaradi svojih večjih sposobnosti več vreden in bolj pravi alpinist od tistega, ki mu sposobnosti, zdravje in podobno dovoljujejo plezanje največ V. stopnje?« Mislim, da je odgovor kratek, jase in utemeljen: Ne. Pri presojanju človeka kot alpinista je najvažnejši njegov odnos do gora — koliko mu gore pomenijo, koliko zna živeti z njimi in zanje. Vse drugo, tudi kakovost njegovih plezalskih in drugih sposobnosti na lik alpinista vsekakor tudi vpliva, vendar je ta vpliv drugotnega pomena. Tega se moramo zavedati tako »ekstremisti« kot tudi »pohlevnejši« alpinisti. Obsojanja vredno je zaničevanje manj sposobnih alpinistov, »šodrovcey«. Ko jih ocenjujemo in cenimo kot alpiniste ali nealpiniste, se vprašajmo najprej po vrlinah in lastnostih, ki so bistvene v alpinizmu, šele nato jih ocenjujemo s stališča plezalnih in drugih sposobnosti.

Ob rastočem zanimanju za prosto plezanje in druge novejšje pojave v našem alpinizmu obstaja možnost, da bi se nekatero oblike začele razhajati z alpinizmom. Alpinisti kot posamezniki in naša alpinistična organizacija kot celota si moramo prizadevati, da do tega ne pride. Kakršnekoli specializirane oblike plezanja, na primer »skalolazenja« ali plezanje po balvanih, skratka plezalstvo, ne smejo postati same sebi namen, saj je njihovo mesto v alpinizmu. Bodo naj le drobec v pestrem mozaiiku alpinizma. Verjamem, da lahko vsaj nekaj časa vztrajamo pri alpinistični dejavnosti tudi ob primarni vzpodbudi dejavnikov, ki nimajo dosti zveze s »klasičnimi« nagibi pravega gornišva. Na primer izrojeno pustolovstvo, ekshibicionizem, častihlepje, ostro izraženi športni nagibi in podobno. Vsak alpinist, ki razmišlja o svojem počutju, si lahko, z nekaj iskrenosti seveda, pride na čisto, ali je res pravi alpinist (=z dušo in telesom« so rekli včasih) ali pa je le omejen plezalec ali zapečkar, ki mu skala, stene in gore pomenijo le predmet plezalske dejavnosti in zadovoljevanja športnih in podobnih motivov, alpinizem pa mu pomeni le »dobro druščino« za razpravljanje o svojih naj-naj-dosežkih, za popivanje ali kaj podobnega.

V zadnjem času se pojavljajo tudi razne »modne muhe«. Vsesplošno »frajerstvo« zajema vse od trakov v laseh namesto čelad, pa do hujših oblik, kot so pomanjkanje previdnosti, zanemarjanje varnosti, precenjevanje zmogljivosti, zaničljiv odnos do lažjih smeri in podobno. Ti pojavi nimajo mesta ne v alpinizmu ne v prostem plezanju. Naša vzgojna alpinistična dejavnost jih bo morala v prihodnje bolj energično zatirati. Toda najprej moramo stvari postaviti na pravo mesto. Pričujoči članek poskuša to na primeru prostega plezanja.

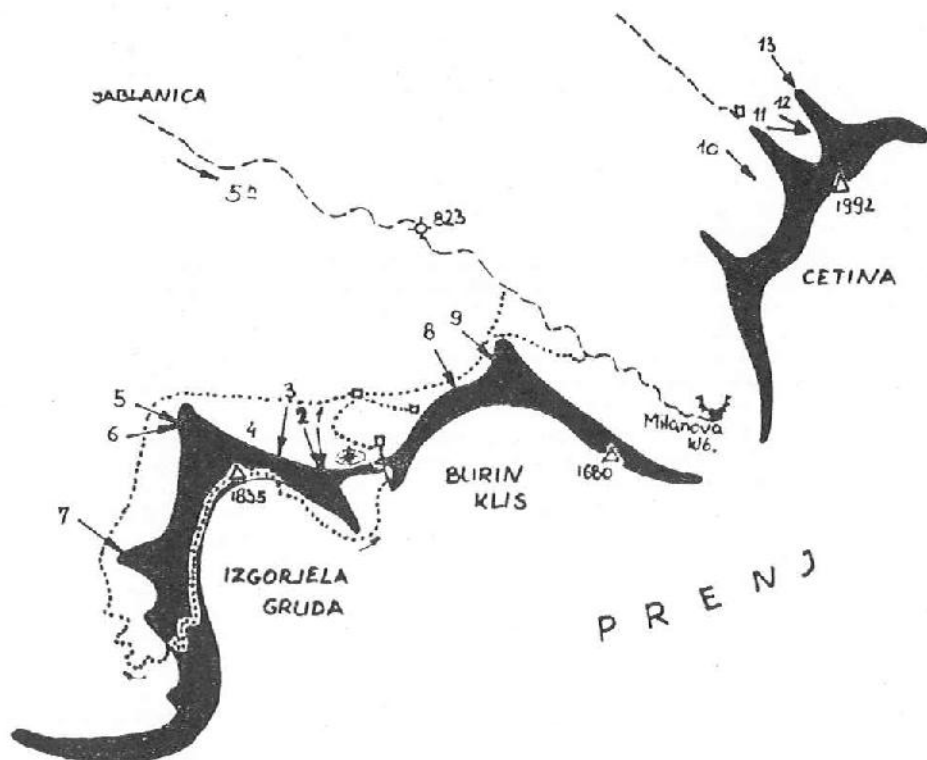
O smislu poglobljenega ukvarjanja s prostim plezanjem je morda celo odveč razpravljati. Če lahko govorimo o etiki (teoriji) in alpinistični morali (praksi), potem ima v njej pomembno mesto človekov odnos do gora, zlasti pa način prisvajanja gorskega sveta oziroma alpinistove dejavnosti v gorah in drugod. Pri neposrednem soočanju človeka z goro (steno), to je pri plezanju, je najbolj pošteno in moralno utemeljeno prosto plezanje — ko je plezalec vezan predvsem ali pa samo na svoje telesne in duševne zmogljivosti. Vsakršna uporaba tehničnih pripomočkov, zlasti za napredovanje, vsaj nekoliko razvrednoti vsak vzpon, saj ga olajšuje, včasih celo bistveno. Razmerje člo-

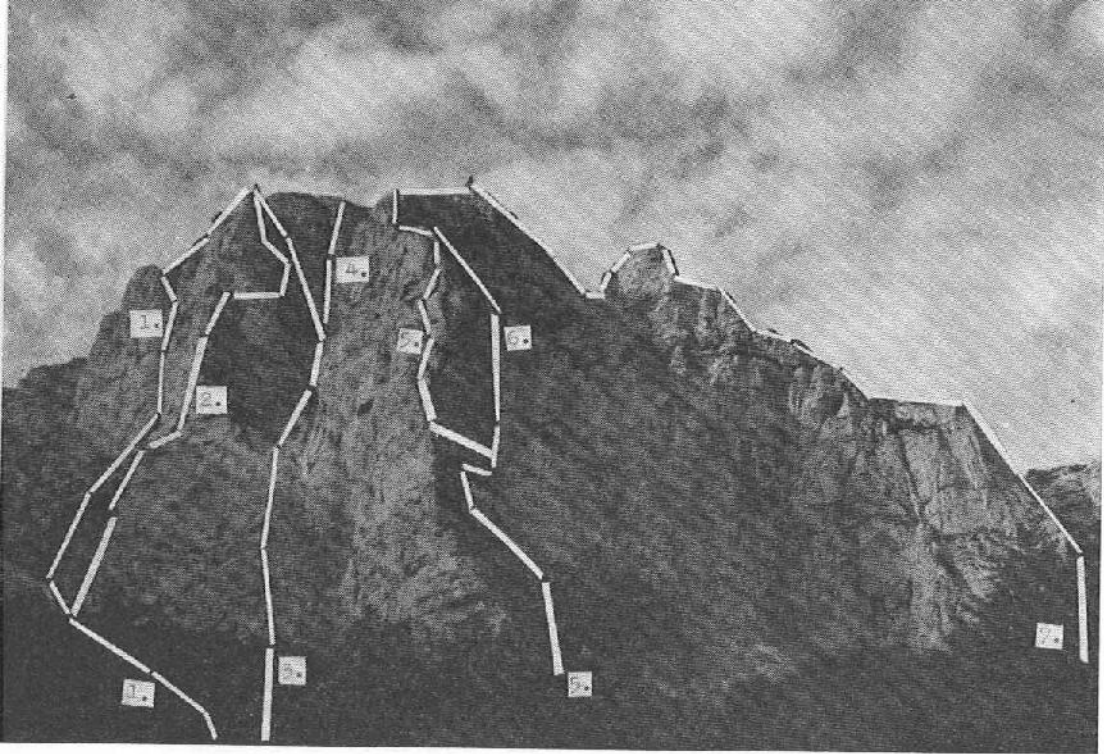
vek — gora ali plezalec — stena se pomembno spremeni v človekovo korist. Kar je v najbolj naravni obliki gibanja v skali — v prostem plezanju nemogoče ali zelo težko dosegljivo, postane z uporabo tehnike mogoče, vendar za neko ceno. Nekaterim se zdi ta cena nepomembna, nekakšna lepotna napaka, drugi pa se je zavedamo.

Na koncu pa še nasvet vsem, ki imajo namen kritizirati pojave v našem alpinizmu (tudi prosto plezanje): »Preden hočem neko stvar kritizirati, jo moram dodobra spoznati. Torej moram kot pravi alpinist odlično poznati alpinizem. Moram pa se tudi vprašati, zakaj bom kritiziral — zaradi osebnih pobud, zaradi odpora do nekega pojava, nerazumevanja itd. ali pa zaradi nečesa drugega. In če gre za nekaj drugega, se lahko zberem, razmislim in napišem kritiko, po možnosti konstruktivno.«

IZGORJELA GRUDA

Izgorjela Gruda je le eden izmed vrhov Prenja. Toda s 1835 metri nadmorske višine in s steno, ki je široka poldrugi kilometer, dosega pa višino 600—650 metrov, je širši alpinistični javnosti še vse premalo znana. V njej so doslej plezali le bosansko-hercegovski alpinisti. Toda tudi oni so preplezali vsega šele pet smeri in dve varianti. V steni, ki se kot bariera razteza v smeri vzhod—zahod (razlikovati je mogoče SZ, S in SV steno), pa so še številne možnosti. Predvsem za ekstremne vzpone in tehnične smeri.

Izgorjela Gruda (1835 m) s smermi: 1. Dilber-Zahirović, 2. Kavkaška smer, 3. Bosanska smer, 4. Desna zajeda, 5. Steber Izgorjele Grude, 6. Kamin, 7. Smer Mulahusić-Hilčišin
Foto Muhamed ŠIŠIĆ

Ima pa stena Izgorjele Grude eno slabost — najprimernejši dostop je iz Jablanice, železniške postaje na progi Sarajevo—Mostar, zahteva pa kar pet ur pešačenja po slabo markirani stezi. Tudi planinske postojanke ni v bližini. Je pa lovska koč (Milanova koliba, iz katere je do stene okoli tričetrt ure. Rezervacija je potrebno urediti s podjetjem »Parkovi« — Lovstvo, Mostar, ključ pa je potem mogoče sprejeti pri lovskem čuvaju Peru Manigodi v Donji Jablanici.) Povsem sprejemljivo pa je tudi bivačenje pod steno ali šotorjenje, najprimernejša mesta za to so označena na grebenski skici. Pa še na nekaj moramo opozoriti! Vode ni in je potrebno topiti sneg, tega pa se pod steno ne manjka vse leto.

Ni pa v tem delu Prenja plezalsko zanimiva le stena Izgorjele Grude. V neposredni bližini je še Burin Klis (1680 m) z okoli 250 metrov visoko steno, v kateri sta za zdaj le dve smeri (ocena V/IV). Zanimiva je tudi SZ stena Cetine (1992 m), le dostop izpod stene Izgorjele Grude je nekoliko bolj težaven in dolg. Višina stene je zelo različna, na najvišjih mestih pa dosega višino tudi do 500 metrov. In še nekaj je sila pomembno. V njej so bili doslej opravljeni šele štiri vzponi, dva poleti in dva pozimi. Toda niti ena od teh štirih smeri doslej še nima ponovitve.

In še napotek za sestope z roba stene Izgorjele Grude. Za smeri od 1 do 4 je najbolje sestopiti desno (če gledamo z vrha stene), vzhodno, do položnejših vesin na stikalšču z Burinim Klisom. Naravnost navzdol po levi strani, nekje na sredi sestopa pa je potrebno prečiti v desno in se trikrat po vrvi spustiti k vznožju stene. Za druge tri smeri pa velja kreniti proti jugu do bolj razčlenjenega dela stene in se spustiti navzdol plezaje po policah in prodiščih. Oba sestopa trajata okoli eno uro.

1. Diagonalno smer sta prva preplezala Ilija Dilber in Faruk Zahirović in sicer 2. avgusta 1966 v šestih urah, ocenila pa sta jo s V/IV, 550 m. Prvo ponovitev sta skušala opraviti 26. septembra 1976 B. Maltarić in N. Logić. Toda morala sta obrniti 50 metrov pod robom stene. Uspela je šele naveza B. Maltarić-M. Mulaosmanović 20. avgusta 1978 (v petih urah). Opis smeri je bil objavljen v Naših planinah 5—6, letnik 1968.

2. Kavkaško smer sta po dveh poskusih (leta 1974 in 1975) preplezala Miodrag Rakić in Muhamed Šišić, 25. ter 26. septembra 1976. Posvetila pa sta jo Bedalovu, Čuliću, Tabakoviću in Vrdoljaku, hrvatskim alpinistom, ki so se 25. julija 1974 ponesrečili v Kavkazu. Smer sta ocenila z —VI, A₂, IV—V, A₁, 600 m, plezala pa sta 19 ur. Smer še ni bila ponovljena, čeprav sta opis objavila (Naše planine 1—2/1977).

3. Bosansko smer sta prva preplezala Rašid Mulahusić in Faruk Zahirović, 11. avgusta 1967. Ocena: V, 600 m, 7 ur. Prvo ponovitev so opravili B. Maltarić, M. Mulaosmanović in A. Vatrenejak, 27. maja 1979, drugo Dž. Abaza, B. Kovačević in M. Rakić, 7. julija 1979, tretjo pa Č. Goran, S. Pandžić in M. Šišić, 4. avgusta istega leta. Njih ocena je V/—IV, 600 m, 7 ur.

4. Varianto Desna poklina sta preplezala Rašid Mulahusić in Muhamed Šišić, 21. julija 1973, potem ko sta se do njenega začetka spustila z roba stene po vrvi. Varlanta še ni bila ponovljena, opis pa je bil objavljen in sicer v Naših planinah 7—8/1974. Ocena: V/III, 200 m, 3 ure.

5. Steber sta prva preplezala Ilija Dilber in Faruk Zahirović, 29. in 30. julija 1968 (pri prvem poskusu junija 1968. leta je sodeloval še Hilčišin) in ga ocenila: mesta VI in V, večina III, 650 m, 16 ur. Prvo ponovitev so opravili B. Maltarić, M. Mulaosmanović in A. Vatrenejak 26. maja 1979, 10 ur, drugo pa Mukrim in Muhamed Šišić, 21. julija 1979 (do zaključka težav sta potrebovala štiri ure). Njih ocena je V/IV.

6. Varianto, imenovano Kamin, so prvi plezali Borica Radošević, Muhamed Šišić in Faruk Zahirović, 24. septembra 1974 v osmih urah (za kombinacijo z originalno smerjo so potrebovali skupaj 12 ur), ocena VI/V, 200 m. Prvo ponovitev sta opravila B. Maltarić in A. Vatrenejak 13. junija 1979 (v skupnem času 6 ur). Opis je bil objavljen v NP 11—12/1972.

7. Smer po grebenu sta prva (in doslej edina) plezala Petar Hilčišin in Rašid Mulahusić 2. avgusta 1966. Ocena: III, 500 m, 5,30 ure. Opis je bil objavljen v NP 3—4/1967.

Zapis je pripravil Branimir Maltarić-Buco, ki je narisal tudi grebensko skico. Fotografijo je prispeval Muhamed Šišić.

Za Planinski Vestnik priredil Franci Savenc.

DOŽIVETJE

JANEZ KOVAČ

Luna tiplje skozi oblake in ustvarja nepozabne prizore v steni Brane. Temna silhueta Planjave se dviga nad nami in nehotе nas prepilavi tiha spoštljivost. Korak za trenutek zastane, oko se hoče naučiti nočnih lepot...

Slednjic se znajdemo pred kočo. Tihota noči je kriva, da me nič kaj ne vleče v gnečo zimske sobe, vendar me Nuša, Eli in Stane le prepričajo, da bi bilo dobro pred jutrišnjim »šihom« še malce zadremati. V siju sveče nekaj časa prisluškujem zaspani melodiji, potem pa zaplavam v svet sanj, ledu in modrega neba.

Še v trdi temi utoneva s Stanetom v gozdu pod Kamniškim sedlom. Prvi svit naju pozdravi že visoko v Repovem kotu. Sama sva. Le stene in sonce so z nama. Grizeva v strmino, dereze odlično prijemljejo. Vstop najine smeri je globoko pod snegom, zato se odločiva za strm žleb, poln ledu in snega. Lepo nama gre od rok, le padajoče kamenje nama kvari veselje. Sonce je začelo žgati kot poleti, to pa je bilo za »skalce« le preveč in so hotele po najkrajši poti v senco. Žal pa je držala ta bližnjica ravno mimo naju, zato sva jo kar najhitreje ucvrila na levo v »plate«. Dereze so romale v nahrbtnik, saj je stena nad nama kar puhtela od vročine.

Blesk neke nad mano me opozori na potek smeri. Zlezem do klina, mu zaupam življenje in se odplazim dalje. Med nogami za hip ugledam Stanetovo čelado, naslednji trenutek pa se že razveseli široke police in pokličem prijatelja... Pogled zdrsi po steni navzdol, se za sekundo ustavi na žarečem snegu in zelenih slapovih Repovega kota in čez Zeleniške špice pozdravi Snežnik, ki kot rbja plavut gleda iz megle... Spet sem doma, v svetu, ki me bogati, ki mi podarja čisto lepoto, doživeto na poseben način, ravno zaradi boja s samim seboj. Udobje doline je daleč in kdor hoče razumeti govoricu hrapavih skal, mora zanjo žrtvovati bitko s slabostmi. Vsak si v življenju izbere svoj cilj, svoja hotenja hoče uresničiti na sebi lasten način. Morda bo v očeh ljudi čudak, morda celo samomorilec, toda šel bo naprej, saj doživetja in preizkušnje, kjer se človek potrjuje pred samim seboj, dajejo življenju neizbrisen pečat...

Iz misli me prebudi rdeča čelada. Stena kar žari, od vročine namreč, saj se resni detaili šele začenjajo. Po lepi polički se spustim do zajede. Ko je Stane pri meni, zagrabim sivo skalo in se potegnem navzgor. Svet postane malce krušljiv, vendar nič zato, saj je raz kot iz betona, višek vsega pa je votlina s krpo snega, ki še edna priča,

da smo v začetku marca. Pogasim si žejo in udobno varujem Stenča, ki pohrusta tisto krpo, da ostane le še temna lisa. Čez neroden prag me še kar hitro zanese, večji problem pa je stvar za Stenča, ki ga nahrbtnik kar pošteno ovira... Krasna zajeda se pne nad nama. Lotim se je in kmalu ugotovim, da me videz res ni varal. Ko se na vrhu zakobalim čez, je mera polna. Hočem zavriskati, pa je grlo suho kot poper. Ne gre. Ker se mi hoče izviti nekak čuden pisk, se ne trudim več. Oko mi obstane na previsu, ki privede v lažji svet. Za boljše počutje se vpnem, popraskam po malo čudnih stopih in že sem čez. Na razu si uredim stojišče in že je vrsta na Stenču, da se polgra z gravitacijo... Težak nahrbtnik ga je prikrajšal za resnično lepe užitke. Tam, kjer se najina smer sreča s smerjo »Humar-Škarja«, vrže vase nekaj mokrega, hip zatem pa se že dajem z zajedo, ki ji ne želim konca. Toda ona ni mojih misli, poda mi hrapavo roko in adijo. Usedem se pod zadnji problem smeri in Stenč je kmalu pri meni. Nič se ne obotavljam, čimprej hočem ugrizniti še v zadnje trdo jabolko. Srce mi nekoliko hitreje utriplje, ko se pojavim na izstopni polici. Tudi Stenču je malce topkeje, vendar naju vse bolj prevzema veselje. Na koncu mora prijatelj še v posebno pozo, da pričaram še nekaj na filmski trak za vsakdanjost doline...

Ko že v noči sediva na vrhu Planjave in zreva v mesec, se spomniva vseh prijateljev, ki bi jima rada podarila del tega, kar občutiva tisti trenutek. Iz stene sva odnesla doživetje, ki naju bo krepilo na življenjski poti.

Opomba: JV stena Planjave, Sobotna smer, 2. ZP, plezala S. Poljak AO Lj.-matica in J. Kovač AO Impol, 1. 3. 1980.

MOJ IZLET NA TRIGLAV*

DANI FELE

Na naši šoli deluje pionirska šola. Naš vodja planinske šole je tovariš Bakovnik. Planinsko društvo je organiziralo izlet na Triglav. Tovariš nam je to povedal. V šoli se je vzbudilo veliko vzdušje. Midva z bratom sva najprej vprašala doma, če lahko greva. Mati se je le vdala. Pustila naju je. Bil sem zelo vesel.

Šli smo v petek 29. avgusta. Na postaji se nas je zbralo največ »pionirjev planincev«. Zraven nas je šlo še nekaj članov PD. Z avtobusom smo se peljali do Ljubljane. Ko smo prišli v Ljubljano, smo si jo malo ogledali. Šli smo po sladoleđ. V neki trgovini smo videli dobro planinsko opremo. Bila je zelo draga. Tam smo si še kupili vse potrebno. Prišel je naš čas, hitro smo »ručkake« naložili na avtobus. Na avtobusu je bilo veliko ljudi. Zanimivo, da je neka skupina bila zmeraj pred nami. Prišli smo v Mojstrano. Odložili smo nahrbtnike. Šli bomo v maksimarket. Zares zelo dobro založena trgovina. V Mojstrani imajo zelo dobre ribe. S prepolnim avtobusom smo se peljali v Vrata. Peljali smo se mimo slapa Peričnik. Malo so morali tudi pritisniti avtobus. Ko smo prišli v Vrata, je bilo že vse skoraj zasedeno. Potem smo le dobili postelje. Jaz sem spal z mojim prijateljem. Spal sem zelo dobro. Nekí moški se je zelo razjezil. Ampak ne nad nami. Zjutraj smo že ob 4. uri bili pokonci. Vsi smo se lepo zbrali pred kočó. Neki ljudje so že bili daleč. Krenili smo lepo po poti. Šli smo mimo velikega spomenika. Tam smo se za kratek čas ustavili. Šli smo čez Prag. Nekateri so šli po Tominškovi poti. Tominškova pot je malo bolj naporna. Zmenili smo se, da se dobimo pri studencu. Na poti do Staničeve kočó je bilo kar precej klinov. Med našimi vrstami je bilo malo strahu. Prišli smo do Staničeve kočó. Tam smo pomalicali in poštempljali knjige. Vsi smo se slikali. Sonce je zelo močno pripekalo. Šli smo naprej. Od Staničeve kočó je bila pot zelo snežena. Bilo je tudi malo ledeno. Kar naenkrat se pred nami pokaže planinski dom na Kredarici. Zares velik dom. Tam je bilo zelo veliko planincev. Ko sem jo zagledal, mi je dalo še več poguma. Na Kredarici smo počivali uro in pol. Hitro sem se namazal in se šel sončit. Na poti sem se že kar precej vžgal. Šel sem v dom in si ga razgledal. Kako mora biti mrzlo pozimi in koliko snega. Prišel je čas zadnjega naskoka. Na Triglav. Vsi veseli gremo na pot. Od začetka je bila pot zelo ledena. Ampak pot je bila zelo zavarovana. Gremo počasi naprej. Neka skupina gre po polzevo naprej. Mi jo prehitimo. Že od daleč vidimo Aljažev stolp. Na vrhu se je gnetlo veliko ljudi.

* Sestavek objavljamo za vzpodbudo, da bi se s podobnimi doživetji oglasili tudi drugi vrstniki — šolarji. Besedila jezikovno nismo popravljali.

Gornjegrajski mladi planinci na Triglavu

Gremo še hitreje. Začnem hrepeneti po vrhu. In končno, prišli smo na vrh. Najprej smo se malo spočili. Bila je res naporna pot. Jaz sem bil prvič na Triglavu. Zelo sem bil vesel in navdušen. Napočil je čas, ko nas krstijo. Mene je udaril naš voditelj. Druge pa Nina. Ona je bolj malo udarila. Na vrhu smo tudi malicali. Potem še posnetek z vrha Triglava. Zares enkratno posnetek. Vreme je bilo zelo lepo in je bil lep razgled. Nad nami je krožilo letalo. Mi smo mu pomahali. Potem smo se tudi kepali. Čakala nas je pot nazaj. Šli smo do planinskega doma na Doliču. Dom je bil zelo velik. Na poti je bilo povsod polno ljudi. Skoraj največ pa na Doliču. Eno uro smo se zunaj pogovarjali. Potem smo šli spat. Noč je bila dolga in mrzla. Zjutraj ob 4. uri smo že bili pokonci. Vsi zaspani smo odšli na pot. Ta dan nas je čakala najdaljša pot. Na poti smo videli sončni vzhod. Bil je enkratno. Ko smo prišli do začetka Triglavskega parka, se nam je odprl lep razgled. Na poti smo na Zelnarci videli cel trop gamsov. Neka skupina se je napotila proti Zelnarci. Gamsi so se hitro razbežali. Pred nami se nam je pokazalo tretje jezero. Nenadoma pa planinski dom na Prehodavcih. Še malo naprej drugo in prvo jezero. Vsi smo si napolnili čutare. V jezerih je voda zelo čista. Hlito smo se odpravili h koči na čaj. Tam smo še malicali. Na poti sem videl tudi »mulojero«. Čez eno uro smo zagledali največje jezero Ledvičko. Zares najlepše jezero kar sem jih videl. Začeli smo metati kamne. In tekmovati, kdo bo vrgel največ. Seveda so vrgli največ starejši. Malo si počijmo. Potem nas čaka še dolga pot. Vreme je bilo soparno, zato sem bil brez majice. In glej pokaže se koča pri Sedmerih Triglavskih jezerih. Stečem k jezeru. Pravzaprav k dvojnemu jezeru. Naš voditelj nam je predlagal, če bi šli na Tičarico. Dejal je, da nas tam čaka prijetno presenečenje. In res. Gremo. To je bilo zame največje presenečenje. Planike. Pogled na jezera. Zares enkratno. Teža ne bom nikoli pozabil. Na poti sem srečal gada. Zelo sem se ustrašil. Ko smo prišli k domu smo odšli k zadnjemu jezeru. Črnemu jezeru. Zelo globoko jezero. Tam se je nekdo kopal. Od Črnega jezera pa čez Komarčo v Bohinj. Pot je bila zelo nevarna. Šli smo tudi k slapu Savice. Z avtobusom smo se peljali mimo Bleda v Ljubljano. V Ljubljani smo šli ponovno na sladoled. Ob 10. uri pa nazaj v rodni kraj. Ob 11. uri smo bili doma. Ta izlet mi je ostal tako v spominu, da ga ne bom nikoli pozabil. Ti dnevi so nam bili naklonjeni. Vreme je bilo prijetno. Zelo sem ponosen, da sem bil na Triglavu.

KAMNIŠKA BISTRICA JE GOSTILA PLANINCE LJUBLJANSKIH PD

(Zapis ob X. planinskem taboru v organizaciji ljubljanskega MDO in PD Ljubljana-Matica)

25. maj, Dan mladosti. Oblaki so se podili, kot da bi želeli zagrniti čudovito panoramo Kamniških Alp številnim planincem, ki so se namenili, da bodo ta dan prebili v njihovem osrčju, v Kamniški Bistrici.

X. tabor je bil širokopotezno pripravljen, saj je razgibal takorekoč vsa planinska društva ljubljanske regije, poseben poudarek pa je veljal mesecu mladosti in pa 35-letnici osvoboditve. Pokrovitelj tega planinskega srečanja pa je bil medobčinski svet SZDL ljubljanske regije.

Najvažnejše iz vsebine tega srečanja:

Predsednik MS SZDL Jože Novak je med drugim v svojem nagovoru, približno 2000 planincem, povedal tudi tole:

»Danes je Dan mladosti, Titov rojstni dan, ki ga letos prvič praznujemo brez našega ljubljenskega Tita, a vendar bolj kot kdajkoli prej s Titom. Kruta smrt nam ga je iztrgala, ostalo pa je njegovo veliko delo, ki nas vse zavezuje.

Dneva mladosti smo se vedno veselili, saj je to dan, ko se je rodil naš največji prijatelj Tito. To je dan, ko smo vedno pokazali nove uspehe v našem razvoju; dan, ko so mnoge aktivnosti mlade generacije dosegle svoj vrh. Na današnji dan so mnogi pionirji postali člani Zveze socialistične mladine; dan, ko so se vedno tkale nove vezi bratstva in enotnosti, ko se je vedno krepila naša pripravljenost, da še nadalje razvijamo in utrjujemo naš samoupravni socialistični sistem. Dan mladosti je priložnost, ko obujamo spomine na prehojeno pot, ko negujemo in razvijamo tradicije in pridobitve narodnoosvobodilne borbe in socialistične revolucije. Na ta dan se odvijajo mnoga srečanja, na katerih utrjujejo naše medsebojne vezi. To je bila vedno priložnost, ko smo se odpravili množično v naravo.«

Te misli, ki so jim navzoči pozorno sledili, so popestrili tudi nastopajoči v kulturnem programu. To so bili — mešani zbor Svoboda iz Mengša, godba na pihala iz Mengša, folklorna skupina »Kamniška Bistrica«, posebej pa so navdušili mladi planinci iz Osnovne šole v Stranjah.

Ob vsem tem dogajanju pa je prireditelj organiziral še vrsto vzporednih akcij. Naj omenimo le najvažnejše: očiščevalna akcija ob bregovih Kamniške Bistrice, otvoritev peš poti Kamnik-Kamniška Bistrica, organizirali pa so tudi zbranje obveznic za obnovu

S sprejema gostov na X. planinskem taboru MDO in PD Ljubljana-Matica v Kamniški Bistrici

Mladina na odru v Kamniški Bistrici na X. planinskem taboru

Triglavskega doma na Kredarici. Najimenoitnejša zanimivost pa je bil vsekakor vlak, tak klasičen, s parno lokomotivo, s katerim se je v Kamnik pripeljalo nad štiristo planincev z namenom, da bi prisostvovali v tej prireditvi v Kamniški Bistrici. Ob tej priložnosti je bilo slišati mnogo enakih mnenj, naj bi tak vlak večkrat vozil na tej progi. Želeli bi bilo, da ne bi ostalo samo pri želji mnogih, ampak naj bi ta želja v bližnji prihodnosti postala tudi — vsaj kdaj pa kdaj — tudi resnica. Planincem je na slovesnosti spregovoril tudi predsednik MDO ljubljanskih PD Peter Lavrič. Dejal je: »MDO ljubljanskih PD združuje 52 planinskih društev s 24 708 člani, kar predstavlja četrtno organiziranih slovenskih planincev... Deseti tabor ljubljanskih planincev sovpada v prve razprave v srednjeročnem obdobju, ko do leta 1985 programiramo naše delo na področju družbenih, planinskih, naravovarstvenih, telesnovzgojnih in izobraževalnih aktivnosti, kar ima jedro v naši vsesplošni ljudi obrambi, v graditvi samoupravne socialistične družbe s poudarkom na humanih odnosih med nami in odgovornostnim odnosom do delovnih in družbenih obveznosti.«

Na taboru so podelili tudi spominske diplome tistim planinskim društvom, ki so doslej organizirale taborne in pa dosedanjem predsednikom MDO ljubljanskega območja. Ob sprejemu gostov v Domu v Kamniški Bistrici pa so prejeli posebna državna odlikovanja tile planinski delavci:

Evgen Lovšin, red dela z rdečo zastavo, kot priznanje za dolgoletno plodno delo na planinskem področju, predvsem na področju planinske publicistike.

Vilko Mazi, red zaslug za narod s srebrnimi žarki, kot priznanje za dolgoletno planinsko delo na področju planinske publicistike in za vidne uspehe na področju planinske kartografije.

Jože Dobnik, red dela z zlatim vencem, kot priznanje za dolgoletno uspešno vodstveno delo v PD PTT Ljubljana in za uspehe na področju povezovanja in sodelovanja med planinskimi društvi.

Anton Škrajnar, red republike z bronastim vencem, kot priznanje za dolgoletno delo v planinskih društvih in za uspehe, ki jih je dosegel v utrjevanju gospodarske osnove planinskih domov.

Marijan Krišelj, red zaslug za narod s srebrno zvezdo, kot priznanje za prizadevanja in uspehe na področju propagiranja množičnosti v planinstvu in na področju planinske vzgoje.

Peter Lavrič, red dela s srebrnim vencem, kot priznanje za uspešno delo na družbeno-političnem področju in za uspehe, ki jih je dosegel v delu v planinski organizaciji.

Jože Trpin, red dela s srebrnim vencem, kot priznanje dolgoletnemu planinskemu delavcu in alpinistu za uspehe na področju likovnega oblikovanja in potrebe planinske propagande.

Planinska publika na X. planinskem taboru v Kamniški Bistrici

Tistega dne se oblaki niso spustili nad glave veselih planincev. Ostalo je sveže in prijetno tja do poznega popoldneva; dokler se niso poslovili od teh gora, teh panoram in zelene radosti, ki je je v Kamniški Bistrici na srečo še vedno na pretek.

Naj za konec dodamo tudi, da so X. planinski tabor počastili, poleg predstavnikov PZS, s predsednikom Tomažem Banovcem in častnim predsednikom dr. Mihom Potočnikom, tudi prijatelji, sosedje — predstavniki planinskega odbora mesta Zagreba, predstavniki občinske planinske zveze iz Reke in pa predsednik PZH Božo Škerlj.

V okvir planinskega dogajanja, ki mu je X. planinski tabor dajal še posebno obeležje, je bila vključena tudi seja GO Planinske zveze Slovenije, na kateri so razpravljali o dokumentih SZDL, o zaključnem računu PZS za leto 1979; na programu je bil tudi finančni načrt dela za letos, pregledali so elemente za srednjeročni plan, sprejeli pravilnike komisij. Potrebne pozornosti je bila deležna »Akcija Kredarica«.

M. K.

DRUŠTVENE NOVICE

28. ZBOR PLANINCEV PTT JUGOSLAVIJA

V mladinskem naselju Fruškogorskega partizanskega odreda Letenka na Fruški gori je bil od 1. do 3. maja 28. zbor planincev PTT Jugoslavije. Pokrovitelj zbora je bil generalni direktor Skupnosti jugoslovanskih PTT Gojko Sekulovski, organiziralo pa ga je Planinsko društvo »Poštar« Novi Sad. Udeležilo se ga je 500 PTT planincev iz štirinajstih PTT planinskih društev. Navzoči niso bili edino PTT planinci iz Titograda. Prvič so bili na zboru planinci PD »Poštar« Brčko, ki je bilo ustanovljeno pred kratkim in člani Inicijativnega odbora za ustanovitev PD PTT Priština. Iz slovenskih PTT planinskih društev nas je bilo 85.

Ljubljanci smo se odpeljali na zbor s posebnim avtobusom. Zato smo se lahko med potjo na zbor ustavili v Jasenovcu. Pri veličastnem spomeniku — ogromen cvet, ki je zrastel iz prelite krvi nad savsko ravnico — smo počastili spomin nesrečnih žrtev ustaškega nasilja, si ogledali še spominski muzej s pretresljivimi dokumenti, fotografijami in predmeti žrtev. Zvečer so nas na Letenki sprejeli gostitelji.

Prvega maja smo se zbrali na prireditvenem prostoru. Na zborovanju so govorili predsednik PD »Poštar« Novi Sad Milenko Vukadinović, predstavnik Planinske zveze Vojvodine in generalni direktor Skupnosti JPTT, ki je zbor tudi odprl. Izredno bogat kulturni program, posvečen predsedniku Titu, NOB in delavskemu prazniku, so izvajali člani drame in opere Novi Sad in folklorne skupine iz okolice. Pesem »Druže Tito, mi ti se kunemo...« so povzeli tudi planinci.

Popoldne prvega maja so bila tradicionalna planinska tekmovanja v orientaciji in streljanju zračno puško. V bližnjem pošarskem počitniškem domu pa je organizator pripravil sprejel in razgovor predstavnikov vseh planinskih društev PTT Jugoslavije z generalnim direktorjem Skupnosti JPTT Gojkom Sekulovskim, na katerem sta sodelovala tudi glavni direktor SOZD PTT prometa Vojvodine Joško Horvat in direktor PTT podjetja Novi Sad Nikola Prodanović. Predsednik PD »Poštar« Novi Sad Milenko Vukadinović je seznanil navzoče z organizacijo zbora in se zahvalil generalnemu direktorju Sekulovskemu za pokroviteljstvo, predsednik meddržutvenega odbora planinskih društev PTT Jugoslavije Jože Dobnik je orisal vlogo, pomen in delovanje planinskih društev v PTT kolektivih in se zahvalil generalnemu direktorju, organom upravljanja Skupnosti JPTT in vsem PTT organizacijam v državi za moralno in finančno pomoč pri organizaciji

vsakoletnih zborov in partizanskih maršev planincev PTT Jugoslavije. Generalni direktor je pohvalil resno delo planinskih društev in poudaril velik pomen njihovega dela za spoznavanje krajev in ljudi širom po naši državi, za krepitev bratstva med narodi in narodnostmi ter tovarištva in sodelovanja med PTT kolektivi vseh republik in pokrajin.

Drugi maj je bil namenjen izletom. Del planincev si je pod vodstvom turističnih vodičev ogledal zgodovinske in kulturne zanimivosti Petrovaradina, Sremskih Karlovcev, Stražilova in Iriškega venca. Drugi del planincev pa smo v osmurnem pohodu spoznali precejšnji del Fruške gore. Zvečer je bila seja delegatov planinskih društev PTT Jugoslavije. Ocenili smo organizacijo letošnjega zbora in sklenili, da je treba pri prihodnjih zborih še bolj skrbno in racionalno uporabiti finančna sredstva, ki jih prispevajo PTT kolektivi. Na seji smo podpisali dodatek k samoupravnemu sporazumu o medsebojnem sodelovanju planinskih društev PTT Jugoslavije, s katerim se je dosedanjim štirinajstim društvom pridružilo novo PD »Poštar« Brčko. Ugotovili smo tudi, da bo v kratkem ustanovljeno še PD PTT Priština. Dogovorili smo se o tridnevnem partizanskem maršu planincev PTT Jugoslavije, ki ga bo septembra priredilo PD »Poštar« Novi Sad po partizanskih poteh Fruške gore. Na njem bo sodelovalo 60 PTT planincev iz vse države. Določili smo organizatorja prihodnjega zbora. To bo PD »Poštar« Zenica, ki bo zbor organiziralo na Dan borca 1981 na planini Vranduk.

Sklenili smo tudi, da delovna skupina strokovnjakov pripravi nov pravilnik za orientacijska tekmovanja na zborih PTT planincev.

Predstavniki vseh društev smo se organizatorju zahvalili za dobro organizacijo zbora, od njega pa smo prejeli spominske plakete. Gostitelji so spustili z droga zborna zastavo in jo izročili PD »Poštar« Zenica. Tako je bil 28. zbor planincev PTT Jugoslavije končan.

Jože Dobnik

JUBILEJ PREDSEDNIKA PD RADEČE

Upravni odbor PD Radeče je v zadnjih dneh aprila imel praznično sejo na Gašperjevi koči pod Velikim Kozjem. Tam smo čestitali svojemu dolgoletnemu predsedniku, tovarišu Stanetu Koselju, za njegovo sedemdesetletnico.

Tovariš Koselj je prišel izpod gorenjskih planin v Radeče že pred 32 leti. Tu je že tri leta kasneje postal predsednik PD in bil vsa ta leta idejni »oče« marsikaterega

delo, ki so ga opravili radeški ljubitelji gora. S posebnim razumevanjem zna vedno prislusniti tudi mladim ljubiteljem gorskih strmin ter njihovim željam in potrebam in že od nekdaj je znal prijeti za delo prav tam, kjer je bilo najbolj potrebno. Danes smo člani PD Radeče upravljanci planinske postojanke v Triglavskem pogorju — Zasavske kočice na Prehodavcih. Seveda ima tudi pri tem eno glavnih zaslug ravno predsednik društva, ki je bodril in organiziral delo kljub vsem težavam, ki so nastajale zaradi oddaljenosti matičnega društva od postojanke.

Devetindvajseta obletnica vodstva PD je torej pri tovarišu Koselju letos združena z njegovim sedemdesetim rojstnim dnevom. Poleg iskrenih čestitk vseh članov UO našega društva je na seji slavljenca čestital v imenu PZS njen podpredsednik, tovariš Bučer, tovariš Šajovic pa mu je v imenu meddruštvenega odbora Zasavskih planinskih društev izročil zlato odličje za njegovo plodno, dolgoletno delo na področju planinstva. Vsi člani društva iskreno upamo in želimo, da bi nas tovariš Koselj še vrsto let vodil in se z nami srečeval tudi na gorskih poteh, še posebno v okolici Trente in naših Prehodavcev.

M. L.

MO NOVA GORICA

V začetku letošnjega leta so mladi planinci iz Nove Gorice in njene okolice zborovali. V dvorani »Soča« se je zbralo kar 300 mladih gornikov. Poročilo o delu MO govori o pestri dejavnosti mladih; organizirali so številne izlete, tabor, delovne akcije, vzgojne tečaje in seminarje MK, širili akcije pionir-planinec in ciciban-planinec, poglobljali sodelovanje z OTK itd. Da bi dokazali, kako jim je med planinci resnično prijetno, so prebrali nekaj vtisov iz dnevnikov. Ob vsem tem pa so ugotovili tudi, da bi bilo potrebno vzgojo kadrov še bolj poživiti, okrepiti pa tudi vključevanje v orientacijsko tekmovalno dejavnost. Temu velja posvetiti vso pozornost že zato, da bodo v prihodnje imeli dovolj izšolanega kadra, ki bi pomagal mladino še bolj vključiti v delo.

Program za letos poudarja predvsem udeležbo na vzgojnih akcijah MK in sodelovanje na Vojkovem memorialu na Nanosu, predvideva pa tudi 15 izletov, dve izmeni tabora v Pologu, predvidene so razne delovne akcije (Krnsko jezero, Bavšica, Kekec, še naprej pa bodo tudi akcije pionir-planinec in ciciban-planinec. Planinsko šolo bodo organizirali na 4 okoliških osnovnih šolah (Šempas, Šempeter, Solkan in Dornberk).

Na zboru so podelili tudi 28 znakov in priznanj.

Novi načelnik MO PD Nova Gorica je Štefan Čuk.

Maura Furlan

PRVI MAJ NA ČAVNU

Aprilsko vreme jo je krepko zagodlo Ajdovskim planincem. Sredi mrzličnih priprav na prve načrtovane delovne akcije pri obnovi Bavčerjevega zavetišča na Čavnu jim je sneg zametel vse poti, na cesti s Predmeje pa so bili kilometre dolgi in tudi do meter visoki zameti. Gozdarji so se preselili na dostopnejše terene in ker planinci nimamo denarja, da bi naročili pluzenje ceste do kočice, ki jo obnavljamo v glavnem s prostovoljnimi delom, pač čakamo na lepo vreme in na sonce.

Pa res čakamo? Ne, marljivo kot čebele smo staknili glave in se odločili; tradicionalni kres ob prvem maju mora zagoreti, kočica mora biti odprta in oskrbovana!

Na popoldne pred praznikom so Ajdovci in slučajni potniki z zanimanjem opazovali veliko skupino mladih, v gozderjih, rdečih nogavicah, pumparicah, karirastih srajcah in živopisanih vetrovkah, ki so se zbirali ob pravkar obnovljenem starem hotelu, nasproti planinskega društva. Kup raznobarnih nahrbtnikov je bil tako velik, da skoraj ni bilo videti debela stare lipe, ki raste v kotu bivšega hotelskega vrta. Še več hrane, pijače in drugih nujnih potrebščin pa je našo skupino čakalo pred Resslerim spomenikom na Predmeji. Kot naši himalajci in njihovi šerpe, smo si na hrbte optrali klobase, konzerve s kislim zeljem, gajbico piva, mleka, nafte, vina, kruha, sadja, da o kleparskem orodju, plinskih jeklenkah, kitarah, trobenti in pozavnih niti ne govorimo. Ekspedicija je krenila po markirani stezi. Hodili smo po mehkih smrekovih iglicah, le tu in tam je noga stopila v okoli 25 cm debelo snežno zaplato, ki se nam je položila na pot. Čez dobre pol ure smo prišli na cesto in skoraj nismo mogli verjeti svojim očem. Sneg v gozdu, pod skrivenčenimi bukvami, je že skoraj skopnel, na cesti pa ga je bilo še pol metra. Na Veverici o snegu ni bilo nobene sledi več, kajti veter, ki bi lahko tu imel mlade, tako kot burja na nanoški pleši, je opravil svoje. Še nekaj korakov v tišini, v zavetju grebena in naša odprava je dosegla svoj cilj. V napol obnovljeni koči je zadnje »šerpe« že čakal topel čaj, ki so ga skuhal prvi. Po dolgem času je Čaven kazal pravo planinsko podobo: Pred kočico in v njej več kot 50 Ajdovcev, Lokavčanov, Vrtovincev, Črničanov, pa nikjer naokoli, kjer jih ponavadi kar mrgoli, nobenega avtomobila.

Ena skupina je šla pripravljat kres. Poznalo se je, da so v njej izkušeni taborniki. Kres je dolgo v noč oznanjal veselo praznovanje. Videli so ga tisti iz Vipavske doline, pa z Gore, z Nanosa s Krasa. Veter je menjal smer že po nekaj sekundah in vrteli smo se okoli ognja kot mačke okoli vrele kaše. Zazvenele so strune, zadonela je pesem, privrela nam je nekje iz globlin, iz srca. Utihnila je le, če nam je nenadno sunek burje nasul v usta prgišče

Isker in velike količine dima, ki je dražil oči in izzival solze. Iz vlažnih oči je kapljalo, srca pa so nam veselo utripala. Spodaj, daleč pod nami, so se lesketale luči našega mesta, vsako vzpetino, vsak griček je krasil svoj kres. Živel prvi maj! Druga skupina je medtem pregledala, kako je novogradnja prestala zimo. V vseh prostorih smo zakurili peči, da bi se zidovi, jogiji, odeje in blazine čimprej posušili. Tretja skupina je pripravila krajši kulturni program: socialna lirika ob spremljavi kitare, nastop ducta s trobento in pozavno in podelltev priznanj najbolj zagnanim graditeljem koč.

Kres je še tlel, ko je bilo treba »pogasiti«
prijetno vzdušje okoli žareče žerjavice, iz katere je veter nosil iskre na vse strani. Hišni red začasnega oskrbnika je bil neizprosen. Vesela družba je pogasila ogenj in zlezla na skupna ležišča, sobe pa prepuстила starejšim. Še nekaj časa se je iz spalnih vreč oglašal smeh, nato pa je bilo slišati le še junaško smrčanje.

Veter, ki ni mogel v kočo, se je zunaj vso noč pogovarjal s ščipom in ni dal miru do ranega jutra.

Nismo se že dobro pretegnili in z vročim čajem pregnali jutranjega mraza, že so bili na Čavnu prvi hribovci. Gora je oživel. Ko je sonce osvetlilo njene mogočne teme, so jo že oblegale trume planincev. Prihajali so od vseh strani, iz Lokavca, s Predmeje, s Stomaža, iz Kamenj pa srednječavenski, čez Kucelj, od Golakov. Pomešali smo se v koč, pogovor je stekel. Pohvalili so kres, se malce potožili čez burjo in sedč pri topli peči opazovali skupine, ki so se odpravljale še na tradicionalno delavsko srečanje in smučarske skoke na Predmejo.

Tomaž Kranjc

S KOLESI PO POMURSKI POTI

Na dan 1. maja, ko je v Boltincih bila kolesarska dirka — priložnost za mlade, smo se beltinski planinci odpravili s kolesi po Pomurski poti. To je bila naša letošnja prva kolesarska akcija.

Vsekakor tudi v zimskem času nismo povsem počivali. Poleg tega, da se redno sestajamo, skrbimo tudi za telesno vzdržljivost. Vsako lepo nedeljo smo izkoristili za izlete v naravo in sicer zahajamo v bližnjo Slopatico in Krtačo, dvakrat smo šli peš tudi v Dokležovje.

Zdaj pa smo se odločili, da bomo proslavili praznik dela z obiskom nekaterih točk Pomurske poti na Goričkem. In tako je skupina petih deklet in štirih fantov šla izpred Baligačeve domačije na pot. Prva postaja je bila v Bodoncih, od tam pa smo pot nadaljevali proti Gradu. Žal je bil muzej zaprt. Zato smo si samo od zunaj ogledali grad, ki ga je že močno načel zob časa. Naša pot je držala skozi

Slaveče, kjer smo se ustavili na domačiji enega izmed udeležencev izleta, se tam okrepčali in malo odpočili, potem pa nadaljevali pot proti Srebrnemu bregu. Mimogrede smo se ustavili tudi na karavli Trdkova, kjer smo obiskali vojaka iz Ljubljane, ki je tudi planinec.

Še preden smo prišli na karavlo, je začelo počasi, a vztrajno deževati. Ko smo v Martinju dobili žig, smo kljub dežju nadaljevali pot proti Doliču. Močilo nas je do Cankove, proti domu pa smo se že skoraj posušili.

Prijetno utrujeni in veseli, da razen enega popravila nismo imeli nobene nezgode, smo se vrnili domov.

Večina udeležencev je bila zdaj prvič na Goričkem, vendar bodo po navdušenju, ki so ga pokazali, kaj kmalu spat šli na ostale točke Pomurske poti, ki so še na Goričkem.

Milena Zver

USPEŠNI IN USTVARJALNI — A NE NA VSEH PODROČJIH ENAKO

V marcu so tudi prevaljski planinci zborovali. Poleg številnih planincev, ki so napolnili dvorano v gasilskem domu, so se občnoga zbora udeležili tudi gostje — predstavniki krajevno skupnosti Prevalje in člani sosednjih planinskih društev.

Poročila so govorila o delu PD v minulem letu, o težavah pa tudi o uspehih, ki jih ni bilo malo. Delo z mladino je lepo napredovalo na osnovni šoli, kjer imajo dve marljivi mentorici. Mladina bo letos skušala oživiti orientacijsko in izletniško dejavnost, več pozornosti bodo posvetili vzgoji kadrov.

Gospodarski odbor je bil lani izredno delaven, saj je veljala posebna pozornost proslavi 60. obletnice PD Prevalje, ki so jo praznovali na vrhu Uršlje gore, skrbel pa je tudi za nabavo nove opreme, za prevoz živil in pljače na postojanko ter sodeloval v zbiralni akciji za obnovo planinskega doma na Kredarici.

Za letos je najpomembnejša naloga — zgraditi prizidek pri Domu na Uršlji gori. Denar je, čeprav ga je malo, zato bo treba to in ono postoriti tudi z udarniškim delom. Bilanca poslovanja Doma na Uršlji gori je bila lani pozitivna. Temu je prav gotovo prispevalo dejstvo, da je bilo veliko prostovoljnega dejstva, da je bilo veliko prostovoljnega dela. Ob tej priložnosti so se domenili, da bodo povečali število članov za sto, organizirali bodo izlete in predavanja, izvedli bodo očiščevalno akcijo na Gori ter uredili okolico koč, še bolj pa bodo pospešili prostovoljno delo.

Odlučili so se tudi, da bodo članarino povečali na 80 dinarjev.

Andreja Čibron

Zavetišče pod Špičkom

RAZSTAVA PLANINSKE FOTOGRAFIJE JAKA ČOPA V TOLMINU

»Kdor še ne ljubi naših gor, jih bo vzljubil, ko si ogleda to razstavo.« Tako je v podpisno knjigo zapisal eden od obiskovalcev razstave mojstra planinske fotografije Jaka Čopa v Tolminu. Razstavo, ki je bila od 18. do 23. aprila, je organiziralo PD Tolmin v počastitev praznika OF in 1. maja.

Doživela je zelo velik obisk, njen avtor Jaka Čop pa številna topla in iskrena priznanja.

»Nekaj našega...« Ali pa: »Naše gore so enkratne...« »Res, raj pod Triglavom...«. To je le nekaj izrazov priznanja našemu mojstru, ki so mu jih namenili obiskovalci. Razstava je bila vsebinsko razdeljena na več krajinskih delov: Baška grapa, Trenta, Bohinjski kot, Vršič, Planica, Krma, Vrata. Lahko smo občudovali mojstrovine, ki jih je Jaka Čop s tenkočutnim poslušom za pravi trenutek v naravi ujel v svoj objektiv.

Prepadne stene, domovje Zlatoroga, previharjeni vrhovi, meglene reke, živi pajčolani, cvetoče preproge, mir pred viharjem, prestol bogov in še in še. Skozi vse te kompozicije se nam kaže človek, ki je do dna okusil opoj gora in njihovega veličastja; človek, ki je ta naš lepi košček zemlje nešteto krat prekrižaril podolgem in počez in ki pozna na obrazu te svoje domovine vsako njeno gubo in gubico, vse skrite koticke njenih lepote.

S temi svojimi »Spomini z gora« je Jaka Čop prikazal ljubiteljem planin, koliko lepote v gorah lahko tudi prezremo, oziroma koliko lepote je v tem neuklonljivem gorskem svetu, če jo znamo videti.

Mira Pagon

NOVA KOČA POD ŠPIČKOM NA KRŽIŠČU PLANINSKIH POTI

Leta 1933 so Italijani zgradili v edinstvenem okolju pod Jalovcem, Ozebniki in Pelci nad Zadnjo Trento lesenjačo, imenovano Rifugio Efreim Desimon (2050 m) z enkratnim pogledom na Prisojnik, Razor in Triglav. Po vojni so planinci z Jesenic začeli obnavljati tudi kočo pod Špičkom, nekdanjo »Rifugio Efreim Desimon«. To se je dogajalo med leti 1947 do 1953, ko so poleg italijanskega vojaškega objekta pri izviru Soče, pod vodstvom Ivana Šavlija in Antona Blažaja, obnovili in usposobili tudi zavetišče pod Špičkom. Mala lesenjača, velika le 3 x 4 m, je zahtevala veliko naporov in sredstev za obnovo. Zavetišče pod Špičkom je postalo izredno priljubljeno in je bil zato ta trud kmalu poplačan. Tu se namreč stekajo številne poti — z Vršiča, iz Bovca skozi dolino Bale, Bavšice in Koritnice, čez Kanja sedlo ali pa čez sedlo Brežič, čez škrbino za Gradom. Spominska vpisna knjiga v Zavetišču pod Špičkom je bila kmalu polna pohval. Ob hvali pa se začenjajo ponavljati tudi želje po nujni povečavi skromnega zavetišča.

Planinci iz Jesenic so prisluhnili tem željam že leta 1965 in začeli resno razmišljati o povečavi tega zavetišča.

Leta so minevala, na Špičku pa je bila stiska iz leta v leto vedno večja. In tako je zdaj prišlo na vrsto tudi to Zavetišče pod Špičkom.

Že letos bodo končali gradnjo koče v izmeri 6 × 8 metrov. Nova koča pod Špičkom bo brez dvoma omilila prenočitveno stisko v tem delu naših gora, prav tako pa bodo visokogorski turni smučarji s

pridom izkoriščali čudoviti gorski svet med Mojstrovkami, Travnikom, Šiti, Jalovcem in Ozebniki. V novi koči pod Špičkom bodo dobili svoj prostor tudi plezalci in alpinisti, kajti v stenah Jalovca, Ozebnikov, Pelcev, Bovškega Gamsovca in v Srebrnjakih je še dosti neznanih alpinističnih ciljev.

Nova koča pod Špičkom bo tako bolj pogumno vabila planince v svoj gorski svet, saj so prav od tu možna številna manj znane ture.

Uroš Župančič

IZ PLANINSKE LITERATURE

KRUTA GORA ALI POIZKUS NAPISATI DRUGACNO KNJIGO O RAZTRESENI ODPRAVI

(Marjan Rztresen: Kruta gora, Žepna knjiga, Cankarjeva Založba, Ljubljana 1979, 245 strani, cena 80 din)

Za začetek nekaj besed o dejstvu, da se ocena te knjige šele zdaj pojavlja na straneh Planinskega Vestnika. Preteklo je že skoraj leto dni, kar se je knjiga pojavila na vrtljivih podstavkih v naših knjigarnah in to leto, ki je preteklo, prav gotovo ne priča o ažurnosti, ki bi opravičevala solidno podjetje, še toliko manj, ker naš knjižni trg prav gotovo ni zabasan s tako literaturo, čeprav bi se z veseljem »zgovoril« na tovrstno preobloženost. Toda gre za situacijo, ki presega naključje ene same knjige (konkretno te). Kot je to vsakemu bralcu, ki že leta nazaj zasleduje PV, takoj jasno, PV prav gotovo ni mesto, kjer bi sistematično in tekoče sledili knjigam in publikacijam s tega področja vsaj naših založb, kaj šele tuje literature. Če se od časa do časa le pojavi kakšna ocena ali razmišljanje, je to le plod čisto osebnega zanimanja, nikakor pa ne priča o urejenih razmerah in o sodelovanju, ki se zdi samo po sebi umevno. Mar ni ravno Planinski Vestnik mesto, na katerem bi bilo najprimerneje seznanjati z novo literaturo? Saj so ravno bralci PV prav gotovo prvi bralci te literature; že samo dejstvo, da čitajo PV, priča tudi o njihovi bralni navnanosti. Toda to, kar se zdi samo po sebi razumljivo, ne deluje na tak način. Založbe ne pošiljajo recenzentskih izvodov na uredništvo PV, kljub temu da jih pošiljajo na nekatere druge naslove, ki so mogoča v primeru te literature manj poklicani, da opravijo tako delo (če so že uredništva Dela, Dnevnika, Radia Ljubljane vsaj zaradi »publicitete«, ki jo s svojim dnevnim kontaktiranjem s publiko ves čas vzdržujejo, mesta, ki so nedvomno za založbe

privlačna, pa je s to rečjo v primeru recimo revije Sodobnosti, s tem, da imamo v mislih, da je PV nekako zapostavljen, že drugače). Da bi PV to literaturo kupoval, zato da bi potem o njej sporočal, kaj takega si zaradi omejenih finančnih možnosti prav gotovo ne more privoščiti. Prav gotovo pa bi bilo v interesu založb, da o teh knjigah pišemo na straneh PV. Torej je v njihovem interesu, da pošiljajo na uredništvo PV recenzijske izvode. Toda zdi se, da ni tako. Težave so še toliko večje, ker v določenih primerih izidov sploh ne spremljajo tiskovne konference; pa tudi kadar pride do teh tiskovnih konferenc, vabila na konferenco pogostokrat zamujajo ali pa sploh ne pridejo. Če pa že pridejo, potem navadno tudi zgrešijo človeka, ki naj bi šel na tiskovno konferenco, kajti zavedati se je treba, da PV nima profesionalnega uredništva, ki bi svoje delo opravljal kot redno zaposlitev in bi imelo za to tudi čas. Tako bi bilo še najbolje, ko bi založbe poslane recenzentske primerke, saj je vsekakor priporočljivo, da ravno PV piše o tovrstni produkciji. Jasno je, da so bralci PV prvi potencialni kupci, ko gre za kako knjigo. Toda kljub pisemski ponudbi k sodelovanju, s katero smo se pri PV obrnili na založniške hiše, ni s strani založb prišlo do nobenega zanimanja. Tako smo morali pri PV iniciativo prevzeti v svoje roke in rezultat te akcije sta zdaj prvi dve knjigi, ki jih tu obravnavamo. Gre za sodelovanje s Cankarjevo založbo in za knjigi te založbe: Kruta gora, avtor je Marjan Rztresen, in Sfinga Antēja Mahkote.

Najprej Kruta gora Marjena Rztresena

Kruta gora je izšla kot medzaložniška Žepna knjiga in sicer kot prispevek Cankarjeve založbe. Gre za potopisno knjigo, ki opisuje in spremlja jugoslovansko ekspedicijo na Everest leta 1979, kakor jo je do-

Živel Marjan Rztresen, ki je bil odpravil priključen kot novinar, da bi v sprotnih člankih obveščal bralce v domovini o poteku in razvoju načrtovanega vzpona. Ti članki so bili osnova, iz katere je pozneje nastala knjiga, ki leži pred nami.

Zavedati se je treba, da Rztresen ni imel lahkega dela. Ni dolgo tega, kar je pri Mladinski knjigi izšla knjiga z naslovom »Himalaja, rad te imam«, ki jo je spisal dolgoletni spremljevalec jugoslovanskih odprav na Himalajo novinar Zoran Jerin in s katero je ustvaril raven, ki jo bo le s težavo moč preseči. Članki, ki smo jih imeli priložnost čitati v dnevnem časopisu, so kazali, da je Rztresen kaj slabo nadomestil svojega starejšega kolega Jerina, zdelo se je, da reportaža ne presega začetne ravni, saj je bila pisava okorna, posiljena, stavki so si sledili, ko da se z muko vzpenjajo vzdolž stvarnega dogajanja na gori in ob njenem vznožju. Ko sem prebiral njegov himalajski dnevnik, sem močno podvomil v njegovo pisanje, tako da sem vzel, če sem hotel ali ne, njegovo knjigo v roke s slabim okusom v ustih. Toda, naj povem to že na tem mestu, knjiga ni opravičila mojega pričakovanja. Pokazalo se je namreč, da gre za solidno delo, okorno nizanje stavkov iz reportaže se je opililo v tekoč, privlačen tekst, ki ne zaostaja za ravnijo Jerinovega pisanja. Še več kot to: če upoštevamo dejstvo, da smo narod, ki kot kulturno dediščino kljub vsemu uporništvu, s katerim si vsaka nova generacija ustvarjalcev izbiri svoje zamisli, pristope, svoja pojmovanja in izvirna in brezkompromisna literarna načela, vedno znova nosl na svojih plečih tisto stereotipno usrediščenost, ki sebe imenuje tudi zmernost, spodobnost, primernost, umirjenost itd., ki se vedno znova vsiljuje kot edina resnična mera, po kateri naj bi se v tej deželi poprečnosti podeljevala nekemu spisu njegova literarna ustreznost, tej literaturi pa status resnega in odgovornega početja. Ta ista konfliktna situacija velja seveda tudi za planinsko literaturo. Če pa se zares spustimo globlje v ta zakrita in prikrita polja, koder se tekst prek mehanizma prirejanja in usklajevanja spušta v kompromise, ki ga zvođenijo in razbremenijo vsake izvirne teže, potem lahko takoj preberemo, da gre za klasične moralistične tabuje, ki kot vedno izključujejo vsako pisanje o vsem, kar sega prek meje meščansko spodobnega. Sem seveda spada vsako pisanje o spolnih potrebah in mehanizmih, o trenutkih na tistih mestih, kamor gre »tudi cesar peš«, kot so temu rekli naša stara matl, o vseh psihičnih in kolokvijalnih izpadih, kot je recimo psovnanje, itd. Seveda bi temu lahko hitro našli zgodovinske in socialne korene, toda z analizo takih psihosocialnih cenzur se tu ne mislim več ukvarjati, ker bi mi to pač zavzelo preveč prostora, pa tudi preveč bi zavil od osnovnega namena tega spisa.

Torej, če upoštevamo, da je bilo znotraj nekega že uveljavljenega prostora z Jerinovo knjigo doseženo že skoraj vse, kar se na tej ravni da doseči in če v luči tega konteksta zdaj promišljujemo Rztresenovo knjigo, potem je vsekakor treba zapisati, da smo s to knjigo predrl v nov prostor, saj se s tovrstnim sledenjem znajdemo onkraj konvencionalnega, v polju veliko bolj pristnega in neposrednega komuniciranja z neko situacijo na gori vseh gora.

Toda sledimo sami knjigi. Celoten tekst je razdeljen na posamezna poglavja, ki so bolj ali manj urejena v skladu z geografskim napredovanjem proti gori in na sam vrh, vmes pa vdirajo posamezne Intervencije, ki nas seznanjajo bodisi s stvarmi, ki zadevajo goro, bodisi z zadevami, ki mučijo posamezne alpiniste. Taki vložki govorijo recimo o kitajskem pristopu na vrh Sagarmathe, razmišljajo o jctiju ali pa razpravljajo in zapisujejo težave, do katerih pride, če so možje in fantje za dalj časa brez žena in svojih deklet. Pri tem se ne zaodeva v simbolično govorico, ki bi računala na bralca, ki je že Izurjen in branju prek aluzivnih lokov in med vrsticami, ampak piše o teh zadevah neposredno in naturalistično, brez spodletavih zavor in svobodno govori o prazenju črev na gori, o problemu opravljanja velike potrebe na višini 8000 m, itd. S stenografsko natančnostjo, kot da bi natančno prepisoval z magnetofonskega traku, beleži pogovore med posameznimi alpinisti na gori, zabeleži vsako psovko in vsako pošiljanje »u mater božjo«, ne izogne se sporom in nesporazumom, spretno lovi odtenske, iz katerih beremo težave, s katerimi se spopada taka velika organizirana skupina, ki jo družijo posej v tako težavnih razmerah in na tako kruti gori. Ne pozabi tudi korektno, toda dosledno zapisati čisto osebnih težav, v katerih se je znašel vodja odprave, ko mu je vsa zadeva začela uhajati iz rok. Osebnih tragedij, neuspehi, ki so hkrati tudi veličastni uspehi, saj žrtve nekaterih odpirajo pot drugim, dokler končno ne stojijo na vrhu. Nato pa peklenski sestop, noč in potem zdrš Ang Phuja pet metrov proč od plezalcev, ki so vršni skupini prišli nasproti, da jim izčrpanim pomagajo na poti v dolino. Toda tudi tu ni nobenega pretresljivega sentimentalizma, ampak golo in žalostno dejstvo, grenka pilula za na pot nazaj v domovino.

Kruta gora je nedvomno uspelo in zanimivo napisana knjiga o odpravi, ki je uspela po svoji smeri doseči stroho sveta, knjiga, ki je na dosegljivo neznan in izviren način uspela prebiti nekaj tabuiziranih plafonov, hkrati pa tudi tako napisana, da bralca ves čas drži in mu tako omogoča, da tistih nekaj ur preživi v družbi z berljljvim in hvalježnim čtivom.

SKRIVNOST IN ŠPORT NA SFINGINEM NOSU

(Ante Mahkota-Sfinga, Cankarjeva založba,
Ljubljana, 1979, 490 strani)

Z letnico 1979 v kolofonu se je v začetku 1980 pojavila v knjigarnah dolgo napovedovana in pričakovana knjiga izpod peresa novinarja in nekdanjega vrhunskega alpinista Anteja Mahkote-Sfinga, s podnaslovom »Zadnja skrivnost triglavske stene«. Precej obsežno delo, vezano v platno in z ovojnico, na kateri je barvna fotografija Sfinge iz severne stene Triglava, kombinirano s fotografijo plezalca, ki visi na vrhov pod grozljivim previsom. Fotografije so uvedene tudi v notranjost knjige, toda reči je treba, da ne dosegajo kakšne posebne kvalitete, niso niti likovno zanimive, niti — razen nekaterih — ne predstavljajo kakšne posebne atrakcije. K temu je pripomogla tudi tehnična ureditev in postavitve teh slik, saj so občutno premajhne in preveč natlačene druga poleg druge. Bolje bi bilo manj slik pa tiste bolj izbrane in večje. Učinek bi bil nedvomno boljši.

Knjiga je razdeljena na šest oddelkov, vpelje pa jih krajši avtorjev predgovor, ki je toliko pomembnejši, ker omogoča, da ob nekaterih navedenih stavkih lahko začnemo konkretno razmišljati o statusu in problematiki tovrstne literature (plainske, alpinistične literature), o njenem mestu znotraj tega, kar imenujemo z izrazom literatura. Toda prepustimo te misli nekemu drugemu članku, ki ga že pripravljamo, zdaj pa se napotimo po straneh same knjige.

Prvi razdelek ima nekam s pretirano skromnostjo naznačen naslov: Otok. Tu srečamo avtorja kot alpinista, ki šele začneja svojo kariero v stenah, vendar jo že na samem začetku začneja v zgornjem težavnostnem razredu plezalnih smeri, saj je recimo prva smer, ki jo zleze, že kar tretja ponovitev Rumene zajede v južni steni Kogla. Tako tudi nadaljuje. To leto še pleza z Markom Dularjem-Durosom. Njegov prvi zimski vzpon spada že v vrh takratnega alpinizma. Z Alešem Kuna-nerjem pozimi preplezata Dolgo nemško smer v Steni s štirimi bivaki, kar je vzbudilo med tedanjimi plezalci obilico polemik. Nato sreča Nadjo Fajdigo in začne plezati skupaj z njo najtežje smeri v naših in tujih stenah. Ti vzponi so opisani že v drugem poglavju Giljotina. Prvo poglavje pa se konča z opisom srečanja s Sfingo, s tem mogočnim, gladkim in previsnim tristometrskim strebrom nad Jugovo grapo, ki je postal Mahkotov plezalni cilj. Toda najrazličnejši vzroki so botrovali dejstvu, da jo je zlezel šele veliko let pozneje. Drugo poglavje opisuje vrhunske vzpone, ki sta jih opravila Mahkota in Fajdiga, vzpone njunih najbližjih prijateljev in tekmecev Durosa, Šariča, Ku-

naverjevega poba, Levsteke, Juvana, prvi pristopi v obraz Sfinge. Nato pa Smrt, poglavje o smrtni nesreči prijatelja Dularja v Herletovi smeri v Ojstrici, nesrečno bombardiranje s kamenjem v severni steni Matterhorna, ko je uspelo izplezati samo Mahkoti in Fajdigi, drugi dve navezi pa je razbilo in pobilo, grozljivo štiridnevno bivakiranje v viharju, ujeti na visečem ledeniku v steni Grand Charmoza, ko je že vse kazalo, da je smrt že stegnila svojo plahoto nad Fajdigovo in Mahkota ter njunega nesrečnega pozneje živčno razrvanega dunajskega prijatelja Petra z rdečo brado. V četrtem razdelu, pod naslovom Kaj, je na dolgo in na široko opisano Mahkotovo vandrnanje po Keniji, ki se je steklo v solo vzpon prek ledenika Decken na vrh Kilba (Kilimandžaro, Tanzanija, 6984 m). To poglavje, kjer je tudi edino filozofično mesto v knjigi in sicer ravno na temo svetopisemske zgodbe o Kajnu in Abelu, pa se v drugem delu prevesi v reportažo o jugoslovanski odpravi v Pamir, ko so se za petdesetletnico oktobrske revolucije povzpeli na 7130 m visoki Pik Lenina in sta Ekar in Mahkota opravila prečenje od Pika Razdelnaja do sedla Krikenko. In še za konec knjige nekaj vzponov iz 1966. leta. Dolomiti s Petrom Ščetininom, steber Šit z Grudnom, z Juvanom grebene po vrhovih Rochefort, potem pa v sedlo pod Jorasses in za konec Sfingo s Petrom Ščetininom. Toda, preden opiše prvi vzpon prek Sfinginega obraza, se vrne nazaj na vse poskuse, ki jih je v vseh teh letih opravil v tej steni z Nadjo, Šaro, Vidom Mesarščem, Juvanom, Sazonovim in to leto še s Petrom Ščetininom končno po 11 urah plezanja po Sfingi na vrh na Plamenice, obarvane s plameni zadnjega sonca, ko se je to ravnokar spuščalo za Montaž, v morje. Knjigo zaključuje poročilo o avtorjevih plezalnih (prvenstvenih in podobno) vzponih, dodani pa sta še dve tabeli, na kateri so prikazani klini in razni vozli, da bi si morebitni bralec lahko bolj nazorno predstavljal, kako je s plezalčevo železarjo.

Kar se tiče tekočega in živoga pisanja, to je treba takoj povedati, se vidi, da gre za profesionalnega pisca, novinarja in vrhunskega plezalca, torej za vsestransko kvalificiranega avtorja, ki mu je uspelo napisati mogoče najboljše tovrstno avtobiografsko plezalsko kroniko, kar jih sploh imamo.

Če zapišem kaj o vzponih, ki jih knjiga popisuje, potem lahko mirne duše rečem, da gre za alpinista, ki stoji v vrhu plezalske elite svojega časa, ne samo pri nas, ampak tudi v tujini. Treba je seveda pomisliti na dejstvo, da so bili v tem času splezali tudi že nekatere smeri, ki nedvomno prekašajo težavnosti Sfinge (pomislimo samo na smeri v Yosemiteh, toda pri tem moramo tudi upoštevati, da ima plezalec pri nas le malo možnosti, da bi se ves posvetil alpinizmu, saj se ne more preživljati samo s

plezanjem po gorah, kar je recimo možno v tujih gorstvih gorskim vodnikom (o čemer razmišlja tudi »vodnik« Ante Mahkota).

Poudariti je treba še eno novotarijo, ki jo lahko razberemo iz Mahkotovega teksta. Gre namreč za povsem nov temeljni odnos do plezalskega podjetja. Mahkota ne pleza več kot panteist, ki je našel svoj stik z vesoljno dušo v divjih in prepadnih gorah, tudi ni emotivno zatežen filozof, ki gore doživlja kot krutega sovražnika, ki ga je treba z nadčloveško voljo premagati; ni romantični filozof, ki bi trošil svojo mladost v zanosnem premagovanju grebenov in osvajanju velikih vrhov. Nič od tega ni. Svoje dejanje razume kot športno udeleževanje, poleg Nadje Fajdige in Durosovih zanesenjaških idej ga je v gore gnala tudi ambicija, ki se ji reče šampionstvo, to je biti prvi med prvimi. Kdo bo prvi, kdo bo najboljši, kdo bo preplezal najhujše? Odgovor, ki ga je postavil Mahkota, je bil jasen: Mahkota. In kot nam pripovedujejo tisti, ki so ga v nekem času poznali bolj iz stene kot pa pri kozarcu, je bil takrat resnično najboljši on, najboljša pa Nadja Fajdiga. Toda, kar je bilo sprva športno tekmovanje med vrstniki (Dular, Schara, Kurnaver, Levstek in mogoče še kdo), se je po toliko in toliko prebranih straneh (po 94 prebranih straneh) spremenilo v nemi in skrivnostni izziv Sfinge, poslednjega problema Triglavske stene. Zdjaj gre za to poslednjo skrivnost, ki ji notica na platnicah pripisuje tudi kar simbolni pomen, bogsigavedi od kod, za teh 200 metrov previsa, ki visijo tam nad Jugovo grapo. Vedno znova se vrača v njene ozke počli, pod Giljotino, pod strahotne previse, ki jih povzema Sfinjin nos, dokler po skoraj desetih letih poskušanja in naskakovanja končno ne uspe. Tako se na koncu knjige, po vseh veličastnih vzponih (športnih uspehih, ki jih je Mahkota opravil, z vsemi tistimi, ki so omahnili v smrt, po dolgih samotnih urah na Kibu, itd.), izkaže, da je vsebina tega športiranja po stenah ravno v tistem, kar se je predrlo — če je to sploh možno — v tistih 11 urah leta 1966, ko je preplezal Sfinjin obraz. Da je temu na nek način vseeno tako, še vedno čutimo po vseh teh letih (13), ki so pretekla od takrat, ko je to, o čemer piše knjiga, živel.

Tako je s Sfingo pred nami plezalčeva avtobiografija, osvobodena vse romantične krame, ki slovenstvo bremeni še bolj kot Triglav, uspel in privlačna tekst, na tre nutke gola in brezobzirna sonda v tkivo plezalskega dejanja, tudi kruta priča nekega ambicionizma, včasih polna cinizma, včasih pretirano podcenjujoča (ko govori o Nadji Fajdigi), vsekakor neobremenjena z eventualnim emocionalnim nabojem, toda tudi na določenih mestih napokana, da se zdi, da je nekje še ena plast, ki je mogoče zaradi »privlačnosti, napetosti, za-

radi loka, bi rekel« zamolčana, prikrita. Tako da se zdi, da tisto, kar zapiše avtor sam — »V vsaki zgodbi je junak. V pričujoči sem pač jaz.« — ni čisto ves jaz avtorja, ampak, da vseeno gre za ravno tisto »romansirano dokumentacijo«, v kateri ni zajeto neko polje, ki še čaka kakšnega bodočega pisatelja.

Iztok Osojnik

KNJIŽICA MALIH GRAFIK Z MOTIVI IZ BOHINJA

Prava poslastica za ljubitelje drobne grafike pa tudi za planince in turiste je miniaturna knjižica z naslovom »Bohinj«. Velika je 42 × 56 mm, v lesorezni tehniki prikazani motivi pa komaj 28 × 35 mm. Zbranih je 32 motivov, ki so povezani v to okusno opremljeno miniaturo, zavarovano s ščitnim ovitkom, na katerem je v dveh barvah odtisnjen lesorez z dolom Bohinjskega jezera in cerkvijo Sv. Janeza. Posebno dragocenost knjižice je tudi v tem, da lesorezi niso odtisnjeni iz tiskarniških klišejev, ampak neposredno iz grafičnih plošč. Zato knjižica »Bohinj« ni samo izredno posrečena predstavitev planinskega konca Slovenije, ampak ima tudi posebno grafično vrednost.

Avtor in založnik miniaturne knjižice je Károly Andruskó iz Sente. Pri nas in v tujini znani grafik samouk je bil že velikokrat v Sloveniji, ki jo je upodobil na mnogih lesorezih in linorezih. Pred leti je pripravil tudi miniaturno knjižico »Slovenija«. Posebej je K. Andruskó velik prijatelj naših gora, kamor je nekoč veliko zahajal. Zato je bil vesel tretje nagrade ob razpisu grafik na temo »750 let Kamnika«, o katerih je Planinski Vestnik že poročal v januarški številki letos. Za nagrado je prejel večdnevno brezplačno bivanje na Veliki planini. Ljubezen do gora veje tudi iz majhnih lesorezov z motivi iz Bohinja in okolice. Če pomislimo, da je treba v lesorez velikosti okrog 3 cm zarezati veliko silno nežnih črt, potem si lahko predstavljamo, da je za izdelavo 32 lesorezov treba poleg znanja še nekaj več, predvsem veliko ljubezni do prikazanih motivov. Kar zamislimo si grafika, kako se sklanja nad povečevalnim steklom in z ostrimi noži zarezuje v trd les. Kar vidimo ga, kako pri tem delu obuja spomine na potovanja po Sloveniji, po Bohinju in Bohinjskih gorah. V miniaturni knjižici »Bohinj« se srečamo s pogledi na Bohinjsko jezero, vidimo hotel in brunarico na Voglu, slap Savico, Sv. Janez ob jezeru s štirimi srčnimi možmi. K. Andruskó je v knjižici prikazal vrsto zanimivih stavb: značilne hiše v Ribčevem Lazu, v Ukancu, v Stari Fužini. Ni pozabil na Cozovo hišo v Stari Fužini ali hišo, v kateri je Muzej NOB v Bohinjski Bistrici. V knjižici srečamo Hudičev most, pogled na Triglav in vrsto drugih gora, celo planika in encijan sta notri.

Čeprav je večina malih knjižic (naklada je 500 izvodov) namenjena udeležencem mednarodnega ekslibris kongresa v Linzu, upamo, da bo knjižica prišla v roke tudi planincem in drugim obiskovalcem Bohinja, ki bi tako odnesli iz tega lepega dela Julijskih Alp resnično svojevrsten spomin. Ob Andruskovih prikazih Bohinja in oko-

lice kar čutimo šumenje Savice, nežno valovanje Bohinjskega jezera, nad katerim se sklanja drevo z brega. Ob teh drobnih sličicah se spomnimo nešteti prijetnih spominov in si kar zaželim v Bohinj. Takšne dragocene drobne spominke bi si želeli še z drugih delov naše domovine.

dr. Rajko Pavlovec

VARSTVO NARAVE

OZNAČEVANJE ZAVAROVANE NARAVNE DEDIŠČINE

Z zavarovanjem družba ohranja naravne znamenitosti, vendar pri tem ne smemo pozabiti tudi vzgojno-izobraževalne in turistično-rekreacijske funkcije naravnega spomenika. V ta namen morajo biti zavarovane površine in objekti naravne dediščine na primeren način označeni. Obiskovalcu morajo te oznake nuditi vsaj osnovne podatke o naravni znamenitosti, hkrati pa ne smejo z videzom ali neprimerno lokacijo zmanjševati vrednosti spomenika.

Na Zavodu SR Slovenije za varstvo naravne in kulturne dediščine so izdelali enotno metodologijo označevanja naravne dediščine, po kateri oddelek za varstvo narave

pripravi fotografsko predlogo označevalnih tabel v naravni velikosti. Tako sta zagotovljeni enotnost in primernost označevanja. Fotografske predloge v tovarni Lesonit Ilirska Bistrica vlivajo v trpežne melanitne plošče. Prav tako sta predvideni tudi enotna oblika nosilcev in način postavljanja.

Za vzorčni primer je tako označena naravoslovna in gozdna učna pot v krajinskem parku Rakov Škocjan, kjer so spomladi letos, v sodelovanju z GG Postojna, obnovili opozorilne in pojasnjevalne table. V načrtu je oprema alpinuma Juliana in Divjega jezera, v skladu z zanimanjem uporabnikov pa seveda tudi drugih zavarovanih površin in naravnih znamenitosti.

Peter Skoberne

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA

KRAJINSKI PARK RAKOV ŠKOCJAN

NARAVOSLOVNA IN GOZDNA UČNA POT

ZAVAROVAN Z "ODLOČBO O ZAVAROVANJU OKOLICE
RAKOVE KOTLINE" URADNI LIST LRS, 27-171/49

ZAVAROVANJE ŠKOCJANSKIH JAM

Škocjanske jame uvrščamo med najpomembnejšo naravno dediščino Slovenije, saj s svojo edinstveno sliko, mogočnimi udornimi dolinami, velikanskim podzemskim kanjonom reke Reke in značilno arhitekturo kraških vasic Škocjana, Betanje in Matavuna predstavlja znamenitost brez primere.

Vendar se zdi, kakor da ta naš izredni biser veliko bolj cenijo tujci, ki so nad Škocjanskimi jamami zelo navdušeni. Radi si jih ogledajo tudi planinci, saj drži tod mimo Slovenska planinska transverzala št. 1. Ze vrsto let jame životarijo, vsaj kar se tiče turističnega obiska, prav malo je bilo vloženega denarja za njihovo ureditev (koma, da so dobile asfaltirano cesto in po dolgem času spet gostilno). Da bi bila mera še bolj polna, jih že kakšnih 15 let pesti hudo onesnažena Reka, voda, ki jih je nekoč ustvarila. Namesto, da bi jim dajala pravi čar, jih s svojim smradom in temnorjavo penasto vodo samo zastruplja... Krivec onesnaženja in tudi odganjanja tako turistov kot možnih investitorjev je dobro znan: to je industrija v Ilirski Bistrici, ki ji, kljub neštetim peticijam in protestom, ne znamo (ali mogoče nočemo) stopiti na prste. Obljube in zatrditve, da je onesnaženje že precej zmanjšano, izpodbija kalna in smrdljiva voda.

Kar zadeva varovanje same znamenitosti pa je bilo storjeno nekaj novih pomembnejših korakov: sprejet je bil nov urbanistični načrt Škocjanskih jam, hkrati s smernicami o varovanju naravne in kulturne dediščine, v razpravi pa je občinski odlok o zavarovanju.*

Škocjanske jame naj bi odslej veljale za naravni in kulturni spomenik. V ožji, strožje varovani del spomenika, bo vključen ves podzemeljski svet. Velika in Mala dolina ter sklepni kanjon Reke od Malnov do vhoda v Mahorčičevo jamo. Hkrati bi imel spomenik tudi širšo varovano okolico, predvsem udorne doline Globoščak, Sokolak, Lisično in Sapendol, območje naselij Betanje, Škocjana in Matavuna ter soteske Reke od Famelj navzdol. Vasi v neposredni bližini jame bi morali čimprej oživiti, seveda tako, da bi ohranile vse značilnosti starih kraških naselij, brez novih gradenj, ki bi pokvarile značilno sliko naravnega spomenika.

Nova turistična pot po jami bi potekala takole: s parkirišča v Matavunu do vhoda v Globoščaku bi uredili prevoz z manjšimi avtobusi, turisti bi hodili peš kot doslej po Tihih jamah, po soteski podzemske reke v Veliko dolino in nato naprej skozi Malo dolino in Mahorčičevo jamo mimo ponora Reke do Malnov, kjer bi jih spet čakal motoriziran prevoz do Škocjana. Pešpot bi bila dolga dva kilometra, kar ne bi bilo

več vzponov, ki so doslej turiste utrjevali. Hkrati bi lahko vključili v turistično ponudbo tudi Škocjan, ki je do zdaj po krivici ostajal ob strani. V pripravi je tudi predlog za vpis Škocjanskih jam v seznam svetovne dediščine pri UNESCO.

Na ta način bo z razmeroma majhnimi investicijami, brez večjih posegov v naravo in kulturno krajino, lahko postal naš izjemni spomenik veliko privlačnejši za turiste in vse druge ljubitelje narave. Seveda, prosto po Cicero, pa moramo na koncu spet pristaviti: »Ceterum censeo, Reka mora biti očiščena!«

Matjaž Puc

ALPINETUM NA TREBEVIČU NAD SARAJEVOM

Kar je Šmarna gora za Ljubljance, Avala za Beograjčane, Marjan za Splitčane, Medvednica za Zagrebčane, je 1629 m visok Trebevič za Sarajevčane. Zato ni čudno, da je prijubljena izletniška točka in da se je že pred drugo svetovno vojno rodila ideja, da rastlinsko bogastvo približajo obiskovalcem in da jih z njim seznanijo. Ta zamisel se je delno uresničila leta 1939, ko so na pobudo znanega botanika in kustosa v sarajevskem muzeju Karla Malja začeli delo v vrtu. Prišla je vojna in po njej od vrta ni ostalo ničesar. Obnavljati so ga začeli že leta 1948, šele leta 1955 pa je alpinetum v resnici zaživel.

Vrt obsega površino 18 ha in je sestavljen iz dveh ločenih delov: večji del leži tik pod vrhom Trebeviča, manjši del pa na Tabački ravni. V njem uspevajo najznačilnejše vrste s samega Trebeviča, njegove bližnje okolice pa tudi mnoge endemične in reliktnne rastline, ki jih po jugoslovanskih gorah ne manjka. Tako v njem lahko vidimo naše znanke iz Julijcev, Kamniških Alp in Karavank, istočasno pa manj znane rastline z Bjelašnice, Treskavice, Jahorine, Ozrena, Prenja, Čvrtnice, Čabulje, Durmitorja, Prokletij, Šare...

Za potrebe nasadov, parkov in vrtov pa v alpinetumu v drevsnici vzgajajo sadike Pančičeve omorike, cembrina, grškega javorja in mnogih drugih.

Balkanski polotok je prava zakladnica tako imenovanih paleoendemitov — ostankov starih rastlinskih vrst, ki so bile v terciarju splošno razširjene po Evropi. Med ledenimi dobami pa so severno od verige Alp propadle, zaradi ugodnejših podnebnih razmer pa so se lahko ohranile v južnih predelih Evrope, zlasti na Balkanu. Kako bogata je naša rastlinska odeda, nam pove že podatek, da uspeva v vsej Evropi okrog 15 000 višjih rastlin, samo Jugoslavija jih ima okoli 7500, torej polovico. Delček te raznolikosti z gorskih predelov lahko vidimo prav v alpinetumu.

Med najbolj zanimivimi je nedvomno sestoj osemdesetletnih Pančičevih omorik (*Picea omorica*). To reliktno smreko iz

* Predlog odloka je bil sprejet na skupščini občine Sežana 23. 5. 1980.

terciarja je odkril v prejšnjem stoletju znani srbski botanik J. Pančić na Tari. Vitka, ozko piramidasta omorika ima zelo majhen areal v srednjem toku Drine v okolici Višegrada, Foče, na Tari in na Zvezdi.

Pred nekaj leti so posadili tudi moliko (*Pinus peuce*), bor, ki je prav tako kot omorika terciarni relikv centralnega dela Balkanskega polotoka. Pri nas v Jugoslaviji uspeva na silikatni podlagi v Črni gori, Metohiji in Makedoniji, njen areal pa se širi čez mejo še v Bolgarijo, Grčijo in Albanijo.

V alpinetumu lepo uspeva še en predstavnik iglavcev — munika (*Pinus heldreichii*). Ta bor ima v mladosti gladko, belkasto skorjo, kasneje pa postane pepelnato sivo in razpoka. Raste po strmih in skalnatih pobočjih v Bosni in Hercegovini, Srbiji, Črni gori in Makedoniji. Spada med endemične vrste osrednjega in zahodnega Balkana ter južnega dela Apeninskega polotoka.

Hrvaška sibireja (*Sibirea croatica*) je listopadni grm, visok do enega metra, spada v družino rožnic. Prav tako je terciarni relikv z maloštevilnimi nahajališči na severnem in južnem Velebitu ter na Čabulji in Čvršnjici. Uspeva v subalpinskem pasu

v skalnih razpokah ali na grobih meliščih. Majhni, beli cvetovi, so združeni v deset centimetrov dolga socvetja.

Naštetimo še nekaj vrst, ki v vrtu lepo uspevajo: ruševje, dlakavi in rjasti sleč, macesen, jerebika in jelka. Med zelnatimi rastlinami bo nedvomno pritegnila našo pozornost blede rumena albanska lilija (*Lilium albanicum*), ki se od naše živo oranžne kranjske lilije loči po barvi cvetov, in prokletijska vulfenija (*Wulfenia rohlenae*). Rod vulfenija je balkanski; omenimo pa koroško vulfenijo s krniških skal v Karnskih Alpah, ki so jo odkrili že veliko prej kot druge vrste tega rodu.

Poleg mnogih drugih v alpinetumu najdemo še košutnik ali rumeni svišč, bosansko lilijo, grozdasti kamnokreč, bosansko peruniko, dinarski svišč, planiko, Kitaiabelov in kranjski jeglič, srebrno krvomočnico in avrikelj.

Vrt bomo zapustili bogatejši za nekaj izkušenj. Ob izhodu nas bo spominska plošča spomnila na ustanovitelja vrta, na Vojina Gligiča, ki je skupaj z mnogimi sodelavci z veliko truda in z ljubeznijo presajal in gojil rastline, da bi jih čim več ljubiteljev narave spoznalo, vzljubilo in ne nazadnje tudi spoštovalo.

N. Praprotnik

ALPINISTIČNE NOVICE

KANGČENDZENGA 1980

V Nemčiji so prvič zvedeli za Kangčendzeno iz pionirskih del P. Bauerja (1929 in 1931) ter G. O. Dyhrenfurtha (1931).

Ta čas je neka ekspedicija DAV premagala 8438 m visoki Yulung Kang (zahodni vrh) in s tem nadaljevala nemško tradicijo zanimanja za Kangčendzeno. Pred Nemci so leta 1975 prišli na ta vrh Japonci.

Z letošnjo majsko ekspedicijo na Kangčendzeno, osvojila naj bi glavni vrh (8598 m), bo postavljen nov mejnik v osvajanju tretje najvišje gore na svetu. Ekspedicijo je pripravil »Nemški inštitut za raziskovanje v tujini«.

Vzpon je predviden iz doline Yalung. Smer se bo razlikovala od poti, po kateri so šli prvi osvajači te gore, Angleži (leta 1955) po tem, da bodo od tretjega tabora naprej ubrali povsem novo smer — direktno na vrh! Poleg čisto alpinističnega nalog bo posebna ekipa znanstvenikov na trimesečni poti opravila vrsto medicinsko-znanstvenih, farmakoloških in višinsko-psiholoških testov. Med nalogo »Everest 1978«, to je bila jubilejna ekspedicija »Nemškega inštituta za raziskovanje v tujini«, se je začela vrsta znanstvenih študij, ki jih

nameravajo zdaj na Kangčendzengi zaključiti.

Posebnosti ekspedicije na Kangčendzeno: — Na Kangčendzeno se bodo prvič povzpele tudi alpinistke.

— V ekspediciji bodo trije zakonski pari, katerih obnašanje med potjo in vzponom bo predmet posebne študija in analiz.

— Med člani ekspedicije je tudi 64-letni planinec in kvalificirani smučarski tekač Michel Anderl (Bad Tölz). Izpolnila se mu bo davna želja, da bi priplezal na več kakor 8000 m visoko goro.

— Večji del ekspedicije bo poskušal priti na vrh gore brez dihalnih aparatov. Tudi obe poljski planinki se hočeta vključiti v ta naporni poskus.

— Ekspedicijo bosta spremljala dva snemalca. Posnela bosta film o ekspediciji v obliki dialoga o psihičnih problemih, ki jih povzroča taka himalajska ekspedicija. Oba profesorja, člana ekspedicije, bosta znanstveno sodelovala pri pisanju snemalne knjige za ta film.

— Medicinsko-znanstvene in višinsko-psihološke študije bodo v vseh pogledih pozorne na nova zdravila, ki vplivajo na dovajanje kisika v možgane in s tem tudi na pojav ter stopnjo višinske bolezni. Učinke

teh zdravil na posameznih višinah bodo skrbno preverjali s posebnimi testi.

— Poleg tega bodo vse udeležence med potjo redno zdravstveno kontrolirali. S pomočjo kolesa-ergometra bodo snemali elektrokardiogramе pod obremenitvijo na različnih višinah. Planincem bodo preiskovali kri z minifotometrom ter z minicentrifugo, da bi ugotavljali število eritrocitov in vsebino hemoglobina (število rdečih krvnih teles in odstotek krvnega barvila). S poskusi bo mogoče ugotoviti, koliko je aklimatizacija posameznih planincev v danem trenutku že napredovala. Gre za ugotavljanje nevarnosti, ki grozi planincem (predvsem pomrznitev), in za ukrepe, da bi v višinah nad 7000 m preprečili pitje velikih količin tekočine (do 5 litrov na dan).

F. L.

NA LHOTSE — V DVOJE

To pomlad ima »super mini ekspedicija«, ki jo sestavljata dva Francozi, namen, da se bo povzpela na Lhotse (8511 m) po čudoviti južni strani. Vodja ekspedicije, zdravnik in gorski vodnik Nicolas Jaeger, ki ga v alpinističnih krogih dobro poznajo po akciji, ki jo je imenoval »operacija preživetja« — 60 dni je sam prebil na višini 6700 m v Huascaranu — se namerava povzpeti po južni strani na Lhotse z Georgesom Bettembourgom, ki je tudi vodnik in je bil že trikrat član himalajske odprave, z Yannickom Segneurjem pa se je uspešno povzpel tudi na Broad Peak (8048 m). Kasneje se bo Nicolas Jaeger poskusil sam

povzpeti še na Everest po zahodnem grebenu po poti, ki jo je pomladi 1979 odprla jugoslovanska odprava.

Francoška alpinista načrtujeta za vsak vzpon približno 8 dni. Hodila bosta sama, brez pomoči ekipe in višinskih nosačev; vzpenjala se bosta brez kisika. Zato pa bosta več kot mesec dni porabila za prilagajanje na višinske pogoje in za treninge in manjša vzpone ob vznožju obeh himalajskih velikánov.

Spomnimo se, da so Lhotse osvojili prvič leta 1956 člani švicarske odprave, ki jo je vodil Albert Egger. V istem času pa so Francozi osvojili Everest drugič v zgodovini.

Od tedaj so Lhotse osvojili še trikrat. Stena, ki jo želita preplezati francoska vodnika, je 3200 m visoka in zahtevna. Lahko jo primerjamo z najlepšimi in najtežjimi stenami v Alpah, toda trikrat višja je in je visoka blizu 8500 m.

Leta 1981 pa namerava dr. Nicolas Jaeger izvesti nov višinski preizkus. Skupaj s še tremi člani skupine, med njimi je tudi zdravnik in je opremljen z materialom za preučevanje reakcij v nenavadnih pogojih, želi preživeti mesec dni na višini 7300 m. Ta 33-letni zdravnik-alpinist — je prepričan, da je zmoglost prilagajanja človeškega organizma neslutena. Prepričan je, da dovolj močna motiviranost, dobra organizacija in pogosto bivanje v velikih višinah omogočajo prekoračiti meje vzdržljivosti, kl štejejo danes še za nepremagljive.

B. B.

RAZGLAD PO SVETU

ŠE O ZIMSKI OLIMPIADI

Zimske olimpijske igre leta 1984 oziroma 1988 je treba organizirati tam, kjer bi bilo treba za športne naprave žrtvovati najmanj terenov, namenjenih sprostitvi človeka.

Nemško planinsko društvo, katerega glavna naloga je varovanje gorskega sveta, ocenjuje olimpijske igre kot pomembno športno in gospodarsko pobudo za državo-gostiteljico. Nikakor pa olimpijske igre ne smejo biti izgovor, da bi dragocene naravno parke in rekreacijska središča uničili s tehničnimi napravami. Posegi v cone, ki so določene za rekreacijo, so v skladu z načrti o Alpah bavarske deželne vlade najstrožje prepovedani.

Iz teh razlogov je Oberstdorf preklical svojo ponudbo oziroma kandidaturo za organizacijo iger, še vedno pa veljajo ponudbe Allgäua, pokrajine Berchtesgaden in Gar-

misch-Partenkirchena. Nemško planinsko društvo podpira kandidaturo Garmisch-Partenkirchena. Nemško planinsko društvo podpira kandidaturo Garmisch-Partenkirchena, kajti na tem področju so že zgrajene vse potrebne naprave, medtem ko bi jih morali v vseh drugih krajih večinoma graditi na novo in seveda na račun že sicer skromno odmerjenih krajev za rekreacijo. Takšno staljšče DAV ima svojo osnovo tudi v gospodarskih interesih krajevnega prebivalstva. Gre mu za zdrav razvoj tujskega prometa ter za možnosti lokalnega rekreiranja prebivalcev v bavarskih mestih. Z veliko skrbjo in žalostjo že zdaj ugotavljajo in opozarjajo, da so že zdaj v mnogih občinah, ki se ukvarjajo s tujskim prometom, proste površine zdrknile pod polovico celotnega ozemlja občine. Nove žičnice, ceste in parkirni prostori, prostori za tisoče novinarjev, spremljevalcev, trenerjev in

funkcionarjev, vse to bi terjalo velikanski davok v že sicer pomanjkljivem rekreacijskem prostoru, če bi olimpijske igre organizirali kje drugje na Bavarskem, ne pa tam, kjer te naprave v bistvu že imajo.

F. L.

KITAJSKE POTI NA HIMALAJSKE VRHOVE ODPRTE

Po poročilu pekinškega Obzornika z dne 26. novembra 1979, bodo kitajske oblasti v letošnjem letu omogočile tujim gornikom dostop na osem različnih vrhov. Med njimi so posebej našteti Mount Everest, Shisha Pangma (8012 m), Muztagata (7546 m) in Kongur (7719 m). Devetčlanska odprava nemškega alpinističnega združenja se bo tako skušala letos kot prva tuja skupina povzpeti na Shisho Pangmo.

M. A.

POSEBEN REŽIM ZA VISOKOGORSKE ODPRAVE V ČILU

Kot poroča letošnja druga številka revije »Deutscher Alpenverein«, potrebujejo visokogorske odprave na čilska mejna področja, po sporočilu čilskega zunanjega ministrstva, za svojo pot posebna dovoljenja. Prošnjo za vsako odpravo je treba poslati najmanj 90 dni pred njenim odhodom najbližjemu čilskemu poslaštstvu ali konzulatu. Prošnja mora obsegati imena in primke vseh udeležencev odprave, naslov društva ali skupine, ki se poteguje za dovoljenje, nadalje poklic, starost, državno pripadnost, število potnega lista, kraj bivanja in dejavnost, ki jo bo vsak udeleženec opraviljal v času, ko bo odprava trajala. Navesti je treba tudi imena področij in krajev, ki jih odprava namerava obiskati, smer potovanja in njegovo trajanje ter uvozno deklaracijo za opremo in za znanstvene instrumente.

M. A.

NOVOSTI ZA PLEZALCE

Z novo generacijo plezalskih čevljev, to so čevlji z gladkimi podplati, ki zelo povečujejo trenje, so se pojavili v gorah docela novi problemi in nevarnosti. Za dostop do smeri in sestop z gore bi bilo treba tako poslej uporabljati drugi par čevljev, ki bi ga bilo treba vlačiti s seboj skozi vso steno. Toda tudi v prenekateri skalni steni srečamo zaplate snega ali travnato rušo, oboje pa je zelo težko premagati z novimi čevlji. Te težave se spremenijo v pravcato nevarnost ob nepričakovanih spremembah vremena, ki jih tudi v Evropi ne moremo prištevati med redkosti. Mokro skalo ali celo rušo pa je mogoče z gladkimi podplati premagati le s skrajnim tveganjem. Na drugi strani prinašajo novi lahki in prilagodljivi plezalski čevlji tudi velike prednosti — plezati je mogoče z veliko manj napora in zaradi boljšega stika s skalo tudi varneje.

Da bi navedene nevarnosti izločili in hkrati ponudili prednosti novega plezalskega čevlja, je podjetje Hanwag izdelalo čevlje, ki se imenujejo Hanwag »Crack Safety«. Izredne lastnosti dosegajo ti novi čevlji s posebno oblikovanim vibramskim podplatom, ki dosega enake vrednosti glede trenja kot dosedanji gladki podplati, vendar pa izključujejo vse dosedanje pomanjkljivosti. Hkrati je mogoče podplate, ko se izrabijo, zamenjati. Tako je mogoče s čevlji »Crack Safety« opraviti vzpon in sestop tudi pri vremenskih spremembah v mokri skali, kot je možno doseči razmeroma trdno stopinjo tudi na mokri travni ruši.

Čevelj tehta 550 gramov, izdelan pa je iz velurjevega usnja in ščiti gležnje, ima pa seveda tudi najsodobneje oblikovano ležišče za spodnji del noge. Njegova edina pomanjkljivost je v tem, da profiliranega podplata ni mogoče tako zlahka očistiti kot pri modelih z gladkim podplatom. Sicer pa so tudi v tej smeri že izdelali vmesno stopnjo čevlja z gladkimi podplati in s profilirano peto.

M. A.

Pismo, ki ga je ob smrti našega maršala Tita poslal Planinski zvezi Slovenije dr. H. Stewart Kimbal, predsednik »SIERRA CLUB« iz San Francisca. Ta zastopa eno največjih planinsko popotniških organizacij v ZDA s 150 000 člani. Od leta 1970 so vsako drugo leto v jugoslovanskih gorah:

6. maj 1980

Izvedeli smo za novico o smrti vašega velikega voditelja Tita in z vami vred žalujemo ob tej izgubi. Četudi smo jo pri-

čakovali in bili nanjo pripravljeni, nas ta dogodek navdaja z veliko žalostjo.

Vzljubil sem Jugoslovane kot svoj lasten narod in verujem, da Vas po pripravah in vodstvu Tita čaka velika bodočnost in da boste skupno delali zanjo.

Pošiljam vam vsem skupaj lepe pozdrave in vas prosim, da sporočite vsem, ki jih poznam v Ljubljani, moje najboljše želje.

Stewart Kimball

»RENDEZ-VOUS HAUTES MONTAGNES«
Kako deluje in kaj načrtuje to združenje
alpinistk

Znana alpinistka Felicitas von Reznicek piše v letošnji majski številki revije »Der Bergsteiger«, da zastopnice nežnejšega spola razpravljajo o enakih temah, tudi če so alpinistke. Poglejmo torej kaj, kdaj in kako načrtujejo svoje nadaljnje podvige. Poljakinji Krystyna Palmowska in Anna Czerwinska se bosta udeležili Herrligkofferjeve odprave na Kangčendzongu. Vodja te odprave sploh rad pomaga tistim alpinistkam, ki zaradi deviznih ali tehničnih težav ne morejo tako zlahka sodelovati na dragih odpravah.

V letošnji jeseni pripravlja Vera Komarkova, ki se je leta 1978, skupaj z Ireno B. Miller, povzpela na Annapurno, poskus vzpona na Dhaulagiri samo z ženskami. Sodelovala bo tudi znana švicarka Heidi Lüdi, ki je lani zmogla zelo težavno smer na Mount McKinley.

Wanda Rutkiewicz, prva neazijka na Mount Everestu (1978), se z žensko skupino odpravlja v Karakorum. Njen cilj je K-2 brez moških, le s skromnim številom nosačev — ki so tudi pri Komarkovi načrtovani samo do baznega taborišča — in brez kisika.

Wanda seveda ni tako fanatična, da bi se takšnega podviga lotila brez vsake varnostne rezerve. Pri tem se drži mnenja

slovitnega višinskega zdravnika dr. Griffitha Puga, ki sodi, da je več kot nepredvidno, če bi se odpovedali majhni zalogi kisika za primer najhujše potrebe. To mnenje je seveda v nasprotju z Reinholdom Messnerjem, ki bi uporabo kisika najraje kar prepovedal. On sam ima pač srečo, kajti, če je njegov tovariš Habeler zapisal resnico, tedaj so se tudi pri Messnerju po gotovo občudovanja vrednem podvigu kazala znamenja odpovedovanja, ki so na srečo ostala brez posledic pri obeh alpinistih — ne pa tudi pri enem izmed šerp. In tako smo pri bistvu vroče razprave: osemstisočaki brez kisika. Kaj pravijo k temu članice mednarodnega »Rendez-vous Hautes Montagnes?« Kdor zmore, ta naj to počne! Toda izsiliti tega gotovo ni mogoče, če želimo preprečiti najhujše. Zato so alpinistke proti. Že izraz »by fair means« — s poštenimi sredstvi — ni sam po sebi pošten. Če se hoče kdo dosledno držati tega gesla v Himalaji, bi pač ne smel uporabljati niti letala, marveč bi jo moral primahati iz Evrope kar paš!

In še nekaj je v središču razprave med alpinistkami. V gore hodimo, pravijo same, ker nas to veseli, ne pa zato, ker bi hotele postavljati kakršnekoli rekorde. Gore niso zato tu, da bi o nas govorili, prav tako pa bi jih ne smeli imeti zgolj za plezalsko ogrodje.

M. A.

NA KRATKO...

SKROMNA ŽELJA

Kako bi bilo, če bi naša televizija izkoristila priložnost in bi predstavila našim gledalcem tudi nekatere najbolj znane, ali pa manj znane pa dobro označene planinske poti, ki vodijo po naši domovini, mimo spominov iz naše revolucije, skozi parke in rezervate...

Planinci ugotavljajo: Naša televizija je premalo pozorna na teme, ki zadevajo našo planinsko delovanje, čeprav je to ena izmed najmočnejših množičnih organizacij pri nas... (S tiskovne konference ob X. planinskem taboru ljubljanskih planinskih društev, dne 15. 5. 1980.)

LJUBLJANSKA MLADINSKA POT — OBNOVLJENA

LMP, kot s kratico rečemo tej poti, je zdaj spet na voljo ljubiteljem narave v okolici Ljubljane. Manjka odino še viseči most čez Iščico. Pot imata na skrbi PD Ljudska pravica in PD Delo.

PD POLZELA

Ob 27. aprilu, prazniku OF, 1. maju in ob 35-letnici osvoboditve so na skupni seji krajevne konference SZDL in skupščine krajevne skupnosti Polzela prejeli bronasta odličja, značke OF, planinci delavci, člani PD Polzela: Ernest Jelen, Jože Pur in Božo Jordan.

TABORI LJUBLJANSKIH PLANINSKIH DRUŠTEV

Postali so že tradicionalni, saj letos beležimo že X. Prvi je bil na Jančah, potem na Planini, ki ga je organiziralo PD Vrhnika, na Slavkovem domu — PD Medvode, Mengeška koča v organizaciji PD Mengeš in PD Železničar, PD Obrtnik je imel na skrbi organizacijo na Govejku, PD Vevče in PD Rašica na Rašici, Logatčani na Kališu, Ljubljana-matica pa letos v Kamniški Bistrici.

Novo prizidka kočje »Rezor«

PSH — BILTEN »VIJESTI«

V četrti številki objavljajo: O poteku akcije Nič nas ne sme presenetiti, ki so jo zaključili konec junija. O težavah oskrbovanja planinskega doma Miroslav Hirtz. Poročajo o seminarju za zaščito narave, ki ga je organizirala Planinska zveza Hrvatske. Govore o posvetovanju o zagorski planinski poti, o skupščini planinskega odbora Slavonije, o skupščini alpinistov v Paklenici, ki predstavlja eno največjih alpinističnih manifestacij pri nas. Potem še o Zboru vodičev PSH, o mednarodnem tečaju za vodiče, o srečanju z danskimi planinci in o novem planinskem listu Bilogorski planinar, ki je naslednik dosedanjega »Planinara«. Izdaja ga Planinsko društvo »Bilo« iz Koprivnice.

PD TOLMIN

PD Tolmin je letos prejelo »priznanje OF« in sicer za prizadevano delo na področju planinstva. Podelila mu ga je Občinska Konferenca SZDL Tolmin ob letošnjem 27. aprilu.

NOVE KNJIGE, 1. četrtletje 1980

Rossi: Alta via delle Dolomiti, Jaroslav Janku: Český ráj, Carinthia II, 1978, PS BiH: Izveštaj o planinarskom partizanskom pohodu »Bratstvo i jedinstvo 79« Bihać—Žabljak, Slovenski etnograf, 1. XXX. 1977, Villach: Das Werden einer Stadt. 1971, 110 Jahre Alpenverrein Villach.

Seznam: M. Kurnik

PD BOHOR, SENOVO

To društvo je zelo marljivo. To kaže tudi dejstvo, da so na zadnjem občnem zboru podelili svojim članom pet pohval društva, eno priznanje društva, dva mentorska znaka, sedem bronastih častnih znakov PZS, tri srebrne častne znake PZS, devet zlatih častnih znakov PZS.

PD TOMOS, KOPER

Tovarniško glasilo Tomos, Koper posveča veliko pozornost planinski dejavnosti njihovega društva. Nekaj naslovov iz leta 1979; Na Kojnik, Od motela v Rižani čez

Podpeč, Naši planinci, za Tomosovih 25 let, Mladi Šmarčani v PD, Naša pot na Triglav; posebna rubrika: Planinske vesti, v kateri je objavljena pravljica o Zlatorogu in rezultati akcije Kredarica.

REGISTER EVROPSKIH REK:

Šesta letošnja številka Alpinismusa prinaša tudi Register evropskih rek, ki so primerne za kajaški šport. Med njimi je tudi 12 jugoslovanskih! Slovenske reke zastopajo ISONZO! (vsekakor Soča), KORKA (najbrž Kokra, ker druge reke pri nas s podobnim imenom ni!), BACA (Bača) in IDRICA (Idrijca) ... Kako težko je pravilno napisati imena znanih rek.

PD PTT LJUBLJANA:

28. zbor PTT planincev je minil tudi v znamenju tekmovanj. V orientaciji je med moškimi ekipami zmagala ekipa PD PTT Beograd II, Ljubljana I je bila sedma, Maribor osmi, Ljubljana II deveta. Med ženskimi ekipami je zmagalo PD PTT Sljeme Zagreb, ekipa Ljubljana II je bila tretja, Ljubljana I pa peta.

Tekmovali so tudi v streljanju z zračno puško. V tem tekmovanju je bila ekipno prva »Učka« PD PTT iz Reke. Ljubljana je bila druga, Maribor tretji in Celje šesto. V strelskem tekmovanju je bila med 36. posameznicami Andreja Zabukovec iz Ljubljane prva, Eva Brdnik iz Maribora tretja; med 48. posamezniki so bili Branko Kic drugi, Franc Šamperl šesti in Roman Pajsar deveti, vsi iz Ljubljane.

ZTKO SLOVENIJE — OBVESTILA, MAJ 1980:

Majska izredna številka prinaša celoten ponatis govora Marjana Lenarčiča, predsednika ZTKOS, ki ga je imel na žalnem zboru v spomin preminulega predsednika SFRJ, maršala Josipa Broza Tita.

Novice zbral M. K.

PRISPELE REVIE V CENTRALNO PLANINSKO KNJIŽNICO, 1. četrtletje 1980

Die Alpen, Zürich, 1, 2/1980
Alpinismo goriziano 1/1980
Alpinismus, München 1, 2, 3/1980
Alpinistični razgledi, KA PZS št. 3/jan. 1980
Bergflits, Den Haag št. 1, 2/1980
Der Bergsteiger, München Salzburg št. 1/1980
Eho, Sofia št. 1, 2, 3, 4/1980
Iamesák, Bratislava, št. 1, 2/1980
Krasý Slovenska, Bratislava, št. 1, 2/1980
Latu ja polku, Helsinki, št. 1/1980

Lovec, Ljubljana, št. 1, 2, 3/1980
Naše planine, Zagreb, št. 1—2/1980
Natural History, New York, št. 1/1980
Der Naturfreund, Wien, št. 1, 2/1980
Nos montagnes, Zürich, št. 573/jan. 1980
Obramba in zaščita, Beograd, št. 1/1980
Obzornik, Ljubljana, št. 2, 3/1980
Osa, Zagreb, mladinska sekcija PD željezničar, št. 3, 4/1980
Proteus, Ljubljana, št. 5/jan., 6/febr. 1980
Ribič, Ljubljana, št. 1, 2/1980
Rodna gruda, Ljubljana, št. 1, 2, 3/1980
Suunistaja, Helsinki, št. 1/1980
SSD, bilten rep. centra za šolska društva, Ljubljana, št. 2, 3/1980
Tabor, Ljubljana, št. 1, 2, 3/1980
Der Tourist, Wien, št. 1, 2/1980
Der Tourist, Dresden št. 1, 2/1980
Turista na cestu, Praha, št. 1, 2/1980

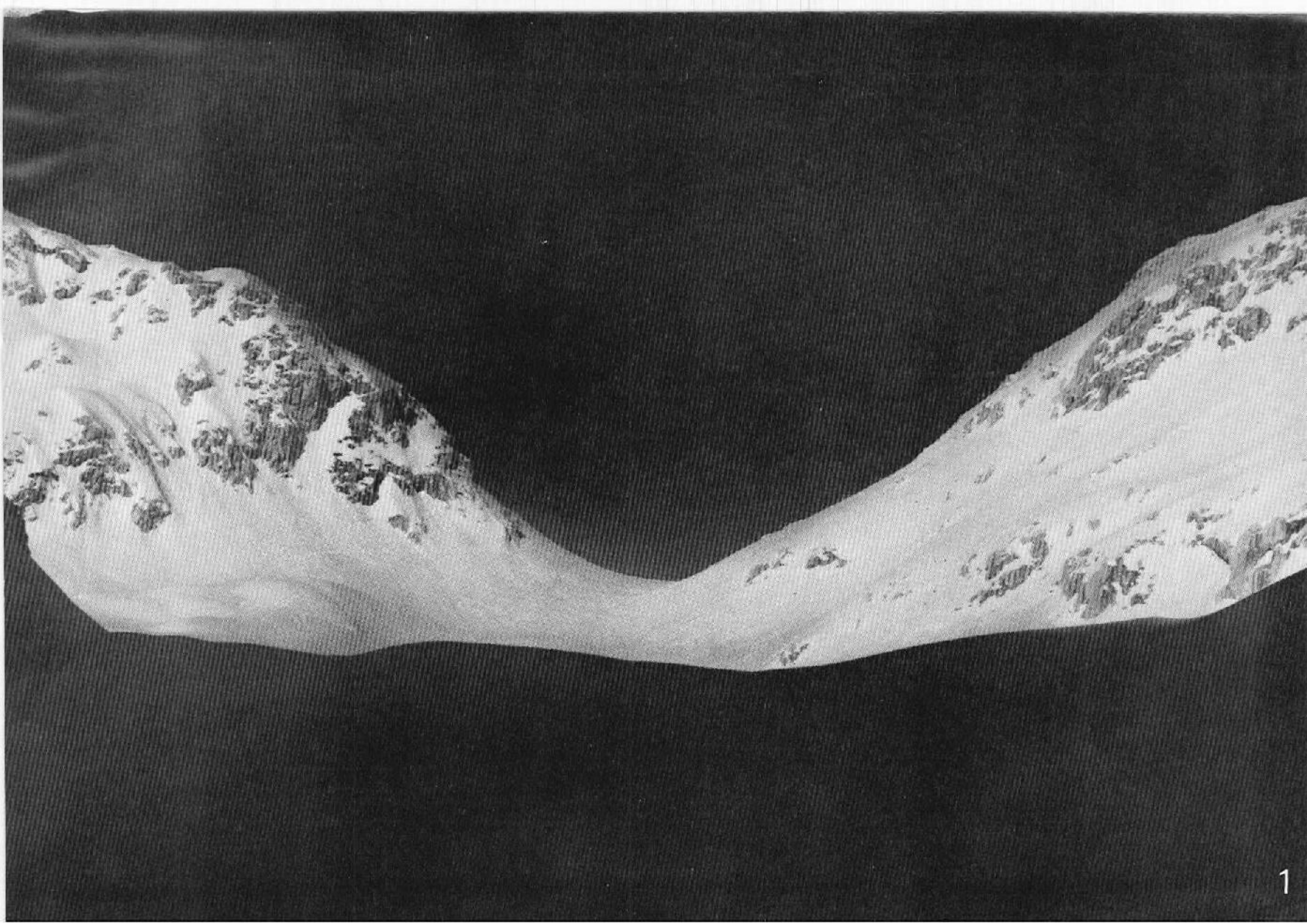
SPD TRIGLAV:

Iz letošnjega delovnega programa — 24. julija izlet na Triglav, v avgustu nameravajo opraviti turo na Aroso-Weisshorn, v septembru bodo organizirali skupni piknik SPD Triglav in SP Planika. Prav tako bodo v septembru organizirali izlet v Atzmenig — Wald. Podčrtano: Aktivno in tvorno sodelovanje s SP Planika iz Winterthura.

ZA PLANINSKI VESTNIK SO PRISPEVALI:

1. dr. Miha Potočnik, Ljubljana
— namesto venca za pok.
J. Avčin	1000 din
2. prof. Tine Orel, Ljubljana
— namesto venca za pok.
J. Avčin	1000 din
3. Vlasto Kopač, Ljubljana
— namesto venca za pok.
J. Avčin	1000 din
4. Miran Mihelič in Olga, Bovec
— namesto venca za pok.
J. Avčin	1000 din
5. Miroslav Žolnir, Velenje
— namesto venca za pok.
J. Šišernik	500 din
— prispevek ob 100-letnici
prvega pristopa na
Škrlatico	1000 din
6. Janez Duhovnik, Medvode	1000 din
7. dr. France Avčin, Ljubljana	400 din
8. Andreja Čibron, Prevalje	100 din
9. ing. Dušan Krapež, Ljubljana	100 din
10. Ferdo Schweizer, Ljubljana	300 din
	7400 din

Vsem se iskreno zahvaljujemo. Uredništvo.

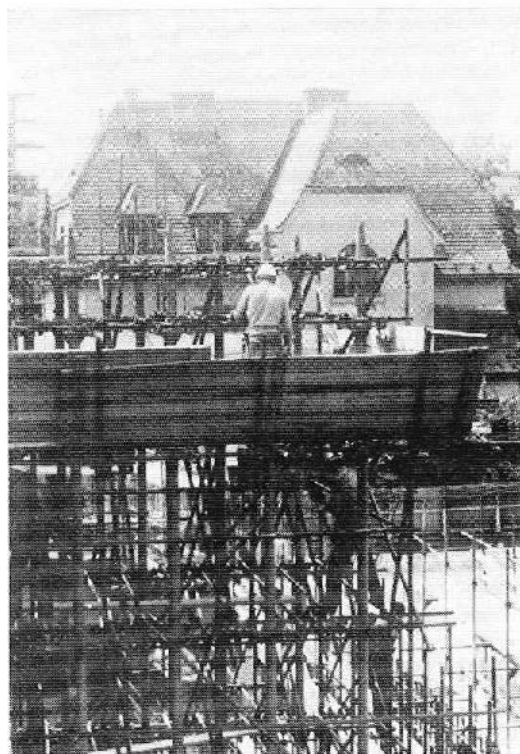

proizvodni program obsega:

- oprema za gospodinjstvo
- toplotna tehnika in klimatizacija
- oprema za transport
- konstrukcije in pocinkana pločevina
- izdelava orodij in naprav

EMO EMO
EMO EMO
EMO EMO

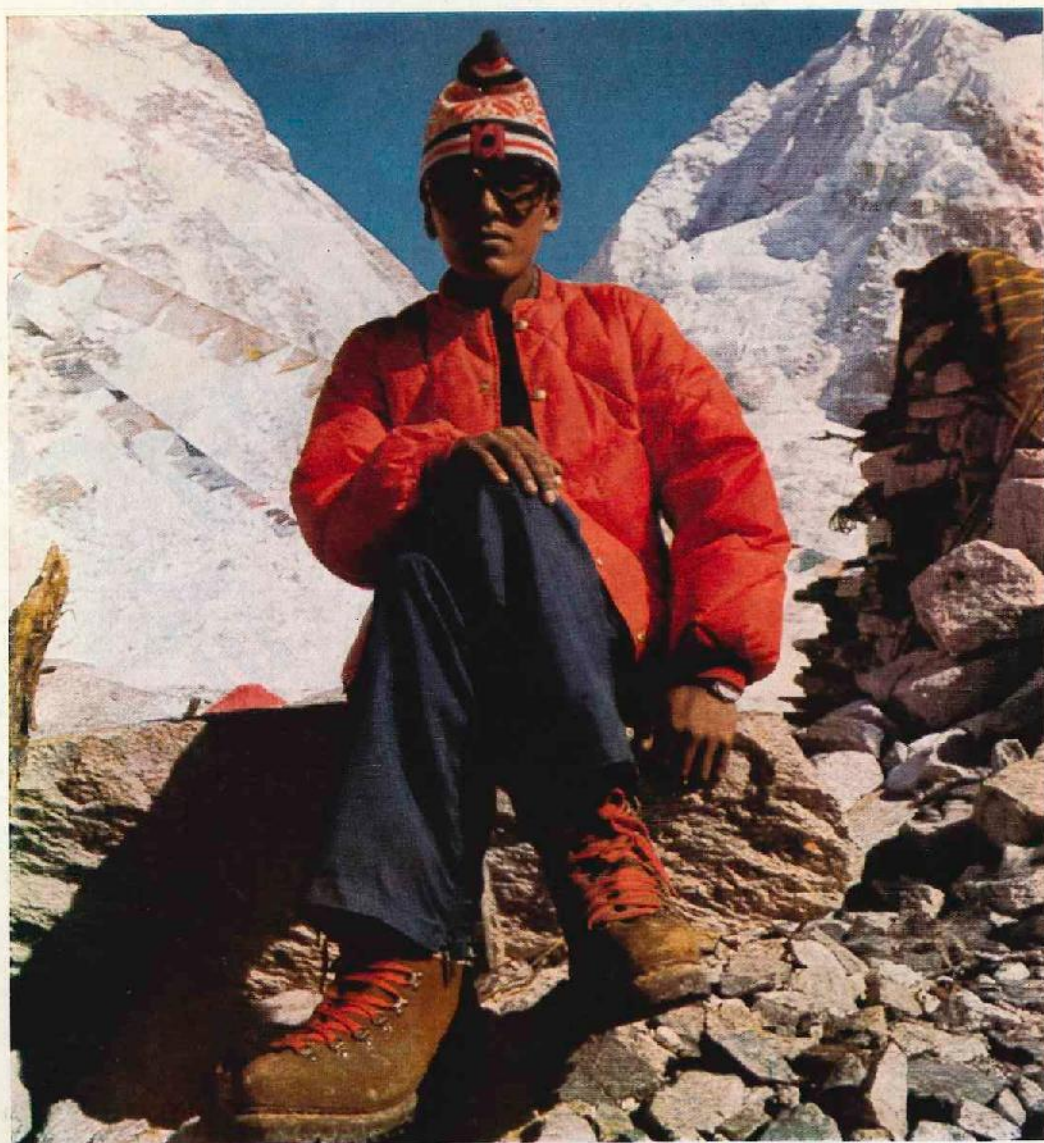
SGP
SLOVENIJA CESTE - TEHNIKA

dejavnost podjetja:

- nizke in visoke gradnje
- avtoceste
- mostovi
- predori
- letališča
- stroji in oprema za kamnolome in gramoznice
- projekti in inženiring za vso dejavnost

Vse informacije dobite brezobvezno
v **SGP »SLOVENIJA CESTE - TEHNIKA«**
Ljubljana, Titova 38
tehnična komerciala — telefon (061) 316 967

OD TRIGLAVA DO
EVERESTA V
PLANINSKIH ČEVLJIH

alpina